

МИХАЙЛО СТЕЧИШИН

СВ. ПЕТРО Й РИМ

ПЕТРИСТИЧНІ ПРЕТЕНСІЇ
РИМСЬКОЇ ЦЕРКВИ

Ч. I

На основі Св. Письма

ВИДАВНИЦТВО „ЕККЛЕЗІЯ”

МИХАЙЛО СТЕЧИШИН

СВ. ПЕТРО Й РИМ

**ПЕТРИСТИЧНІ ПРЕТЕНСІЇ
РИМСЬКОЇ ЦЕРКВИ**

Ч. I

На основі Св. Письма

M. STECHISHIN

ST. PETER AND ROME
PETRINE CLAIMS OF THE CHURCH
OF ROME

Volume I
Based on the New Testament

Copyright by the Author
1963

Printed by Trident Press Ltd.
Winnipeg, Man.

Суддя Михайло Стєчишин

СЛОВО ВІД РЕДАКЦІЇ

Студія „Петро й Рим”, перша гастина якої оце поругається увазі гитагів, — це вже друга більша монографія судді М. Стегишина на церковно-історигні теми. Перша його монографія — „Ісидоризм у Римській Церкві” (Видавнича Спілка „Екклезія”, Вінниця 1962), огляд давніх історигніх підрібок документів у Римській Церкві, — це так само перша на цю тему монографія у православній літературі, як і „Петро й Рим”.

Західні народи зробили великий поступ у ділянці вивгання історії Церкви. Православний схід у цій ділянці постійно нерухомий, — у нього існує тільки історіографія, щебто лише вигислювання вісток на основі різних переказів, — без аналізування їх; на заході ж, крім історіографії, існує ще й історіологія — аналітичне дослідування фактів. На православному сході існує тільки теологія — засвоювання студентами устійнених Церквою норм та ідей; на заході ж, крім теології, існує й релігіологія — дослідна аналіза істоти релігії у всіх її життєвих проявах.

II

Українські православні історики Церкви — це люди, що до першої світової війни студіювали й виховувалися в царсько-російській імперії. Іх аж надто мало, — пара осіб; але стара царсько-російська школа не дала їм знання ні одної західної мови, — ні німецької, ні англійської, ні французької, ні жодної іншої, і не давала їм перекладів на російську та українську мови з відомостів про нові здобутки заходу в ділянці історіографії й історіології, — Російська Православна Церква (як і Православні Церкви всіх інших народів) неприхильно дивилася на наукові досліди в церковно-релігійній ділянці. Таким гином і в нас тепер теологія — це скоріш церковна технологія, а не наука.

Суддя Стегишин продовж своїх правничих студій та адвокатської й суддіської практики десятки років присвятив також і студіям церковного права (канонів) та історії. Його знання англійської і німецької, а також латинської, крім слов'янських, мов, його спостережливість, аналізаторство і змисл критицизму спонукують його йти тими шляхами, що в нас невідомі. Ця його з об'єктивного боку додатня сторона в нашій невідрядній з наукового боку своєрідній дійсності, однаже, викликає собою

III

контроверсійні думки про його праці; напр., один з українських офіційних церковних органів — журн. „Віра й Культура” (г. 109, 1962), видання Наукового Богословського Товариства, подекуди арбітрально скритикував працю судді Стегишина „Ісидоризм у Римській Церкві” за його твердження, що Діонисій Малий у Римі видав „підроблені” Апостольські Канони. „Віра й Культура”, основуючись на авторитеті сербського єпископа Никодима Милаша, якого цей журнал рекомендує як „найбільшого православного каноніста”, каже, що Православна Церква „від погатку й до сьогодні приймає й визнає Апостольські Канони”, які „дуже рано були написані на основі апостольської Традиції”.

З уваги на це, що в офіційній православній церковній історіографії вважається безсумнівним фактом, що ап. Петро проповідував християнство також і в Римі, то не було б несподіванки, коли б і ось ця його праця викликала собою негативні відзиви з боку деяких церковних авторитетів. Але така евентуальність не може бути перешкодою для того, що б така замітна прогалина в усій православній літературі, як брак наукового поставлення справи відношення

IV

тіж ап. Петром і Римом ще й досі не була заповненою.

Коли студія „Петро й Рим” друкувалася у вінніпезькому „Віснику”, то в едмонтонських „Українських Вістях” було критиковано автора, що він не основується на „історичних джерелах”; бо історичні джерела, мовляв, свідгатъ, що ап. Петро таки був у Римі. При цьому „Українські Вісті” називають декого з протестантських істориків, які твердять, що ап. Петро був у Римі.

Цього роду критика в „Українських Віstях” — це в Католицькій Церкві загально прийняте становище, що відповіді на питання: був, ги не був ап. Петро у Римі? — шукають не у св. Письмі, не в откровенні св. Духа, а тільки... в істориків! Адже ж не в істориків християни хрестяться, і не на творах істориків вірують у Христа, не на творах істориків треба цю віру формувати Догматами Церкви Христової! А коли Римська Церква наказала докладно вірити, що ап. Петро був у Римі, то вона побудувала цю віру виключно на свідченнях деяких істориків. А на основі того побудували цю віру ті історики? На давніх народніх переказах, легендах, апокрифах, що всі фантастичні й суперегать один одно-

V

му; у тих казках минулого, де говориться, що ап. Петро був у Римі, напр., сказано, що собака розмовляє з ап. Петром, і той собака вірував у Христа, та що якийсь гарівник, Симон Magus, літав (хог і без крил) високо понад Римом. Якщо вірити, що ап. Петро був у Римі, бо так кажуть ці давні казки, то треба було б вірити всьому тому, що ці перекази говорять, отже й вірити, що собака розмовляє з ап. Петром і цей же собака був віруючим християнином.

Це є ті, так звані „історигні докази”, на яких основуються ці з істориків, які кажуть, що ап. Петро „був у Римі”. Св. Письмо — це одинока підстава християнської віри, і судя M. Стегшишин поступив зовсім логічно й реально, коли справу римських претенсій на так зване римське церковне „головство” він розглядає найперше на матеріалі Св. Письма Нового Заповіту, і ці його тексти, що відносяться до цієї теми, він піддав такому подрібному, пильному й логічно пов'язаному розглядові, якого досі ще не бувало в українській церковній науковій літературі.

Монографія „Петро й Рим” — це праця написана коло сорок років тому, але її автор колись не мав матеріальних засобів видати її, ані не мав гасу належно приготувати її технічно до друку. Коли ж згодом знайшовся і гас, і кращі матеріальні засоби, то знову ж автор погав тратити зір, а далі — затяжне й складне лікування зору шляхом кількох операцій. Усі ці причини спричинили опізnenня появи цієї книжки друком на десятки років. Автор написав був цю працю в двох гастинах: перша гастина — це дослідження справи відношення між ап. Петром і Римом на матеріалах Св. Письма; друга гастина — розгляд згаданої справи на історичному матеріалі. Тому що історичний матеріал вклюгенний у другу гастину (яка тільки тепер погала друкуватися на сторінках „Вісника”) цієї ж студії (а це і є причиною, гому в перший гастині історичного матеріалу не було), то католицьким критикам першої гастини це й дало нагоду спохвату твердити, що, мовляв, автор не подав історичного матеріалу. Історичний матеріал у цій справі автор дає, і то дуже великий, автентичний і досі в нас переважно ще не публікований. Обидві гастини книжки дають можливість по-

VII

рівняти докази із св. Письма з доказами історичних матеріалів, і з цього порівняння сама собою виникає відповідь на питання: був ап. Петро в Римі, ги не був?

Редакція В-ва „Екклезія”

Вінніпег, 23 серпня 1963 р.

I

ДОСЛІВНІСТЬ І СИМВОЛІЗАЦІЯ

„Євангелія — це книга чудес своїм змістом і діянням на серця людей”, сказав був російський православний священик Єлеонський. І воно справді так. В Євангелії є чудесність щодо її змісту в дослівному розумінні, а саме: втілення Бога-Христа в постаті людини, чуда звершенні Ним на землі і т. д. В Євангелії є також чудесність у вислові, у стилі її мови.

Святе Письмо Християнства — Біблія, цебто Старий Заповіт і Новий Заповіт, що Християнство прийняло їх як єдність, — це збірник творів, написаних під Божественним натхненням, як Откровіння Боже, щодо їхньої ідеологічної сторони. Щождо стилю мовного вислову їхнього Божественного вчення — це найкращий збірник мистецьких шедеврів (архитворів), написаних геніями кількох тисяч літ.

Біблія — це немов бібліотека сама в собі, що в ній містяться всі роди літературної форми: лірика, епіка, драма і при цьому — вершини поезії найбільшого піднесення духа; тут є також розповіді, описи, поучення, філософія.

Одним Біблія не є, а саме — вона не є науковим підручником; цебто, вона не є авторитетом для фізики, хімії, математики, ботаніки, географії, геології, астрономії, економії і т. д., і при цьому вона не писана науковим стилем наукової мови. Мовний стиль Біблії в багатьох моментах — поетичний, і в цих моментах її мову треба розуміти так, як мову мистецьких творів, а не як мову наукових праць.

Теорія художньої літератури знає цілу систему засобів образного (фігуративного) вислову, і вона має для них різні технічні терміни, як: метафора (переносне значення), гіпербола (переборщення без заміру обманути), порівняння і т. д.

Усі ці стилістичні засоби образного висловуявляються, в загальному філософському розумінні, поетичною символізацією. Коли даний вислів має пряме (безпосереднє) значення, наприклад, слово „людина” для означення людини, то це реалістична мова. Коли даний вислів ужитий не в прямому значенні, а в образному (фігуративному), як, наприклад, слово „Агнець” для означення доброти Ісуса, то це мова не реалістична, а символічна.

Це безперечний факт, що в Біблії є багато поетичних висловів у Старому й у Новому Заповітах. Зокрема ж, коли йдеться про Новий Заповіт, багато поетичних висловів знаходимо в Євангелиста Св. Іvana (Откровіння). Він густо користується засобами образного вислову, а головно він послуговується метафорою, синекдохою і метонімією. Багато наших читачів, звичайно, вже знайомі з цими поетичними фігурами з української поетичної мови. Ось кілька прикладів:

Метафора — слово чи вислів у переносному значенні, а не в дослівному: „А думкою старий чернець високо літав” (Т. Шевченко, „Чернець”). „Луна покотилася полонинами” (І. Франко, „Захар Беркут”). „Мовчать гори, грає море” (Т. Шевченко, „Тарасова ніч”). „Чорна земля поорана (зброєю) і кулями засиана, білим трупом зволочена (заскороджена) (Народня пісня). „Рідна Україна — стара мати-жалібниця” (І. Франко, „Іван Вишенський”). „Дніпро і поле (сонце) золотом крило” (Т. Шевченко, „Сон”). Народні метафори: „сокіл” (козак), „квіточка” (дівчина), „голубка” (дівчина),

„серце” (кохана особа), „камінь на серці” (духовий тягар). „реп’ях” (влізлива людина) і т. д.

Синекдоха — поетична фігура, що якесь ширше значення передає за допомогою його вужчої форми, цебто, як кажуть, ужита „частина за цілістю”, наприклад: „А ще серце козацьке не боїться турка” (турків) (Пісня „Ой, сів пугач на могилі”). „Де кров ляха, татарина морем червоніла” (де кров ляхів і татар...) (Шевченко). „А на Січі мудрий німець картопельку сіє” (мудрі німці) (Шевченко). У народній мові: „Схилив чоло” (замість: „схилив голову”) — називають тільки частину голови: чоло — в значенні всієї голови.

Метонімія — зміна вислову на виразніший, — головно шляхом ужиття наглядного, змислового образу; напр., замість звичайного, абстрактного, вислову: „Я заплатив п'ять долярів”, дехто каже: „Я заплатив п'ять зелених” (зоровий засіб: колір). Замість абстрактного слова „гордий”, часто кажуть: „Він дере (вгору) носа” (також зоровий образ). Замість: „Він зажурився”, часто кажуть: „Він узявся за голову”. Напр., „І голову узявши в руки,

дивуюся, чому не йде апостол правди і науки” (Шевченко). „Ще треті півні не співали” (перед досвітком) (Шевченко).

Адже ж ніхто не стане пояснювати синекдоху в Шевченка: „Де кров ляха, татарина морем червоніла” дослівно, цебто — що, мовляв, з одного татарина стало море крові, — бо ж кожному відомо, що під словами „лях” і „татарин” Шевченко має на увазі не одного, а багатьох ляхів і татар. Ніхто не стане дослівно товмачити синекдоху: „Він похилив чоло” — так, що тільки чоло похилилося, а вся решта голови залишилася непохиленою,—бо в дійсності тут слово „чоло” означає голову.

Давні народи, а вже особливо жиди, так само послуговувалися поетичною мовою — і то так само у своїй розмовній щоденній мові, не тільки в писаних творах.

За давніх часів був більший нахил і здібність висловлюватися поетично, образно, ніж у модерної людини.

Ісус Христос Свою Божественність і вірування у Нього Сам означає численними поетичними фігурами, а головно метафорами, як це, напр., в Євангелії Св. Івана: „вода” (IV. 14), „світильник” (V. 35), „пожива” (VI. 27), „хліб”

(VI. 33), „Я — хліб життя” (VI-50). „хліб живий” (VI-51), у віруючого „ріки живої води потечуть з лоня” (VII-38), „дорога” (VII-47), „нехай прийде до Мене і п’є” (питво духовне) (VII. 37), „світло” (VIII-12), „двері вівцям” (X-7), „двері” (X-9), „Я — Пастир добрий” (XII. 35-36), „Засліпив іхні очі й отемнив їхнє серце” (XII. 40), „Я — виноградина, а ви — галуззя” (XV. 5), „народився з гори”, „народився з води й духа” (III. 3, 5, 7).

Це тільки ілюстрації, як приклад, — а поетичних елементів у мові Біблії дуже багато.¹⁾

Метафоричний вислів Христа в Його зверненні до Ап. Симона: „Ти — скеля” („петр”, камінь) — це не була жодна проблема для Апостолів, які знали духа арамейської мови з її поетичними фігурами, отже вони були свідомі цього, що Христос мав на увазі тверду, немов камінь, віру взагалі, а не тільки віру Ап. Симона (Петра).

II

АПОСТОЛ ПЕТРО

Апостол Симон — це „бар Іона” (Мат. XVI. 1), цебто, в перекладі на українське: „син Івана”, або: „Іванович”,

походив із села Ветсаїда. Одружившись, він пристав до жінки приймаком, і переселився в містечко Капернаум над Галилейським озером. Там він займався риболовством, але, як і всі інші рибалки, заробляв небагато.

Дружина Ап. Симона (Петра) два рази згадана в Новому Заповіті (1 Лист Петра V. 19; I Лист Павла до Коринтян IX. 5). Св. Климент каже, що дружина Ап. Симона (Петра) називалася Перпетуа. У творах інших Отців Церкви сказано, що його, Симонова (Петрова), дочка називалася Петронелля, а його син — Марк (I Лист Петра V. 13).

Ісус іноді бував у домі цього Апостола в Капернаумі. Перше чудо, звершене Ісусом, — це було уздоровлення тещі Ап. Петра — таки в домі цього ж Апостола.

1) Див., напр.: Geo. Gilfillan, *The Bards of the Bible*, 1874, R. G. Moulton, *The Literary Study of the Bible*, 1896. Arnot, *The Parables of Our Lord*, 1882.

Тому-то не може бути сумніву, що Ап. Петро був сім'янином: він жив з дружиною, в нього були діти й теща при його сім'ї жила.

Симон придбав був собі ту елементарну освіту, що тоді була обов'язко-

вою в краю його народження й виховання — в Палестині. Коли книжники прозивали були Апостолів словом „аграмматої”, що по-грецькому значить: „неписьменні” (неграмотні), то вони, мають, мали на увазі цей факт, що у більшості Апостолів не було вищої освіти. Ледве чи можна сумніватися в це, що — з уваги на істоту Синагоги — Симон замолоду вчився в рабінів і читав Старий Заповіт, отже він знов знати його. Рідною мовою Симона була ця сама мова, що нею говорив Христос, цебто арамейська мова — мішанина сирійської і єврейської мов. За того часу майже всі жиди в Палестині вважали арамейську мову (а не єврейську) своєю „рідною” мовою — так, як у новітніх часах близько три четверті світового жидівства прийняли за „свою” мову трохи перекручену німецьку мову, з незначною домішкою єврейських слів, і називають її „їдіш”.

III ІМ'Я „СИМОН”

Оригінальне ім'я Ап. Петра — „Симон” було одним з типових і популярних імен у жидів. Новий Заповіт згадує багатьох різних Симонів, напр.: Симон Канаанин (Мат. X. 4; Діяння 1-3); Си-

мон, один з „братів Господніх” (Мат. XIII. 55); Симон Прокажений (Марк. XIV 3); Симон Фарисей (Лука VII. 40); Симон — батько Юди Іскаріота (Іван VII. 71); Симон Характерник (Чарівник) (Діяння VIII. 9); Симон Кожем'яка (Діяння IX. 43); Симон Побожний (Лука 11. 25); Симон Пророк і Ученик з Антіохії (Діяння XIII.) і ін.

Отже, щоб відрізнисти котрогось одного Симона від решти численних Симонів, конче треба було до імення „Симон” додавати ще якесь друге імення, яке виражало б індивідуально-характеристичну прикмету цього чи того Симона. Це, очевидно, була одна з причин, чому до імення „Симон” — син Іонин, згодом було додане Христом ще й друге імення: „Кифа” (по-грецькому перекладене на „Петрос”, що значить: камінь, скеля).

IV

„КИФА” — „ПЕТРО”

В Євангелії Ап. Матвія сказано, що Христос назвав Ап. Симона арамейським словом „кифа”, і це слово („кифа”) переклали на грецьке „петрос”, (що значить: камінь, скеля), і звідси імення „Петр”, в українській формі: Петро.

Ап. Петро зачислений — з уваги на його прикмети — історію Християнства між передових Апостолів, — поскільки хто вважає можливим ділити Апостолів на „передових” і „другорядних”. А Римо-Католицька Церква пішла аж так далеко, що вважає Св. Петра „Верховним Апостолом” — „Наслідником Христовим на землі”, і вона навчає, що Ап. Петро це своє „право наслідства” передав Єпископам Риму — папам. Цю свою претенсію Римська Церква основує на Євангелії Св. Матвія XVI. 13-20, де в розмові Христа з Апостолами сказано: (13) — „.... за кого народуважає Сина Людського?” (14) — „Вони ж відповіли: „Одні — за Іvana Хрестителя, одні — за Іллю, інші — за Єремію, або за одного з пророків”. (15) — Він каже до них: „А за кого маєте Мене ви?” (16) — А Симон-Петро відповів, і сказав: „Ти — Христос — Син Бога Живого”. (17) — А Ісус відповів Йому, і промовив: „Блаженний ти, Симоне, сину Іонин, бо не тіло й кров тобі виявили це, а Мій Отець Небесний. (18) — І кажу тобі: ти є камінь, і на камені цьому Я збудую Церкву Свою, і сили пекельні не переможуть її. (19) — І ключі тобі дам від Царства Небесного,—що ти зв'яжеш

на землі, це буде зв'язано на небі, а що ти розв'яжеш на землі, це буде розв'язано на небі". (20) — Тоді сказав Ученикам Своїм, щоб вони нікому не казали, що Він — Христос".

Вищеподаний текст — це одинока цього роду нотатка в Новому Заповіті щодо цієї важливої проблеми. З 4-х Євангелистів усі три, цебто — поза Матвієм, записали цю саму подію зовсім інакше, ніж у Матвія. В аналогічному місці в Луки немає жодної згадки ані про „будування Церкви”, ані про „ключі від Царства Небесного” (Лука XI. 18-21), а також Євангелист Іван нічого не говорить про оте „будування Церкви” я про „ключі від Царства Небесного”.

Отож, складається дивна ситуація: адже ж такі справи, як „поставлення Наслідника Христового”, з „правом передавати наслідство Єпископам Риму”, я „оснування Церкви” Христом — це справи не маловажні, а все ж таки Євангелісти, за винятком Ап. Матвія, нічого не пишуть про ці дуже істотні для Християнської Церкви справи.

Розглянемо звернення Іуса до Ап. Симона: „І кажу тобі: ти — кифа („петрос” — камінь, скеля), і на скелі цій Я побудую Церкву Свою...”

Перш за все — тут справа стилю мови, образності вислову.

Слово „камінь” (чи „скеля”) вжите тут у метафоричному (переносному) значенні, — воно символізує собою тверде, мов камінь, чи скеля, вірування у Христа, як у Сина Божого.

Жиди часто користувалися словом „скеля”, символізуючи ним або сильне вірення у Бога, або й самого Бога. Ось приклади:

„Він — скеля; діла Його (Бога) до- сконалі; усі шляхи Його справлені. Він Бог вірний, без омані, справедливий і правдивий” (V Кн. Мойсея XXXII 4.). Тут Мойсей називає Бога „скелею”, чи „каменем”, а по-грецькому: „петрос”, в українській формі: „Петро”. Ще з Мойсея: „А про скелю (Бога), що видала тебе на світ, ти не дбав, і забув про Бога, що створив тебе” (V Кн. М. XXXII. 18). І ще: „Господь — скеля моя, у тісноті моїй захищає й спасає” (ІІ Самуїла XXII. 2). „Сполягайте ж на Господа повіки, — Бог, Господь наш, бо в Ньому є скеля вічна” (Ісаїя XXVI. 4).

Слово „камінь” чи „скеля” 116 разів ужите в Старому Заповіті для символічного означення віри, чи Божества.

У Новому Заповіті Апостоли слово

„скеля” (камінь), цебто „петр”, так само вживали для метафоричного означення віри, або Божества. Наприклад, Ап. Лука так характеризує глибоковіруючу людину: „Той схожий на цю людину, що, будуючи дім, глибоко викопала, і основу на камінь поклала” (Лука VI. 48). Сутність стилістично фігури „скеля” (камінь, петр) чітко вияснюю Ап. Павло, кажучи:

„І всі пиши це саме духовне питво, бо пиши з духовної скелі (з каменя, петра), що йшла слідом за ними, а ця скеля (петр) — це Ісус Христос” (І Послання Ап. Павла до Коринтян X. 4).

Коли словом „скеля” (петр) означувано непохитне вірення у Бога, то це значить, що цим словом окреслювали не дану людину, як таку, а тільки одну з її духових притаманностей, а саме — сильне вірення у Бога. Отож і в даному випадку, коли Христос звернувся до Ап. Симона словами: „ти — кифа” (скала, петр), то Він мав на увазі не особу Ап. Симона, як таку, а тільки говорив про таку тверду віру, як у Ап. Симона, і що саме на такій сильній вірі, а не на особі Ап. Симона, Він „збудує Церкву Свою”. „За кого ви Мене маєте?” — з таким

питанням звернувся Христос до Своїх Учеників (Апостолів). Тому що всі Ученики не могли говорити одночасно, то Ап. Симон, який відзначався бистротою поведінки, зумів перший, скоріше всіх, відповісти за всіх Апостолів: „Ти — Христос, Син Бога Живого”. Після цієї відповіді Ап. Симона всі решта Апостолів уже не відповідали, бо ж Ап. Петро вже вспів висловити іхню думку, — що Христос — це „Син Бога Живого”. Отже ж не тільки в Ап. Симона, а в усіх Апостолів була така віра, як „камінь” (скеля, петр); і Христос, відповідаючи Ап. Петрові, адресував свої слова до всіх Апостолів, маючи на думці, що у всіх них така віра, як „петр” (камінь), отже на **такій** вірі, як в усіх Апостолів, Христос збудує Церкву Свою.

V

ХРИСТОС ОСУДЖУЄ АП. ПЕТРА

У цьому самому розділі (XVI) Євангелії Матвія, в якому перше Христос сказав Ап. Симонові: „...ти — камінь („кифа”, петр), і на цьому камені Я збудую Церкву Свою” (Мат. XVI. 18), — зараз таки 22-ма рядками нижче сказано ось що: „Він (Христос), звернувшись, сказав до Петра: „Відійди від мене, сатано,

— ти спокуса Мені, тому що ти думаєш не про це, що Боже, а про це, що людське!” (Мат. XVI. 23).

Отож, скоїлося не так, що Христос може спершу осудив Ап. Симона, як „сатану”, а потім Ап. Симон поправився, і тоді своєю вірою заслужив собі в Ісуса признання, як „камінь” (петр), — а навпаки: було так, що спершу Христос назвав Ап. Симона „каменем” (петром), а вже аж після цього Христос осудив Ап. Симона як того, що був Христові „сатаною-спокусою”, який „помишає не про Боже, а про людське”. Коли до цієї справи підходить логіко-формально, то виходить, що Христос Своїм пізнішим осудженням Ап. Симона, як „сатани-спокуси” Христові, відкликав це, що сказав раніше, — відкликав Своє попереднє означення Ап. Симона, як „каменя” (скелі) віри, і після цього вже більше йому, Ап. Симонові, Христос ніколи не привернув цього признання; і ніде після цього Христос не відкликав, не зняв з Ап. Симона (Петра) цього тавра: „сатана”.

Цей же Апостол-Євангелист, Матвій, в якого в одному місці (Мат. XVI. 18) сказано, що Христос за Свого перебування на землі означив був віру Ап. Симона, як „камінь” (петр), далі свідчить,

що, коли Христос уже був на Своєму фізичному відході з землі—коли Його мучили перед розп'яттям, то Ап. Симон (Петро) взагалі вирікся Христа. Коли Христа мучили, то, як свідчить Євангеліст Матвій, „Петро ж сидів надворі, на подвір'ї. І підійшла до нього одна служебниця і сказала: „І ти був з Ісусом Галилеянином”. Але він відрікся перед усіма, сказавши: „Не знаю, що ти говориш” (Мат. XXVI. 69-70). „Коли ж він виходив за ворота, друга побачила його, і сказала до всіх, що там були: „І цей був з Ісусом Назарейським”. І він знову вирікся з клятвою, що не знає Цього Чоловіка” (Мат. XXVI. 71-72). „Незабаром опісля підійшли ці, що там стояли, і сказали до Петра: „Напевно ти з-поміж них, бо ж і мова твоя розкриває тебе”. Тоді він почав присягати, що не знає Цього Чоловіка (Мат. XXVI. 73-74). І Петро згадав слова, що їх сказав був йому Ісус: „Перед цим, поки півень тричі запіє, ти тричі відречешся Мене..” (Мат. XXVI. 75).

Так ось Ап. Симон (Петро) перед людьми відрікся від Христа, — а Христос же сказав: „А хто відречеться від Мене перед людьми, відречуся і Я від

нього перед Отцем Моїм Небесним” (Мат. Х. 33). Отже, коли Ап. Петро (Симон) прилюдно відрікся від Христа, то, послідовно, Христос відрікся Ап. Петра перед Богом Отцем. І все це сталося якраз тоді, коли Христос був на муках, які завершилися Його смертю на хресті. І з моментом смерті Христової Ап. Петро залишився на землі не „Наслідником Христа”, а тільки відступником від Христа, Який через те й відрікся Ап. Петра перед Богом Отцем на небі.

Так представлялася б справа, якщо б хто хотів іти слідами Римської Церкви, і до стилю та всієї форми змісту Св. Письма підходив з міркою дослівної інтерпретації. А дослівне товмачення — це немов „двосічний меч”, що рубає на обидва боки, свідчить на користь „за” і на користь „проти”, отже дає можливість брати текст Св. Письма за предмет софістики — довільної інтерпретації в угоду власній меті інтерпретатора, хоч би й коштом перекручення правди.

VI

МЕТОДА РОЗУМІННЯ СВ. ПИСЬМА НА ОСНОВІ ЦЛОСТІ ТЕКСТУ

Приклади можна б множити, але й це, що на основі Св. Письма було тут, у попередньому розділі цієї книжки, ска-

зане, вистачає для цього, щоб побачити, що Римська Церква примінює неправильну методу інтерпретації тексту Св. Письма; її метода полягає, перш за все, в цьому, що вона живцем вириває з цілості Св. Письма тільки окремі місця, і ці виривки, ізольовані нею від цілості Св. Письма, вона ще й товмачить дослівно. Це крайньо примітивна метода. Такою методою можна „доказати” все, що кому хочеться, і саме тому, дякуючи цій примітивній методі, Християнську Церкву роз’єднано й уможливлено появу численних сект.

Таким примітивним способом — виривання окремих місць із цілості тексту Св. Письма, та довільного й дослівного товмачення тих виривків в ізольованому від цілості тексту стані, — що суперечить навіть найелементарнішим основам наукової методології, Римська Церква намагається „доказати”, що Христос, мовляв, назначив Ап. Симона (Петра) „Наслідником Христовим” на землі. Але противники Римської Церкви, якщо б захотіли послуговуватися такою самою неправдивою методою, якою в даному випадку послуговується Римська Церква, могли б з більшим успіхом „доказати”, що Христос прогнав

від Себе Ап. Симона (Петра), і що цей же Апостол (Симон-Петро) взагалі вирікся Христа; і що Христос ніде не відкликав Свого осудження Ап. Петра, а Петро ніде не відкликав свого відречення від Христа.

Новий Заповіт становить собою одну неподільну цілість, отже кожну проблему в ньому слід вияснювати на тлі цілості тексту Св. Письма, а не на окремих виривках з нього.

Цілість тексту Нового Заповіту свідчить, що Христос підходив до Своїх Апостолів, як до людей, що їм були притаманні і чесноти, і також деякі слабості живих людей. У них іноді бувала незвичайно сильна віра, і Христос тоді означував цю твердість їхньої віри словом „камінь” (петр), і це означення („камінь”, петр) обмежувалося тільки до цього моменту, коли в Апостолів саме така сила віри буvalа, а не розтягалася вона назавжди. Коли ж у декого з Апостолів іноді появлявся—як вияв звичайної слабості смертних істот—людей — деякий сумнів у вірі, тоді Христос уже не вважав такого стану духа „каменем” (петром), а навпаки — Він осужував цю людську слабість-сумнів даного Апостола, як ось Він у моменті

сумніву-слабості Ап. Симона (Петра) назав його „сатаною-спокусою”, а в тому моменті Христос уже не вважав віри Ап. Симона „каменем” (петром). Коли Христос докоряв Апостолам, між якими був і Петро: „Чому ви боязливі, маловірні?” (Мат. VIII. 26), — то в тому моменті Христос, звичайно, не вважав віру всіх Апостолів, отже й Симона (Петра), між ними, „каменем” (чи „скелею”, петром).

Почування всіх Апостолів, а з тим і стан їхньої віри, мінялися в різних життєвих обставинах, як міняються почування людей взагалі, і відповідно до цього Христос або висловлював Апостолам признання за їхню віру, або докоряв, а то й осуджував за моменти їхнього душевного ослаблення — за сумніви щодо віри. Отже основну помилку чинить той, хто схоплює тільки котрийнебудь один з тих моментів, і узагальнює його та підносить до абсолютності, як ось Римська Церква вчинила з тим моментом, де Христос назвав Ап. Симона „кифою” (каменем, петром).

VII

АПОСТОЛИ — РІВНІ

Апостоли були учнями Христа, а це значить, що вони ввесь той час

вчилися у Христа; а коли вони вчилися, то це значить, що їм треба було вчитися, бо вони не були досконалими; вони вчилися, а це значить, що вони не тільки засвоювали собі теоретичне знання Християнства, цебто богословіє, але й також виховувалися — розвивали й скріплювали в собі віру й моральні чесноти. Отже в самому ході цього вишколювання Христом Апостолів бувало всяко, як це буває в школі: вони мали свої успіхи в науці, і тоді Христос висловлювався про них з признанням, але й мали також свої неуспіхи (моменти духової немочі), і тоді Христос докоряє їм і ганив їх.

Але, як кажуть, „кінець вінчає діло”, —так воно було й з Апостолами; хто з них витримав цю пробу науки у Христа, а не заломився так, як ученик Юда, то Христосуважав такого настільки досконалим, що вже доручив Йому самостійно навчати народи. Про останню зустріч Апостолів з Христом—уже після Його воскресення — Євангелист Матвій свідчить так:

„Одинадцять же учеників пішли в Галилею, на гору, куди звелів їм Ісус; і, побачивши Його, поклонилися Йому, а інші сумнівалися. І, наблизившись, Ісус

сказав до них: „Мені дана всяка властель на небі й на землі: і так, ідіть та навчайте всі народи, хрестячи їх в ім’я Отця і Сина і Святого Духа, навчаючи їх дотримуватися всього, що Я вам звелів; і оце Я з вами по всі дні до кінця віку. Амінь” (Мат. XXVIII. 16-20).

При цій останній зустрічі очоловіченого Христа з Апостолами, як і ніколи перед цим, Христос ні одного з-поміж них не назначав „старшим” над іншими Апостолами, — усі вони в Нього рівні.

Чи може Церква, або кожен християнин, сказати, що котрий-небудь з Апостолів не вірував у Христа? Ні, не може! Чи може Церква, чи кожен християнин, сказати, що були такі Апостоли, яких Христос, возносячись на небо, зоставив із слабою вірою на землі, цебто що вони трохи вірували у Христа, а трохи не вірували у Нього? Ні, не може! А коли віра кожного з Апостолів не була слабою, цебто не було такого, що трохи вірив, а трохи сумнівався, то в такому разі не можна говорити про віру Апостолів як про „сильну”, або як про „слабу”, — це була тільки віра в дійсному значенні цього слова. Коли — так, то до віри Апостолів треба відносити тільки й виключно таку логічну формулу:

„або-або”,—або кожен з них вірував, або не вірував у Христа. Коли кожен з них вірив, то це значить, що він вірив повно, абсолютно. Коли ж би хто з них трохи вірив, а трохи не вірив, то це — в світлі науки Христової — не є віра, і таких Апостолів (недовірків) Христос не посылав би навчати народи віри. А тому що всі одинадцять Апостолів недовірками не були, а вірували повно, цебто вірували абсолютно, а не половинково; коли ж вони вірували повно (абсолютно), то це значить, що вірування кожного з них осягнуло свій вершок, і його вже вище посунути не можливо. Саме тому в Апостолів не може бути ступенування віри, і їх не можна класифікувати чи ділити на основі ступенування віри — що, мовляв, в одних була віра більша, а в інших менша (отже „недовірство”), а в Ап. Петра — „найбільша” віра. Хто допускає в Ап. Петра (Симона) „найбільшу” віру понад усіма Апостолами, як це чинить Римська Церква, той усамосіб допускає в усієї решти Апостолів „слабшу”, ніж у Петра віру, цебто всіх інших, крім Петра, Апостолів уважає „недосконалими” у віренні у Христа, або, просто кажучи,

такий уважає решту (10-х) апостолів „недовірками”. Це логічний висновок з того засновку, що, мовляв, тільки в Апостола Симона ствердив Христос „найбільшу” віру, отже Він тільки цього Апостола назвав „каменем” (петром). А та-кий погляд не тільки неправдивий, але й шкідливий для Християнства, — він сильно підкопує самі підвалини Християнської Церкви тим, що допускає недоскональність віри всієї решти Апостолів, за винятком Ап. Симона (Петра).

VIII ХТО МІЖ АПОСТОЛАМИ „НАЙБІЛЬШИЙ”?

„Він (Христос) сказав ученикам Своїм: „Вложіть ви собі в уха ці слова: Син Людський буде виданий в людські руки”. Але вони не зрозуміли цього слова, і воно було закрите від них, отже вони не збагнули його” (Лук. IX. 43-49).

Це приклад із Св. Письма. Цей приклад свідчить, що в процесі ступневого засвоювання науки Христа Його Ученики не все розуміли в Його вченні, а істоту Християнства в деяких моментах вони вияснювали по-своєму, міряли мірилом своїх людських слабостей. До таких людських слабостей, що суперечать

духові й суті Християнства, належить примітивна людська гордовитість — бажання слави, вищості над іншими і т. д. Був час, що й Ученики Христові були ще на такому рівні свідомості, коли вони ще не визбулися тих людських слабостей духа, отже й був час, коли Учеників Христа хвилювало питання — хто з-поміж ним найугодніший у Бога, цебто „найбільший”. А Христос вяснив, що бажання бути „найбільшим” є тільки в тих, які ще „не навернулися” на Християнство, цебто ще не злагнули суті науки Христа й не здійснюють цієї науки в житті, бо ідея „вищості”, „першинства” в людей суперечить науці Христа. **Н е** першинство, **н е** власті, а тільки скромність, відречення від першинства і власті та від бажання власті й вищості, при одночасному **д і я л ь н о м у с л у ж е н н і** іншим — це те, чого вимагає від людей Християнство.

„Тоді підійшли до Ісуса учні Його, питуючи: „Хто більший у Царстві Небесному?” Ісус, покликавши дитя, поставив його посеред них і сказав: „По правді кажу вам: якщо не навернетесь, і не будете, як діти, не ввійдете в Царство Небесне; і так, хто стане малим, як оця дитина, той буде більшим у Царстві Небесному” (Мат. XVIII. 1-4).

Уже саму ідею, видвигнену Апостолами, про земну вищість одного християнина над іншим Христос осудив як ідею нехристиянську, ідею грішну. Земна бо вищість конечно призводить до нижчості на небі, і навпаки: нижчість людини на землі призводить таку людину до осягнення собі вищості на небі.

,,І прийшло їм (ученикам Христа) на думку: хто найбільший з них був? Ісус же, думку серця їх знавши, узяв дитину й посадив її біля Себе. І промовив до них: „Хто приймає це дитя в ім'я Мое, цей Мене приймає, а хто приймає Мене, той приймає Того, Хто послав Мене, бо ж хто з вас менший за всіх, той буде великим” (Лука IX. 46-48). Отже той, хто між людьми взагалі, а між Апостолами зокрема, не має титулу „перший”, чи „найбільший”, і не прагне його мати, той буде належати до числа „перших” чи „найбільших” на небі.

Однією з ознак Християнства є ця, і цо наука Христа абсолютно виключає ідею всякої земної „вищості” чи „першества”; це справа настільки ясна й очевидна, що подрібніше над нею застновлятися немає потреби. Цю ідею й вимогу Християнства (скромності, покори й служження) можна прийняти або

не прийняти, але не можна над нею дискутувати з точки зору Св. Письма.

На черзі — справа логіко-формальна.

В Євангелиста Матвія спершу сказано, що Христос так говорив до Ап. Симона: „Я говорю тобі: ти — петр (камінь, скеля), і на цьому камені Я побудую Церкву Свою, і брами пекла не переможуть її, і дам тобі ключі Царства Небесного...” (Мат. XVI. 18-19). І на основі цього тексту Св. Письма Римська Церква твердить, що Христос назначив Ап. Петра (Симона) „найстаршим” чином і правами над усіми іншими Апостолами та найменував його (Ап. Петра) „Намісником Христа на землі”. А після цього в того самого Євангелиста (Матвія) зараз таки двома розділами далі говориться, що Апостоли питали Христа, хто з них „більший”: „...Ученики приступили до Ісуса і спитали: „Хто більший у Царстві Небесному?” (Мат. XVIII. 1). З того ясний висновок, що Апостоли цікавилися питанням, хто з них „вищий” чи „перший”, але досі вони про цю справу ще нічого не чули з уст Христа; а це значить, що попередні слова Христа до Ап. Симона: „Ти — петр” (камінь) і т. д. (Мат. XVI. 18-19) зовсім не мали на ува-

зі справи „першості” між Апостолами.

Оточ, тут таке питання римо-католицьким богословам: чому ученики Христові пізніше питали Христа, хто з них буде „більшим” чи старшим у Царстві Небесному. (Мат. XVIII. 1),—коли, на думки цих богословів, Христос уже раніше (Мат. XVI. 18-19) сказав Апостолам, що найбільшим чи найстаршим між ними є Ап. Симон (Петро)?

І ще одне питання цього ж типу: коли римо-католицькі теологи вважають, що Христос уже раніше (Мат. XVI. 18-19) надав був Ап. Симонові (Петрові) „першинство”, і всі Апостоли це чули, то чому ж тоді пізніше (Мат. XX. 20-28) Апостоли Яків і Іван — сини Заведеєві — прийшли до Ісуса з своєю матір’ю, яка просила Його, щоб Він назначив цих обох її синів „першими” Апостолами, щоб вони займали перше місце зараз по Ісусові? Та ж обидва ці Апостоли мусіли б бути вже знати, що „перше” місце вже віддане Ап. Петрові! І коли Христос вияснив Апостолам Якову й Іванові, що Він, Христос, не має власті надавати першинства (зараз перше місце після Себе) нікому з людей, бо таку власті має тільки Бог Отець (Мат. XX. 23), то на якій підставі римо-католицькі богослови

твірдять, що Христос таки надав одному з Апостолів — Петрові (Симонові) таке „першинство”? Коли вся решта — десять — Апостолів, отже й Ап. Петро між ними, обурилися на саму згадку про „першенство” між Апостолами, що його („першинства”) просили собі в Христа Апостоли Яків і Іван (Мат. ХХ. 24), то на якій підставі римо-католицькі теологи твірдять, що Христос ще перед тим надав це „першинство” Петрові, і Петро прийняв його?

„Тоді приступила до Нього (Ісуса) мати синів Заведеєвих з синами своїми (Апп. Яковом і Іваном), кланяючись Йому і чогось прохаючи в Нього. Він сказав їй: „Чого ти хочеш?” Вона каже Йому: „Скажи, щоб ці два сини мої (Апп. Яків і Іван) сіли один по правій, а другий по лівій стороні в Тебе в Царстві Твоєму.” Ісус у відповідь сказав: „Не знаєте, чого просите. Чи можете пити чащу, яку Я питиму, або хреститися хрещеням, яким Я хрещуся?” Вони кажуть Йому: „Можемо”. І каже (Христос) їм: „Чашу Мою будете пити і хрещеням, яким Я хрещуся, будете хреститися; але дати сісти по правій і по лівій стороні в Мене — не від Мене (залежить), але кому приготовано Отцем Моїм”. Почувши

(це), десять (решта учеників) обурилися на двох братів (Ап. Якова й Івана) (Мат. XX. 20-24).

Ісус Христос, перебуваючи на землі в очоловіченій постаті, мав властивість від Бога Отця вирішувати про це, хто і за якою передумовою буде в Царстві Небесному, і Він же мав властивість говорити, що всі дванадцять Апостолів, якщо кожен з них залишиться вірним послідовником Христа, засядуть у Царстві Небесному при Його престолі, щоб бути суддями дванадцятьох поколінь Ізраїля.

„Поправді кажу вам, що коли, при відновленні буття, Син Людський засяде на престолі слави Своєї, тоді й ви — ці, що були Моїми послідовниками, засядете на дванадцятьох престолах, щоб судити дванадцять поколінь Ізраїля” (Мат. XIX. 28). Це відповідь Христа на питання Ап. Петра: „Ось ми залишили все і послідували за Тобою, — що ж нам буде” (за це?) (Мат. XIX. 27).

Значить, Ап. Петро перший поцікавився справою нагороди від Бога за це, що він та інші Апостоли виреклися всього й пішли за Христом, а Христос пояснив йому, що всі Апостоли матимуть однакову нагороду: усі вони однаково засядуть на престолах у Царстві Небес-

ному, всі вони однаково. як рівні з рівними, судитимуть дванадцять поколінь Ізраїля. Але Христос не сказав, що Він котрогось із Апостолів удостоїть „першинством”; навпаки, вияснив, „що то не від Нього, не від Христа, залежить признання людям, отже й Апостолам, „першинства” в Царстві Небесному, а залежить це від Бога Отця (Мат. XX. 23).

На якій підставі римо-католицькі богослови твердять, що Христос надав Ап. Петрові „першинство”, бо Він сказав до Петра (Симона): „...і дам тобі ключі Царства Небесного: і що ти зв'яжеш на землі, це буде зв'язано на небі, а що ти роз'яжеш на землі, це буде розв'язано на небі” (Мат. XVI. 19), коли Христос таку саму владу дав усім Апостолам, кажучи: „Поправді говорю вам: що ви зв'яжете на землі, це буде зв'язано на небі; і що ви вирішете на землі, це буде вирішено на небі” (Мат. XVIII. 18)?

Значить, Христос не тільки Ап. Петрові, а кожному з Апостолів дав такі самі „ключі” Царства Небесного, що й Ап. Петрові, бо ж без цих ключів вони не могли б „зв'язувати” й „розв'язувати”.

Усі ці, що зосереджуються лише на тексті Мат. XVI. 19, випускають з уваги логіку тексту Мат. XVIII. 18. Тим ча-

сом обидва ці тексти один одного доповнюють. Коли в тексті Мат. XVI. 19 сказано, що Христос обіцяв дати Ап. Петрові „ключі” Царства Небесного, щоб він ними „зв'язував” і „розв'язував”, то це значить, що й усім іншим Апостолам Христос дав такі самі „ключі”, коли дав їм властив „зв'язувати” й „розв'язувати”; хоч про ці „ключі” у Мат. XVIII. 18. не згадується, але ця справа дорозумівается сама собою. Адже не могло бути так, що тільки Ап. Петрові були потрібні „ключі” для „зв'язування” й „розв'язування”, а інші Апостоли могли „зв'язувати” і „розв'язувати” без „ключів”.

А щодо титулу „першинства” між християнами, а вже тим більше „першинства” між Апостолами, то Христос з притиском і послідовно навчає й вимагає, що такого „першинства” бути не може, бо це суперечить волі Божій.

Коли Апостоли Яків і Іван — сини Заведееві — бажали, щоб Христос ще на землі дав їм титул „першинства” між Апостолами, і щоб таким чином Він забезпечив їм „першинство” в Царстві Небесному, з приводу чого всі (десять) Апостоли обурилися на Ап. Якова і Івана, то тоді сталося ось що:

„Ісус же, покликавши їх (Апостолів), сказав: „Ви знаєте, що князі народів панують над ними (над народами), і вельможі володіють ними; але між вами нехай не буде так; а хто між вами хоче бути більшим, той нехай буде вам слугою; і хто хоче бути між вами першим, той нехай буде вам слугою; бо Син Людський не (нате) прийшов, щоб Йому служили, а щоб послужити і віддати душу Свою для відкуплення багатьох” (Мат. ХХ. 25-28).

Отже тут ясно, що Христос заборонив усяке „першинство” між Апостолами, Він заборонив титули „князів Церкви” чи „вельмож Церкви” і інших „достойників” та претенсії на владу „першинства”.

Аналогічне місце в Євангелиста Луки:

„І був спір між ними (між Апостолами) — хто з них повинен уважатися більшим. Він же (Христос) сказав їм: „Царі панують над народами, а ці, що володіють ними (народами), (ще й) „добродіями” називаються; а ви (поступайте) не так: бо хто з вас більший, нехай той буде, як менший, а той, хто є провідним, (nehай буде) як слуга. Бóхто ж більший: чи той, хто лежить? Я

між вами — як Той ,що служить” (Лука ХХII. 24-27).

„Першинство” між Апостолами, як і взагалі між людьми, Христос признає тим, що не мають формального титулу „першинства” та формальної владі, і не прагнуть цього, та не приймають, бо Христос заборонив це, як грішне явище, нехристиянське. А таке „першинство” може мати кожен Апостол і взагалі кожен дійсний, а не вдаваний, послідовник Христа. Це християнське „першинство” полягає у відреченні від першинства і в запереченні його.

IX

ХТО ПЕРШИЙ ЗБАГНУВ І ВИЗНАВ ІСТОТУ ХРИСТА?

„...Ісус питав учнів Своїх: „За кого люди вважають Мене — Сина Людського?” Вони сказали: одні — за Івана Хрестителя, одні за Іллю, а інші—за Єремію, або за одного з пророків”. Він каже їм. „А за кого вважаєте Мене ви?” Симон же — Петро, відповідаючи, сказав: „Ти — Христос, Син Бога Живого”. Тоді Ісус сказав йому у відповідь: „Благений ти, Симоне, сину Іонин, бо не тіло й кров тобі це виявили, але Отець Мій, що на небі, і Я говорю тобі: ти —

петр (камінь), і на цьому камені Я збудую Церкву Свою..." (Мат. XVI. 13-18).

На цьому тексті Біблії Римо-Католицька Церква основує свої претенсії на „першинство” Ап. Петра, мовляв, ніхто інший, а тільки Ап. Петро перший зумів збагнути дійсну істоту Ісуса, — що Він Христос, Син Бога Живого, — і в нагороду за це Христос надав йому „першинство” над усіми Апостолами й над усією Християнською Церквою у світі.

Помилковість цієї римо-католицької інтерпретації полягає в цьому, що вона ізоляє згаданий уривок тексту (Мат. XVI. 13. 18) від цілості тексту Біблії. Бо ж насправді Біблія свідчить, що Ап. Петро не перший збагнув — дякуючи Божому об'явленню, — що Ісус — це Христос, Син Божий. Перш за все, все Християнство, а в ньому й Римо-Католицька Церква, признає, що Бог об'явив був ще пророкам у Старому Заповіті про майбутнє пришестя очоловіченого Бога-Христа на землю, та відкрив їм ці признаки, по яких Христа можна розпізнати, а пророки голосили це Боже Откровіння всьому Ізраїлеві (Єремія XXXI. 15), Суддів XIII. 5., Ісаїя XI. 3., і ін.).

Бог об'явив Іванові Хрестителеві, що прийде Христос, і Іван Хреститель го-

лосив це людям (Мат. III. 3, 5, 11, 12). Іван Хреститель відразу пізнав Христа, — що Він — Син Божий (Мат. 13-15). Зараз після того, як Іван Хреститель охрестив Ісуса в Йордані, то сталося ось що: „І оце — голос із неба, що говорив: „Це є Син возлюблений, в Якому Мое благовоління” (Мат. III. 17). Отже не тільки Іванові Хрестителеві, а всьому світові Бог об'явив, що Ісус — це Син Божий. Отже не дивно, що Ап. Петро мусів усе це знати; навпаки, було б дивно, якби він та всі інші Апостоли цього не знали.

Факт залишається фактом, що Ап. Петро не був першим у пізнанні Божественної істоти Христа; Бог об'явив це через Ангела Гавриїла Діві Марії ще перед народженням Христа: „Ангел, увійшовши до неї, сказав: „Радуйся, благодатна! Господь з тобою, благословена ти між жінками (Лука 1. 28)... Ти осягнула ласку в Бога; і ось почнеш у лоні, і народиш Сина, і назвеш Його іменем: Ісус. Він буде великий, і наречеться Сином Всешишнього” (Лука 1. 30-32). Уночі, коли народився Христос, то на полі в околиці Вифлеєму пастухам явився Ангел і сказав: „....Я звіщаю вам велику радість, що буде всім людям: бо нині

народився вам у місті Давидовому Спаситель, Який є Ісус Христос” (Лука 11. 10-11). „І, поспішивши, прийшли (пастухи) і знайшли Марію і Йосифа, і Дитя (Ісуса), що лежало в яслах. Побачивши ж, розповіли про це, що було сповіщено їм (Ангелом) про Це Дитя. І всі, що слухали цього, дивувалися цьому, що їм розповіли пастухи” (Лука 11. 16-18). Симеон в Єрусалимі з Божої волі не міг умерти так довго, „поки не побачить Христа Господнього” (Лука 11. 26), — і коли Симеон побачив Дитятко Ісуса, то відразу пізнав Христа, і визнав Його (Лука 11. 27-33). Три царі, чи мудреці Сходу в далеких краях пізнали по чудесній Зорі, що народився Христос — Син Божий, і вони здалеку прибули поклонитися Йому (Мат. 11. 1-2).

Біси устами двох біснуватих закричали до Ісуса: „Чого Тобі до нас, Ісусе, Сину Божий?” (Мат. VIII. 29), — і це чули Апостоли й багато пастухів на полі, а сталося це ще перед тим, поки Ап. Бога Живого”. А втім, Сам же Христос Петро назвав Ісуса „Христом — Сином відкрив усім Апостолам, що Він — Син Божий, кажучи: „І так, кожного, хто візнає Мене перед людьми, того визнаю Я перед Отцем Моїм Небесним, а хто ви-

речеться Мене перед людьми, того ви-
речуся Я перед Отцем Моїм Небесним”
(Мат. X. 32-33), — а вже тільки пізніше
Ап. Петро назвав Його „Сином Бога
Живого”, бо він і всі Апостоли знали це
вже давніше з уст Христа.

X

**ЧИ є СВІДЧЕННЯ АП. ПЕТРА ПРО
ПРИПИСУВАНІЙ ЙОМУ АВТОРИТЕТ?**

„Я є Лоза, ви — вітки” (галузки) (Івана XV, 5), сказав Христос до Апо-
столів, і цими словами сказано, що Го-
лова Церкви — Ісус Христос. Тому-то за
часу перебування Христа в постаті очо-
ловічення на землі в Євангелії нічого не
сказано про „старшинство” котрогось з
Апостолів над рештою Апостолів, бо ж
Христос був їхнім Головою.

Але Ап. Петро по Вознесенні Христа
прожив ще тридцять років; отже в ньо-
го було досить часу на те, щоб якимсь
чином показати — принаймні вже по
Вознесенні Христа — свій авторитет „ви-
щості” над рештою Апостолів. У цій
справі слід би було очікувати хоч яко-
гонебудь сліду у Св. Письмі — якогось
слівця чи хоч натяку. Адже ж Св. Петро
був дуже діяльним Апостолом, то ж се-
ред багатьох фактів його жвавої діяль-

ності не то що була нагода, але й просто неможливо було б йому уникнути згадки про його „старшинство” над Апостолами; ба, для добра Церкви було б його обов’язком проголосити, щоб він — „Намісник Христа на землі”, щоб усі вірні Церкви знали, хто їхній Первоєпарх, — це було необхідне для організаційного порядку. Він мусів би був залишити по собі якісь інструкції, якесь розпорядження Апостолам, що мали б йому підчинятися, і все це, чи хоч якось частинка цього, ніяк не могло б бути промовчане у Св. Письмі. А однак Св. Письмо ні слівцем, ні навіть натяком про жодне „старшинство” Ап. Петра не згадує, і не згадує про це те Передання (зебто свідчення поза Євангелією), що його Вселенська Церква з часів перших, сімох Вселенських Соборів признала автентичним.

Свв. Євангелисти Марк, Лука й Іван ні одним словом, навіть жодним натяком не згадали про якийсь „авторитет старшинства” Ап. Петра. В Євангелиста Матвія є метафоричний вислів про Ап. Петра як „скелю” (чи камінь) (Мат. XVI. 18), на якій Рим основує свої претенсії, — однак цей поетичний вислів також не говорить про жодне „старшин-

ство” Ап. Петра над Апостолами і всією Церквою Христовою.

Після цього нам залишається останній, але одночасно найавторитетніший матеріял, а саме — писання Ап. Петра.

Ап. Петро написав тільки два Послання: Перше Послання складається з п'ятьох розділів, а Друге Послання — з трьох розділів; обидва ці Послання разом зміщаються на шістьох сторінках і десятьох рядках сьомої сторінки стандартного формату Євангелії. Перше Послання Ап. Петра адресоване до „приходців”, розсіяних у Понті, Галатії, Каппадокії й Азії; а Друге Послання його адресоване „до тих, що прийняли з нами рівно дорогоцінну віру по правді Бога нашого і Спасителя Ісуса Христа”. Друге Послання писане десь близько перед смертю Ап. Петра (...знаючи, що скоро повине залишити храмину (тіло) мою” — 11 Петра 1. 14), Це і все, що написав Ап. Петро. Вимога й порада, а то навіть прохання до християн жити святим, праведним життям — це ввесьміст цих Послань. Вони писані просто, коротко, але в них вітає дух маєстату Божественного надхнення, і дух скромності, немов „зникливості” автора, що обдає враженням неначе якогось знесібллення.

Докладно розглядаючи всі ці писання Ап. Петра, ані в його рядках, ані, так би мовити, „між рядками” не знаходимо жоднісінького сліду якогось його „старшинства” чи „першинства”. У своєму Першому Посланні він називає себе словами: „Петро, Апостол Ісуса Христа” (І Петра 1. 1), а в Другому Посланні — „Симон Петро, раб і Апостол Ісуса Христа” (ІІ Петра 1. 1), — це і ввесь його „титул”. Отже своїм „титулом” Ап. Петро рівний іншим Апостолам, — напр., Ап. Павло „титулує” себе: „Павло, во-лею Божою Апостол Ісуса Христа” (Послання Ап. Павла до Колоссян 1. 1).

Поскільки Римська Церква за основний аргумент для своїх претенсій бере згаданий в Ап. Матвія (XVI. 18) метафоричний вислів „камінь” чи „скеля”, то перш за все займемося цією метафорою також і на матеріалі писань Ап. Петра.

І справді, Ап. Петро шість разів ужив слово „камінь” (І Петра 11. 4-7), і то, звичайно, в метафоричному значенні; цебто, Ап. Петро в усіх випадках уживає слово „камінь” виключно в значенні: „віра”.

„Приступаючи до нього — каменя живого, людьми відкиненого, але Бо-

гом вибраного, дорогоцінного, і самі, як живі камені, робіть із себе дім духовний, священство святе, щоб приносити жертви духовні, милі Богу Ісусом Христом. Бо ж сказано в Писанні: „Ось Я кладу в Сіоні камінь наріжний (угольний), выбраний, дорогоцінний, і ці, що вірують у нього, не посоромляться (Ісаїя XXVIII. 16). I так, він для вас, віруючих, — це дорогоцінність, а для невіруючих — це камінь, що його відкинули будівельники, але який став головою угла (Псал. (XVII. 22) — камінь спотикання й камінь спокуси, об який вони спотикаються, не покоряючись слову, на що вони й залишенні” (І Петра 11. 4-7).

Ап. Симон (Петро), як жид, користувався традиційним, ще із часів Старого Заповіту, жидівським мовним стилем, в якому „вірення у Божество” (цебто віру) означається метафорично словом „камінь” (чи „скеля”); і в такому самому значенні Христос ужив слово „камінь” (скеля), сказавши до Ап. Симона (Петра): „Ти — камінь”, — цебто: ти є віра, і на такого типу вірі (цебто сильній вірі), як у Петра — у кого таку віру Христос знайде, — Він будуватиме Церкву Свою.

А що тільки віру, як таку, а не особу

Ап. Петра, Христос принципово мав на увазі, вживаючи слово „камінь”, то найкращим для цього аргументом являється це вияснення метафори „камінь” (чи „скеля”), що його подав сам Ап. Петро у своєму Першому Посланні, що було тільки цитоване вище.

Тут уже було сказано, що Ап. Петро нарівні з іншими Апостолами означував своє становище в Церкві — „Петро, Апостол Ісуса Христа”, а навіть: „Симон Петро, раб і Апостол Ісуса Христа”, — отже „раб”, а не „Намісник”.

Адресуючи своє Перше Послання тільки до частини Церкви — до християн тільки в деяких країнах, названих у цьому Посланні, Ап. Петро так звертається до них:

„Пастирів ваших благаю я — сопастир і свідок страждань Христових, і співучасник у славі, що повинна відкритися: пасіть Боже стадо, яке у вас, наглядаючи не вимушено, але з охотою, богоугодно, не для низької користі, але з самовідданості, і не пануючи над насліддям (Божим), але подаючи приклад стадові, — і коли появиться Пастиреначальник (Христос), ви одержите нев'янучий вінець слави. Молодші, також повинуйтесь пастирем; а всі, підчиняючись

один одному, зодягнітися в смиренномудрість, тому що Бог гордим противиться, а смиренним дає благодать” (І Петра V. 1-5).

Отже навіть над частиною Церкви — в тих кількох країнах, які він у Першому Посланні називає, — Ап. Петро не має жодної владі, бо він є тільки „сопастирем” тих пастирів, які є на місцях у цих країнах, отже офіційно вони рівні Ап. Петрові; і тому Ап. Петро не велить тим своїм „сопастирям”, а „благає” їх, надіючись, що вони його послухають з уваги на його моральну повагу, бо він же старенький віком Апостол, який був „свідком страждань Христових”, і він буде „співучасником слави” Христової, — цебто: коли Христос засяде в Царстві Небесному на престолі слави Своєї, то всі Апостоли (отже й Петро з ними) також засядуть у Царстві Небесному на дванадцятьох престолах (Мат. XIX. 28).

Про схему духовної Ієрархії в Церкві Ап. Петро говорить ось що: молодші пастирі в кожній країні мають підлягати своїм місцевим старшим пастирям, а ці місцеві старші пастирі вже не підлягають нікому з людей, і вже далі тільки один одному підлягають усі христия-

ни, цебто — щоб один перед одним був смирений і служив один одному; Ап. Петро підкреслює пастирям, щоб вони не посягали по влада-панування, бо це противне Богу діло.

Підкреслюючи свою рівність з іншими Апостолами, Ап. Петро не каже: „Я звістив”, а каже: „Ми (всі Апостоли) звістили вам силу й прихід Господа нашого Ісуса Христа, не наслідуючи хитро видумані байки, але бувши очевидцями Його величі” (ІІ Петра 1. 16).

**
*

Тільки один з Апостолів згадується в Писанні Ап. Петра, а це Ап. Павло, і то тільки раз.

„...Довготерпливість Господа нашого вважайте спасінням, як і возлюблений брат наш Павло — по даній йому премудрості — написав вам, як він говорить про це у всіх посланнях, в яких є щось не легке до зрозуміння, що невіжі й неутверджені (у вірі) — на свою власну загибель — перекручують, як і всі інші писання” (ІІ Петра III. 15).

Ап. Петро називав себе „сопастирем” усіх інших численних пресвітерів, бо вважав їх рівними йому духовною службою в Церкві; але Ап. Павла він називає

не сопастирем, а „возлюбленим братом” своїм і всіх Апостолів, цебто повністю трактує його як рівний рівного, Апостол-Апостола. Ба, Ап. Петро говорить про Ап. Павла, як про інтелектуально вищого; Ап. Петро каже, що Ап. Павлові дана особлива „премудрість”; але формально признаючи авторитет „премудрості” Ап. Павла, Ап. Петро одночасно відноситься до неї з делікатним, хоч і з незатаєним застереженням; мовляв, Ап. Павло пише якось не зовсім зрозуміло, — сказавши нашою колоквіяльною мовою, — „надто по-вченому”; отже ширший загал — особливо ж ігноранти та ці, що ще не тверді у вірі Христовій, — по-своєму перекручують його думки, а з цього виходить їм гріх. — Ап. Павло мав, на свій час, високу освіту, а Ап. Петро був звичайний рибак, і його освіта була невелика. І хоч т. зв. сіра людина справді могла не надто розуміти глибокі думки Ап. Павла, то однак освічена верства певно вважала Ап. Павла найбільш „премудрим” між Апостолами, коли й сам Ап. Петро вирізнює його „премудрість”, але з тінню застереження проти неї, як не зовсім зрозумілої для „ігнорантів і неутверджених” у вірі.

XI

АП. ПЕТРО ПРО АП. ПАВЛА

Серед авторів Нового Заповіту Ап. Павло найплідніший. Пропорційне відношення між кількістю писань Ап. Павла й Петра таке: коли всі писання Ап. Петра обчислити на дванадцять сторінок, то писання Ап. Павла становлять сто сорок вісім сторінок такого самого розміру; отже Ап. Павло написав дванадцять разів більше за Ап. Петра. Це щодо кількості. А щодо якості змісту, то її оцінку знаємо з опінії Ап. Петра, який відзначив „премудрість” Ап. Павла (ІІ Петра III. 15).

Вище вже була мова про це, що питання: в кого з Апостолів, висланих у світ Христом проповідувати по Вознесенні Христа, була „більша віра”, — це питання зовсім нелогічне. В усіх цих Апостолів, що все життя своє витривали на апостольській праці, була однаакова сила віри. Якщо можна говорити про різниці в іхній якості, то тільки на основі розмірів праці кожного з них. У цьому відношенні про Ап. Павла свідчить число його Послань, — він написав їх найбільше за всіх інших Апостолів, і вартисть думки його писань оцінив таож і Ап. Петро, підкресливши, що в Ап.

Павла є особливіша, Богом „дана йому премудрість”.

Ап. Павло кілька разів перейшов Малу Азію, Балкани й Італію. Своєю широкою освітою, глибокою мислительською (філософською) думкою, тонким тактом культурного виховання й розважністю, повним знанням життя й людської істоти, енергійною, невсипущою працею, небуденним організаційним хистом і непохитністю характеру, при одночасній своїй апостольській вірі, Ап. Павло духовно завоював для Христа всю Римську імперію і широкі простори поза її границями.

Ми вже звертали увагу на це, що Ап. Петро „титулував” себе: „Петро — Апостол Ісуса Христа” (І Петра 1.), „Симон Петро — раб і Апостол Ісуса Христа” (ІІ Петра 1. 1). Ап. Павло „титулувався”: „Павло — раб Ісуса Христа, призначений Апостол, вибраний до Благовістя Божого (Рим 1. 1), — цебто: Апостол, призваний і вибраний Христом. „Павло, волею Божою призваний Апостол Ісуса Христа” (І Кор. 1. 1). „Павло, волею Божою Апостол Ісуса Христа” (ІІ. Кор. 1. 1). „Павло — Апостол, (вибраний) не людьми і через людей, але Ісусом Христом і Богом Отцем” (Гал. 1. 1). І цим Ап.

Павло засвідчував, що він, як Апостол Христа, у своєму апостольстві не залежний від жодної людини, отже над ним, як і над кожним іншим Апостолом, не було ніякого „старшого” Апостола.

Тільки великий ум може правильно й повно оцінити велику людину. До таких великих умів в історії Християнства належить Св. Іван Золотоустий, Патріарх Константинопольський(Царгородський), і він же каже про Апостола Павла: „Він був провідником і опікуном збору всіх Святих.” „Устами він був Учителем і Апостолом усього світу. Увесь світ був у його руках і під його доглядом, — йому були припоручені люди всього світу”. „Він був світлом для Церков, Основою Віри, Стовпом і Твердинею Правди”³⁾). „Він був лучший усіх людей, більший усіх інших апостолів, і він перевищував усіх”⁴⁾) „Нічого не було яснішого, нічого більш сяючого, як він”⁵⁾) „Ніхто не був більший і ніхто не був рівним йому”⁶⁾)

3) Св. Ів. Золот. у творі „І Кор. IX. 2”

4) Там таки.

5) De Sacerd. 4.

6) Tom V. Or. 47.

Папа Григорій, що в Римській Церкві відомий під іменем „Великий” (590-604), визначив таке місце в історії Церкви Ап. Павлові:

„Його було поставлено як Голову всіх народів, бо він одержав першинство над усією Церквою.”⁷⁾

Теперішній папа Іван ХХІІІ маніфестує свою особливу пошану до Св. Івана Золотоустого, і 1960 року він у Римі правив Слов'янську Літургію Івана Золотоустого — у приявності 24 кардиналів, католицьких „патріярхів” східного обряду й багатьох архиєпископів та єпископів. Цебто, Св. Іван Золотоустий і для Римської Церкви являється великим авторитетом. Щождо папи Григорія Великого, то його, як і кожного папу, Римська Церква вважає непомильним у справах віри; і коли папа Григорій Великий визнав першинство Ап. Павла в Церкві та його головство над усіма народами, то, Римська Церква, послідовно, і в цьому випадку повинна бувати його „непомильним”.

Вище було сказано, яким великим авторитетом Св. Іван Золотоустий і папа Григорій Великий уважали Ап. Павла серед усіх Апостолів. А однак ніхто, на-

7) Сурії. Cat. 6.

віть протестанти, не опрокинув з такою силою й переконливістю римських претенсій на „першинство” Ап. Петра, в усій Церкві, як це зробив цей великий апостольський авторитет — Ап. Павло.

**
*

Римська Церква твердить, що: 1: Ап. Петро був Єпископом Риму, і то хронологічно п е р ш и м Єпископом, та що він, мовляв, пробув на цьому становищі (Єпископа Риму) 25 років, 10 місяців і 12 днів; 2) що єпископування Ап. Петра в Римі почалося з 42 року по Вознесенні Христа, і він був Єпископом Риму до 67 року християнської ери, цебто — до своєї смерті; 3) що він був замучений через розп'яття на хресті, і то — на своє власне бажання — вниз головою; 4) перед своїм розп'яттям Ап. Петро рукоположив свого наслідника і передав йому всі власті, що їх Христос надав Ап. Петрові; 5) Ап. Петро передаючи свої власті своєму наслідникові, тим самим передав право дальншого наслідства всім черговим Єпископам Риму, цебто папам.

А однак писання Ап. Павла все це за- перечують.

Звичайно, Ап. Павло не міг передбачити, що згодом постане легенда про мниме „перебування Ап. Петра в Римі”, і

що на основі цієї легенди Єпископи Риму будуть намагатися здобути собі владу над усією Церквою Христовою. Ап. Павло діяв і писав з волі Божої, і він поступав згідно з таким станом, який тоді у Вселенській Церкві був, та свідчив про це, що тоді було, а не говорив про це, чого тоді не було. А дійсність у тодішній Вселенській Церкві Христовій Ап. Павло знав як найкраще.

Римська Церква каже, що Ап. Петро був Єпископом Риму від 42 до 67 року: Ап. Павло написав своє Послання до Римлян 58 року. Звідси й питання: чи міг би був Ап. Павло писати своє Послання до Римлян, якби там справді був свій власний місцевий Єпископ, поставлений для Риму самим Ісусом Христом? Як міг би Ап. Павло вмішуватися в несвою архиєпархію, та ще й нібито очолену самим „Намісником Христа”, „Князем Апостолів” — Ап. Петром? Якщо б Ап. Петро справді був Єпископом Риму, і то ще й аж 25 років, то Ап. Павло напевно був би це знав, отже мусів би був адресувати своє Послання до Римлян через Ап. Петра, а не минати його; тим часом Ап. Павло у своєму Посланні до Римлян узагалі не згадує Ап. Петра.

Християни того часу були в Римі пе-

ресурсів, отже вони могли затаюватися. А все ж таки імена провідних християн були відомі Апостолам, і Ап. Павло у своєму Посланні до Римлян пойменно згадує 26 провідних християн у Римі, і їх він поздоровляє та згадує їхні заслуги в розбудові Церкви. Цей факт свідчить, що Ап. Павло, коли писав це своє Послання, був докладно познайомлений з усіма подробицями життя Церкви в Римі. Якщо б Ап. Петро був Єпископом Риму, то Ап. Павло у своєму Посланні напевно був би і його поздоровив, — а однак у Посланні до Римлян Ап. Павло не згадує Ап. Петра.

Дехто з римо-католицьких богословів каже, що Ап. Павло в Посланні до Римлян не згадує Ап. Петра тому, щоб уберегти його перед переслідуванням поганської влади, бо коли б, мовляв, у своєму Посланні до Римлян Ап. Павло згадав був ім'я Ап. Петра, як „Єпископа Риму”, і коли б це Послання попалося було в руки влади, то тоді Ап. Петра влада зловила б і замучила б.

Але цей „аргумент” римо-католиків не витримує логічної критики; бо якщо б Ап. Павло справді вважав, що своїм Посланням він може наробити християнам у Римі нещастя, то він не був би згадував у Посланні і тих 26 провідних

римських християн! А втім, відомий факт, що жоден з Апостолів не боявся смерті, — кожен з них був готовий на мученицьку смерть, і ніхто з них не ухильявся від цього.

У Посланні до Римлян Ап. Павло по здоровляє ввесь провід християн у Римі, а саме: Прискиллу, Акилу, Епенета, Маріям, Андроніка, Юнію, Амплія, Урбана, Стакія, Аполлоса, сім'ю Аристовула, Іродіона, сім'ю Наркисса, Трифену, Трифосу, Руфа, та його матір, Асинкрита, Флегонта, Ерма, Патрова, Ермія і інших найближчих, Філолога, Юлію, Нирея з сестрою і Олімпа та „всіх святих з ними” (Рим. XVI. 3-15).

Ап. Павло пойменно вичислив про відників християн у Римі, але між ними Ап. Петра немає. Ап. Петра між цими чільними християнами напевно був би назвав, якщо б Ап. Петро там був.

Адже ж Ап. Павло писав своє Послання до всіх християн у Римі, бо ж він говорить: „...всім, що знаходяться в Римі, возлюбленим Божим, призваним святым: благодать вам і мир... (Рим. 1. 7).

Усі християни були святі.

З Послання видно, що Християнська Громада в Римі, цебто Римська

Церква була під найвищою духовною опікою Ап. Павла, а не Ап. Петра, про якого у Св. Письмі ніде нічого у зв'язку з Римом не згадується. Ап. Павло пише до римлян: „...бо я не осмілюся сказати чогось такого, чого через мене не звершив би Христос, у покоренні поган (для віри) словом і ділом, силою знамень і чудес, силою Духа Божого, — так що благовіщення Христове поширене мною від Єрусалиму й околиць по Іллірику. При цьому я старався благовістити не там, де (вже) було відоме ім'я Христове, щоб не будувати на чужій основі... Це то багато разів і перешкоджало мені прийти до вас. Нині ж, не маючи (такого) місця в цих країнах, а з давніх літ маючи бажання прийти до вас, — як тільки вирушу в подорож в Іспанію, прийду до вас” (Рим. XV. 18-24).

З цього видно, що Ап. Павло почувався до обов'язку відвідати римських християн, бо знов, що над ними не було такої авторитетної духовної опіки, яку давав Ап. Павло, і він оправдується, чому так довго не відвідував їх у Римі: бо він мусів найперше ширити віру Христову в цих країнах, де ще Християнства не було, а в Римі вже воно було тоді започатковане.

Але й заочно Ап. Павло мав римських християн у своїй духовній опіці, — він запевнює їх: „...постійно згадую про вас, завжди прохаючи в молитвах своїх, щоб воля Божа колинебудь благопоспішила мені прийти до вас. Бо я дуже бажаю побачити вас, щоб подати вам деякий духовний дар на ваше утвердження” (Рим. I. 9-11).

Значить, хоч Християнська Громада в Римі вже була і мала своїх місцевих провідників, яких Ап. Павло назвав у своєму Посланні, то найвищу духовну опіку подавав їм не хтось інший, а сам Ап. Павло, бо він ніс їм дар на іхнє утвердження в вірі. А під час неприсутності Ап. Павла в Римі не було там ніякого найвищого духовного авторитету на міру Ап. Павла, тому він радить їм поки що обходитися самим — без найвищого духовного наставника, отже він і пише до Римської Християнської Громади: „І сам я певний щодо вас, браття мої, що й ви повні благості, сповнені всяким пізнанням, і можете навчити один одного...” (Рим. 15. 14). Отже найвищу науку дає їм Ап. Павло здалека, в Посланні, а згодом особисто прийде до Риму, щоб тамтешню Церкву „утверджувати (укріплювати) в вірі”, а поки Ап. Павла в Римі особисто немає, і немає нікого з ви-

щих духовних авторитетів, то нехай вони самі „навчають один одного”.

Однак треба мати на увазі, що своїх місцевих провідників Римська Громада таки мала; Ап. Павло передає в Рим привітання й тут дає перевагу „Андронікові і Юнії, рідних мені і в'язнених зо мною, які прославилися з-поміж Апостолів, і раніше мене увірували в Христа” (Рим. XVI. 7). Цебто в Римі були вже й місцеві Апостоли, що здобули собі прославлення між Апостолами в інших країнах; були знані римській поганській владі, та переслідувані — ув'язнювані. А цими найбільшими римськими Апостолами були Андронік і Юнія, а ніхто інший.

А проте Ап. Павло вважає себе вищим авторитетом за римських Апостолів, Андроніка і Юнію, коли в Посланні до в с і є і Римської Громади, включаючи її Апостолів і святих, він пише, як їхній найвищий духовний наставник, — сказати б пізнішою церковною мовою, — як їхня найвища духовна влада, коли говорить: „... але я писав вам, браття, з деякою смілістю, частково якби в напоминання вам, по давній мені від Бога благодаті...” (Рим. XV. 15). Ап. Павло підкреслює, що Бог дав йому „благодать” (тепер сказали б: влада)

бути для Римської Церкви найвищим авторитетом — мати „сміливість напомнити” її, а в ній і самих Апостолів і святих.

Крім двох Апостолів, Андроніка й Юнії, Ап. Павло згадує, як визначного проповідника Християнства в Римі, та-кож і Ахаю, який навернув у Римі Епенета, що також став провідним християнином (Рим XVI. 5). Ахаїя потім опікувався вбогими в Єрусалимі (Рим XV. 26).

Тільки про Ап. Петра немає в Ап. Павла ніякої згадки між християнами Риму й проповідниками Римської Церкви.

Такий відомий Апостол, як Ап. Павло — римський горожанин, який у своєму Посланні до Римлян (58 року) засвідчив своє докладне знання провідних християн у Римі, — і чи міг би він не знати, що в Римі був Ап. Петро, якщо б він справді там був? Ап. Павло не згадав Ап. Петра у своєму Посланні до Римлян тільки тому, що Ап. Петра в Римі взагалі ніколи не було.

Католицькі авторитети, не маючи інших доказів, узяли собі за основу легенду, як „аргумент” для мнимого „перебування Ап. Петра на єпископському

престолі в Римі”, почавши, мовляв з 42 року.

XII

У ПОСЛАННЯХ АП. ПАВЛА З РИМУ НЕМАЄ ЗГАДКИ ПРО СПОВИДНЕ ПЕРЕБУВАННЯ АП. ПЕТРА В РИМИ

Десь коло 60 року по Н. Х. римська влада арештувала Ап. Павла й засудила під замітом бунтування людей проти римського уряду. Ап. Павло був *civis romanus*, цебто римський громадянин, отже він мав право відклику (апеляції) до самого імператора. Тому Ап. Павло, замість відбувати свою кару у в'язниці, поїхав до Риму у справі апеляції. Тільки тому, що Ап. Павло мав у Римі рідню серед аристократії й правлячих кругів та широкі впливи, римський уряд повівся з ним, як на ті часи й серйозність оскарження проти нього, відносно дуже лагідно; бо ж попереднє його засудження до тюремної кари в Римі перемінено на „домашній арешт”, цебто на поселення в Римі під наглядом урядників державної безпеки, по-теперішньому — поліції.

Відбуваючи свою кару „ізоляції” в Римі на вільній стопі, Ап. Павло жив або у винайнятому домі, або у своїків. До

нього мали право заходити гості. Отож, в Ап. Павла була нагода поширювати в Римі Християнство. І він, як видно, повністю користувався цією нагодою. Ап. Павло за того часу зробив дуже багато для Римської Церкви, а також — для всього Християнства поза містом Римом. Він, тоді ж таки, вислав з Риму кілька своїх Послань, що тепер є частиною Нового Заповіту. Але в Посланнях Ап. Павла з Риму немає жодної згадки про сповидне „перебування Ап. Петра в Римі”.

Ап. Павло перебував у Римі, як уже було сказано, на вільній стопі, і до нього мали право заходити не тільки своїки й знайомі, але й взагалі всякі відвідувачі. В якій мірі Ап. Павло мав, як на „домашній арешт”, відносну свободу рухів, свідчить хоч би й цей факт, що в нього була можливість понаписувати Послання з Риму й поширювати їх серед християн навіть поза межами Італії, а поширювали їх ці люди, які заходили до Ап. Павла, або він — до них. Ап. Павло прибув до Риму десь під кінець 60 року чи з початком 61 року, і тут пробув кілька років.

Католицька теологія твердить, що Ап. Петро в Римі таки був, і що час йо-

го там перебування тривав від 42 року по 67 рік — аж до його смерті. Але якщо б Ап. Петро в Римі справді був, то Ап. Павло впродовж свого довшого перебування в Римі напевно був би з ним у найближчих чи хоч у будь-яких зв'язках; бо ж Ап. Павло мав усі відомості про Християнство в Римі. А це значить, що у своїх Посланнях з Риму Ап. Павло конче був би згадав Ап. Петра, якщо б цей у Римі був. Адже в Ап. Павла був звичай у своїх Посланнях згадувати, як своїх найближчих, найвизначніших християн у цих місцях, звідки він писав Послання. І так, у Посланні до Римлян він передає Римській Церкві привітання не тільки від себе, але й від провідних християн, які з ним разом перебували, і каже: „Вітає вас Тимофій — сотрудник мій, і Луцій, Іасон і Сосіпатр — рідні мені...” (Рим. XVI. 21).

Своє I Послання до Коринтян Ап. Павло посилає не тільки у своєму імені, але й в імені „брата Сосфена” (І Кор. 1. 1) видатного християнина, з яким Ап. Павло разом перебував. Знову ж своє II Послання до Коринтян Ап. Павло пише не тільки від себе, але й в імені „брата Тимофія” (ІІ Кор. I. I). Так само своє Послання до Филип'ян Ап. Павло почи-

нає словами: „Павло й Тимофій — раби Ісуса Христа...” (Филип. I. I) Також і своє Послання до Колоссян Ап. Павло пише в імені своєму та „брата Тимофія” (Кол. I. I). А свої Перше й Друге Послання до Солунян Ап. Павло пише в імені таких осіб: „Павло і Силуан, і Тимофій...” (I Сол. I. I), (II Сол. I. I).

Хоч ці Послання Ап. Павло писав сам, але з етичних мотивів він додавав, що пише і в імені тих видатних провідників Християнства, з якими він у момент писання свого Послання перебував і діяв, бо ж вони були його однодумці й видатні християнські пастирі. А коли в цій місцевості, де в даний момент перебував Ап. Павло, пишучи своє Послання, не було відомих провідних християн, то в таких випадках він писав своє Послання тільки від свого імені, а від імені свого християнського оточення писав загально: „і вся братія, що знаходиться зо мною”, — як ось у Посланні до Галатів (Гал. I. I). Перше й Друге Послання до Тимофія Ап. Павло пише тільки у своєму власному імені, (Тим. I. I. I), (Тим. II. I. I), але в цьому випадку він передає Тимофієві привітання від провідників Християнської Громади, з якої він це Послання написав,

— цебто від Еввула, Пуда і Лина, від „усієї братії” місцевої (ІІ Тим. IV. 21).

Послання до Тита Ап. Павло писав тільки в імені власному, але передавав йому привітання „від усіх тих, що знаходилися” з Ап. Павлом (Тит. III. 15). Цебто, там, звідки Ап. Павло писав своє Послання до Тита, не було християн з відомими всім християнам іменами, отже Ап. Павло не згадує їх.

Якщо б Ап. Петро був у Римі, то Ап. Павло, пишучи свої Послання з Риму, напевно був би писав їх від імені свого і від Ап. Петра, бо він мав звичай таким чином відзначати найвищих провідників християн, що перебували там, звідки Ап. Павло писав своє Послання; або вже принаймні Ап. Павло був би передав християнам у світ привіт від Ап. Петра; невже ж би Ап. Петро, якщо б він був у Римі, не передав би через Ап. Павла привітання християнам в інших країнах?

Адже в Апостолів був такий звичай, що коли один з них писав Послання, то ці Апостоли, які з ним перебували, передавали через нього свої привітання християнам. Та ж Ап. Петро, коли писав своє Перше Послання (до християн у Понті, Галатії, Азії і Вифинії), а Ап. Петро писав це Послання з Вавилону (І

Петр. V, 13), то він вітає християн у згаданих країнах не тільки від своєї місце-вої Церкви Вавилонської, але й від Марка, якого називає словами „син мій” (І. Петр. V. 13). А це своє Послання Ап. Петро передав християнам у згаданих країнах через Силуана (І. Петр. V. 12). Силуан був близьким співробітни-ком Ап. Павла (І Сол. I. I.; II Солун. I. I), і вже це свідчить, що були в різних країнах такі особи, які стояли близько Ап. Павла й Ап. Петра, як ось Силуан. Отже, коли вже не особисто, то хоч че-рез такі особи міг би був мати зв'язок з Ап. Павлом у Римі Ап. Петро, якщо б він там був.

Перегляньмо трохи біжче ці По-слання, що їх Ап. Павло писав з Риму.

У „Посланні Св. Ап. Павла до Фили-мона” (це Послання написане в Римі) згадується найвидатніших християн, що тоді були в Римі: „Вітають тебе Епа-фрас — в'язень зо мною задля Ісуса Христа, Марк, Аристарх, Димас, Лука— сотрудникми мої” (Фил. I. 23). Ім'я ж Ап. Петра в цьому Посланні не фігурує.

„Послання Св. Ап. Павла до Колос-сян” (також з Риму) написав Ап. Пав-ло, але він вислав його не тільки в імені своєму, але й в імені Тимофія. „Павло,

волею Божою Апостол Ісуса Христа, і Тимофій брат” (Колос. I. I) — так починається це Послання. Цебто, Ап. Павло між християнами в Римі за того часу був першою особою, а Тимофій — другою. Ім’я Ап. Петра тут не фігурує.

У цьому Посланні Ап. Павло дає таке повеління християнам Колосси: „Коли це Послання буде прочитане у вас, то розпорядіться, щоб воно було прочитане і в Лаокадійській Церкві” (Колос. IV. 16). Це значить, що це Послання Ап. Павла було обов’язково читане в різних Громадах, цебто в місцевих (помісних) Церквах, і Ап. Павло був свідомий цього, що його Послання на всі часи стане складовою частиною Слова Божого й основою Історії Церкви для всього Християнства. То ж Ап. Павло, бувши свідомим усього цього, не промовчував би був імені Ап. Петра, якщо б цей був у Римі. Коли ж, однак, ім’я Ап. Петра в його Посланнях з Риму не згадується, то це тільки тому, що Ап. Петра в Римі не було.

У цьому ж Посланні Ап. Павло називає видиму (фізичну), земну форму Церкви і цю видиму її форму він називає „тілом” Церкви. А про Христа каже: „І Він є Головою Тіла Церкви” (Колос. 1.

18). Отже, Ап. Павло вияснює, що Христос є Головою не тільки Церкви невидимої (містичної), але й також Він є Головою Церкви на землі, цебто „тіла Церкви”. Це значить, що Христос, невидимо перебуваючи на землі, є Головою Церкви на землі, а не мусить виручатися жодним „Намісником Христа на землі”, в особі папи, як це згодом придумала собі Римська Церква. У цій своїй науці до християн Колосси Ап. Павло точніше й доповняюче вияснив це вчення про Голову Церкви, що він подав був у своєму „Посланні до Ефесян”, в якому він говорить про Апостолів, але не говорить про ніяке „старшинство” котрогось з Апостолів над іншими Апостолами, а Головою Апостолів і всіх християн називає Ісуса Христа. Він каже до християн: „...ви... утверджені на основі Апостолів і Пророків, маючи Самого Ісуса Христа наріжним (каменем), на Якому вся будівля, струнко складаючись, зростає у Святу Церкву в Господі, на Якому і ви будуєтесь в Житло Боже Духом” (Ефес. II. 19-22). Отже, каменем (чи скеллю) Церкви в її формі невидимій (містичній) і видимій (земній) Сам Ісус Христос, — навчає Ап. Павло; отже Ап. Петро не є основою

(чи каменем, скелею) Церкви на землі.

Своє „Послання до Филип'ян” Ап. Павло посилає в імені власному і в імені Тимофія, починаючи його так: „Павло і Тимофій, раби Ісуса Христа” (Филип: I. I.). Це Послання написане в Римі. Ап. Павло не раз підкреслює, що він має Богом дану йому духовну владу над Церквами. Наприклад, у своєму „Посланні до Коринтян” Ап. Павло заявляє Коринтській Церкві: „Нате я і пишу це, будучи неприсутнім, щоб тоді, як буду присутнім, не вжити суворості по владі, що дана мені на збудування, а не на руйнування” (Кор. XIII. 10).

Ап. Павло висилає свої Послання, як найвища духовна влада, до багатьох Церков у багатьох різних країнах, і він був найвищою владою також і над єпископами. Своє „Послання до Филип'ян” Ап. Павло посилає „до всіх, що знаходяться в Филипах, з єпископами й дияконісами” (Филип'ян. I. 1). Таку саму найвищу владу мали всі Апостоли — рівні один одному.

Перебувши в Римі, Ап. Павло сам вибирал і посилає місіонерів до Церков у різних країнах, а ці вислані Ап. Павлом місіонери з Риму ставали на час своєї місії найвищими місцевими духов-

ними авторитетами, отже й головами місцевих Церков. І тих голов різних Церков вибирає, назначав і висилає Ап. Павло в Римі, а не Ап. Петро. Напр., Ап. Павло пише з Риму до Филипійської Церкви: „Надіюся ж у Господі Ісусі не забаром вислати до вас Тимофія, щоб і я, довідавшись про ваші обставини, втішився духом. Не маю ж бо я нікого рівного (йому) віданістю, хто б так щиро дбав про вас, — тому що всі шукають свого, а не того, що (служить) Ісусові Христові... А втім, я вважав потрібним вислати до вас Епафродита — брата й сотрудника і сподвижника свого, а вашого посланника і служителя у моїй потребі” (Филип'ян. II.). Це значить, що не Ап. Петро, а тільки Ап. Павло висилає з Риму своїх намісників до Церков у різних країнах.

Ап. Павло ніде не сказав: „Ап. Петро є Головою Церкви”, а тільки сказав: „Маючи Самого Господа Наріжним Каменем, на Якому вся будівля, струнко складаючись, зростає у Святу Церкву в Господі, на Якому і ви будуєтесь в Житло Боже (Церкву) Духом” (Ефес. II. 19-22). А це значить, що тільки Христос є Головою Ап. Павла і всіх Апостолів і всієї Церкви, — тільки „Він є Го-

ловою Тіла Церкви” (Колос. I. 18), — а не Ап. Петро. Отже не з авторитету Ап. Петра, а тільки з авторитету Ісуса Христа Ап. Павло висилає з Риму своїх намісників до різник Церков; і так, він вияснює Филип'янам: „Надіюся в Господі Ісусі незабаром вислати до вас Тимофія” (Филип'ян. II. 19). Ап. Павло не каже: „Надіюся на Ап. Петра, що він (Ап. Петро) незабаром више до вас свого намісника Тимофія”. Ап. Павло не каже вірним Церкви, щоб вони повинувалися авторитетові Ап. Петра й наслідували його, але Ап. Павло закликає й повчає християн: „Наслідуйте, браття, мене, і дивіться на тих, що поступають за образом, якого маєте в нас” (Филип'ян. III. 17). Ап. Павло стверджує, що християни різних Церков у різних країнах, отже й Филипійська Церква, завжди признавали над собою духовну владу, як найвищу на землі, Ап. Павла, і Ап. Павло далі від них цього послуху вимагає, бо цього вимагає Сам Бог(а не Ап. Петро). І так, Ап. Павло звертається до Филипійської Церкви: „... завжди будьте слухняні, не лиш тоді, як я був присутній, але значно більше нині — під час моєї відсутності — зо страхом і трептінням звершайте своє спасіння тому, що

Бог створює у вас хотіння і діяння згідно (Свого) благовоління. Усе чиніть без ремствування й сумніву” (Филип’ян. II. 12-14).

„Послання Св. Ап. Павла до Тимофія” також написане з Риму. Як і в інших своїх Посланнях, у Посланні до Тимофія Ап. Павло зараз таки на вступі підкреслює, що його, Ап. Павла (так само, як і всіх інших Апостолів), найвищим учителем Церкви Христової настановив Сам Бог(а не Ап. Петро), отже Ап. Павло підлягає тільки Богові (а не Ап. Петрові). Тому Ап. Павло заявляє про себе: „Павло — Апостол Ісуса Христа з повеління Бога, Спасителя нашого Ісуса Христа, надії нашої” (І Тимоф. I. 1). Цю заяву Ап. Павла треба взяти до уваги глибоко і з усією повагою та відповідальністю своєї свідомості, коли ми читаємо її, і стверджуємо її, як очний факт. Не волею Ап. Петра, а тільки волею й благодаттю Бога Ап. Павло став і був Апостолом, і тільки перед Богом, а не перед Ап. Петром, був відповідальним Ап. Павло, бо ж він каже, що він був Апостолом „по славному благовістю Блаженного Бога, яке йому повірене” (Тимоф. I. 11). Не Ап. Петро назначив Ап. Павла на апостольське слу-

ження в Церкві, отже й не Ап. Петрові підлягав Ап. Павло. Каже ж бо Ап. Павло: „Дякую давшому мені силу Христові Ісусові, Господеві нашому, що Він призначив мене вірним, назначивши на служження” (Тимоф. I. 12). Христос Сам назначив Ап. Павла Своїм Апостолом, але над Ап. Павлом Він не назначав „вищим” жодного з Апостолів. Коли ж ідеться про розмір вложенії праці для Церкви і про розмір терпіння для неї, то не Ап. Петро тут згадується „першим”, а тільки Ап. Павло, бо ж він говорить про себе: „Але я помилуваний для цього, щоб Ісус Христос у мені першому показав усе довготерпіння як приклад тим, що будуть вірувати в Нього в житті вічному” (Тимоф. I. 16). Отже не Ап. Петро, а Ап. Павло є для всієї Церкви Христової п е р ш и м зразком (ідеалом) Апостола, якого найперше треба наслідувати.

Св. Ап. Павло оце своє Послання (до Тимофія), з якого тут подані цитати, писав уже в похилих літах своїх, коли він сподівався бути зловленим і замученим, і тому він готовив себе на жертву за Христа. Отже це Послання Ап. Павла особливо торжественне, — і він каже: „Бо я вже стаю жертвою, і час моого

відходу настав: подвигом добрим я подвізався, терпіння звершив, віру зберіг; а тепер готовиться мені вінець Правди, що його дасть мені Господь, — Праведний Суддя, в день той; і не тільки мені, але і всім тим, що возлюбили явлення Його. Постараїся прийти до мене скоро” (ІІ Тимоф. IV. 6-9).

Отже з міста Риму, перед своїм відходом із світу цього. Ап. Павло подає до відома всій Церкві Христовій, що волею й благодаттю Ісуса Христа він є першим між Апостолами своїми терпіннями за Христа, отже й першим між Апостолами зразком до наслідування його всіми християнами; але якщо ще хто терпітиме за Христа так само, як і він, Ап. Павло, то й вони так само заслуговують на таку ж першість і таку саму нагороду в Царстві Небесному. І в цих же Посланнях (до Тимофія) Ап. Павло, стоячи над гробом, з усією торжественністю, свідомістю важливості свого вчення та відповіданості перед Богом за цю свою nauку, заявляє, що не було, немає й бути не може ніякого людського „Намісника Христового на землі”, цебто немає й бути не може ніякого „Посередника між Богом і людьми”. Ап. Павло навчає:

„Бо один Бог, один і Посередник між Богом і людьми: Чоловік Христос Ісус, передавший Себе для викуплення всіх: таке свого часу було свідоцтво, для якого я поставлений проповідником і Апостолом, — правду кажу у Христі, не брешу, — учителем поган у вірі й правді” (І Тимоф. II. 5-7). Отже ніхто з людей узагалі, і ніхто з Апостолів зокрема, отже й не Ап. Петро, а Сам Ісус Христос і тільки Христос, є і Бог і разом Посеречник (чи „Намісник” Бога на землі) між людьми й Богом.

І якщо б навіть не було інших аргументів, то сама одна ця цитата з Послання Ап. Павла до Тимофія (І Тимоф. II. 5-7) повністю вистачає для цього, щоб стало ясно, що ідея Католицької Церкви про л ю д и н у (Ап. Петра), як бу цімто „Намісника Христа на землі” є абсолютно не-християнською, — вона стала проти істини Св. Письма. У цьому ж таки Посланні (до Тимофія) Ап. Павло навчає; „Негідних же бабських байок цурайся, а вправляй себе в благочесті” (І Тимоф. IV. 7). І ці слова остероги-науки Ап. Павла повинні мати на увазі всі ці, що заперечують істину Св. Письма, вірячи в можливість бути л ю д и н і „Намісником Христа на землі”, — вони

повинні таких „негідних бабських байок цуратися, а вправлятися в благочесті”, отже розкривати очі своєї душі на Правду Св. Письма.

Кінчаючи своє Друге (й останнє) Послання до Тимофія, Ап. Павло докладно інформує Тимофія про стан цього гуртка осіб, що становили тоді, під проводом Ап. Павла, найвищий духовний Провід Римської Церкви, — і він пише до Матвія: „Постарайся прийти до мене скоро. Бо Дімас покинув мене, — полюбивши нинішній вік, і пішов у Солунь, Кріс-кент — у Галатію, Тит — у Далматію; один Лука зо мною. Марка візьми й приведи з собою, бо він потрібний мені для служення. Тихика я послав в Ефес” (ІІ Тимоф. IV. 10-12). А тоді, коли Ап. Павло писав був з Риму Перше Послання до Тимофія, то у Проводі Римської Церкви була тільки одна особа: Ап. Павло — без помічників, і про цей час він пише: „При першій моїй відповіді нікого не було зо мною, а всі мене покинули. Нехай же це не числиться їм!” (ІІ Тимоф. IV. 16). Ім’я ж Ап. Петра зовсім не фігурує при інформаціях Ап. Павла про тодішній стан Проводу Церкви в Римі, — бо Ап. Петра там не було. А якщо б Ап. Петро в Римі був, то невже ж

би й він, разом зо всіми, покинув Ап. Павла?

XIII ЧИ ЦЕ „ПРОВИНА” АП. ПАВЛА?

Католицька Церква встановила догмат про мниме перебування Ап. Петра в Римі” й про своє вважання його „Намісником Христа на землі”, цебто „Князем Апостолів”. Однак у своєму Посланні сам Ап. Петро такої ролі собі не приписує, — він узагалі нічого не говорить про ці справи.

Щодо Ап. Павла, то він писав дуже багато, і тому не поминув і цієї справи — фіктивного „Намісництва” котрого небудь з Апостолів, а в цьому й Ап. Петра. З Послань Ап. Павла ясно видно, що Ап. Петро не був жодним „старшиною” над Апостолами, і він не був „Намісником Христа на землі”. Якщо б Католицька Церква хотіла бачити ці свідчення Ап. Павла, то вона або занехала б свої претенсії вважати Ап. Петра „Намісником Христа на землі”, або почала б уважати ці свідчення Ап. Павла „провинами” перед Католицькою Церквою.

Питання: чому Ап. Павло — всупереч пізнішій науці Римської Церкви — не вважав Ап. Петра „Намісником Хрис-

та на землі” й „старшиною всіх Апостолів”? Відповідь на це питання така: Ап. Павло не міг цього зробити тому, що це суперечило б ученню Ісуса Христа. Отже, строго-точно слідуючи за науковою Христом, Ап. Павло принципово не призначав ніякої ідеї про мниме „старшинство” будь-котрого з Апостолів, отже й Ап. Петра між ними, над іншими Апостолами, та фіктивної ідеї „Найвищого Головства” над усією Церквою Христовою, фальшиво приписуваної будь-котрому з Апостолів, отже й Ап. Петрові між ними. І це ясно видно з учення Ап. Павла.

Стара римська мудрість каже: „не має нічого нового під сонцем”. Так воно є й з пізнішою претенсією Католицької Церкви на сповидне „старшинство” Ап. Петра над рештою Апостолів. Ці католицькі претенсії, як такі, не є нічим новим.

Адже ж ще за часів Апостольського періоду Християнства між християнами у світі почалися були суперечки, подиктовані місцевими амбіціями: деякі з християнуважали „Найвищим Головою всього Християнства” Ап. Павла, інші ж — Ап. Аполлоса, ще інші — Ап. Кифу (цебто Петра), а ще інші (і то єдиноправильно!) — Самого Ісуса Христа.

Отже, зараз таки в перших роках Християнської ери в Церкві Христові почалося це саме єретичне, не-християнське явище: вважати Найвищим Головою Вселенської Церкви Христової на землі котрогось з Апостолів, не Самого Христа й без жодного Його „Намісника на землі”. Між цими найдавнішими часами Християнства й теперішніми різниця, в цьому відношенні, є тільки ця, що давніше було більше таких Церков, що з них кожна вважала „Найвищим Головою Вселенської Церкви” тільки „свого” Апостола, цебто цього, який дану місцеву Церкву оснував, а інших Апостолів вона вважала тільки „підрядними”.

Але в пізніших часах при цій концепції залишилася тільки Католицька Церква, яка, до того ж ще, була основана не Ап. Петром.

Тому що Ап. Павло найбільше навернув поган на Християнство, і він основував місцевих Церков більше, ніж будь-котрий інший Апостол, і його інші Апостоли, а між ними й Ап. Петро, вважали особливо „премудрим” з Божої благодаті (ІІ Петр. III. 15), (і додаймо: з глибокої освіти), — то й своїм голосом і числом займали перше місце ці, які на перше місце між Апостолами ставили

Ап. Павла, а друге місце ці, які вивищували Ап. Аполлоса, а треті ці, що вище ставили Ап. Петра.

Ап. Павло все це бачив і чув, отже він тривожився цим не тільки за тодішні часи, але й за майбутні; він турбувався цим, щоб і в майбутньому серед Християнства не було тієї самої ересі, цебто вважання цього чи того Апостола „Головою всіх Апостолів” і „Найвищим Головою Вселенської Церкви Христової”. Щоб усунути цю ересь і за свого часу, і на майбутнє, Ап. Павло в Першому Посланні до Коринтян говорить:

„Умоляю вас, браття, іменем Господа нашого Ісуса Христа, щоб ви всі говорили одне, і не було між вами роз’єдань, але щоб ви були з’єднані в одному дусі і в одних мислях. Бо від Хлопчиків стало мені відомим про вас, браття мої, між вами є спори. Я розумію це, що у вас говорять: „Я Павлів”; „я Аполлосів”; „я Кифин”; „я Христів”. Чи ж розділився Христос? Чи ж Павло розп’явся за вас? Або, чи в ім’я Павла ви хрестилися?” (І Кор. I. 10-13).

Досить знати ці, вищезгадані, слова науки Ап. Павла, і стане зовсім ясно, що ця наука Католицької Церкви, в якій ця Церква каже: „Я Петрова”, (по-арамей-

ському: „Кифина”), абсолютно суперечить науці Св. Письма. Бо Церква є тільки Христова. Ап. Павло навчає, щоб християни не вивищували понад інших Апостолів ні Ап. Павла, ні Ап. Аполлоса, ні Ап. Петра (цебто Кифу), а щоб усіх Апостолів вважали однаковими, рівними один одному, а своїм Єдиним Головою мали тільки Христа — нікого іншого.

Св. Ап. Павло (у „Першому Посланні до Коринтян”) подає цілу науку, цілий спеціальний теологічний виклад, щоб вияснити, що вважання котрогонебудь з Апостолів „Намісником Христа на землі” та „Найвищим Видимим Головою всієї Вселенської Церкви” — це ложна наука, бо вона суперечить науці Христа. Концепція про „Видимого Голову Всієї Вселенської Церкви” — це матеріалістична, цебто „тілесна” ідея, якщо вона має на думці котрогонебудь з Апостолів, чи взагалі когонебудь з людей, як буцімто „Видимого Голову Вселенської Церкви Христової”. Голова Церкви — після Вознесення Христа на небо, є тільки один — це Невидимий Голова: Ісус Христос, а ніякого „Видимого”, цебто тілесного Найвищого Голови всього Християнства на землі не-

має й бути не може, — навчає Ап. Павло. Ось ця наука Ап. Павла: „Бо коли один говорить: „я Павлів”, а другий: „я Аполлосів”, — то чи ж не тілесні ви? Хто ж Павло? Хто ж Аполлос? Вони тільки служителі, через яких ви ввірвали, і при цьому — поскільки кожному дав Господь. Я насадив, Аполлос поливав, але виростив Бог; тому-то й насаджуючий і поливаючий є одно; але кожен одержить нагороду свою по своєму трудові. Бо ми — співробітники Бога, ви ж — Божа нива, Боже будування. Я — по даній мені Богом благодаті, як мудрий будівельник, положив основу, а інший будує на ньому, але кожен уважай, як будує. Бо ніхто не може покласти іншої основи, крім положеної, Якою є Ісус Христос” (І Кор. III. 4-11).

Отже скелею, цебто основою Церкви є не хтось з Апостолів, а тільки Ісус Христос. А хто твердить, що може бути „Видимий („тілесний“) Голова” Вселенської Церкви, той подає тілесну (матеріалістичну) науку, а вона є проти науки Христа, — вияснює Ап. Павло у вищеприведених словах. І далі Ап. Павло навчає:

„Чи то Павло, чи Аполлос, чи Кифа, чи світ, чи життя, чи смерть, чи теперіш-

нє, чи майбутнє, — усе ваше; ви ж — Христові, а Христос — Божий” (І Кор. III. 22-23).

Цебто, всі Апостоли: і Павло, і Аполлос, і Кифа (Петро), і всі інші — всі вони рівні один одному, всі вони однакові, всі вони рівні перед людьми, всі вони „ваші”, але члени Церкви Христової, цебто всі вірні, не є „апостольські”, вони не належать до жодного з Апостолів, — бо всі християни є Христові, вони належать тільки до Христа, а Христос є Божий.

Отже Ап. Павло тут називає Ап. Петра його іменем: „Кифа”, і виразно, глибоко, з притиском вияснює, що Ап. Петро не є Головою Вселенської Церкви, та не є Вселенським Головою Церкви та кож і жоден інший Апостол, — цим Головою є тільки Христос.

Цей факт, що Ап. Павло всіх Апостолів уважає рівними один одному, підкреслюється в Ап. Павла тим яскравіше, що Ап. Павло у принципі далеко не всіх християн, щодо Божої благодатності, вважав рівними один одному. Про всіх християн Ап. Павло каже, що вони всі разом становлять собою в и д и м у Церкву Христову: „І ви — Тіло Христове, а нарізно — члени” (І Кор. XII. 27).

Але Ап. Павло навчає, що не всі члени Церкви заслужили собі в Бога благодать в и щ о г о служення в Церкві,— і говорить: „І інших Бог поставив у Церкві, по-перше: Апостолами, по-друге: Пророками, по-третє: Учителями, далі: (іншим дав) сили (чудодіяти), також дари сціляти, спомагати, управляти, різні мови. Чи ж усі Апостоли? Чи ж усі — Пророки? Чи ж усі — Учителі? Чи ж усі — Чудотворці? Чи ж усі мають дари сціляти? Чи всі говорять мовами? Чи ж усі толкувателі? Старайтесь про дари більші, і я вам покажу шлях ще досконаліший” (І Кор. XII. 27-31).

Значить, Ап. Павло навчає, що кожен християнин, якщо він бажає удостоїтися в и щ о г о служення в Церкві, то він, якщо вірний послідовник Христа, може удостоїтися цього, і такий шлях Ап. Павло християнам показує. Але тому, що якість віри серед християнського загалу не у всіх однакова, то й, у висліді, не всі удостоїлися в Бога однакового ступеня благодатності Божої.

Так ось Ап. Павло принципово порушив і вияснив питання щодо „рівності”, чи „нерівності” між християнами, і він сказав, що при такому стані Християнства, як було за його часів, серед зага-

лу християн не було рівності щодо ступення отриманої благодатності Божої, бо не кожен заслужив собі в Бога однаково.

Порушивши цю справу — „рівності”, чи „нерівності” — серед загалу християн, Ап. Павло не міг поминути цієї проблеми і щодо Апостолів (чи всі вони рівні один одному? чи може хтось із них таки є „більший” за інших Апостолів?) — і Ап. Павло, звичайно, не поминув цього питання: він вяснив, що всі Апостоли рівні один одному своїм становищем (чи по-модерному: „чинахом”) і служенням у Церкві. Є розрізнення між Апостолами і не-Апостолами, але немає розрізнення між Апостолами і Апостолами.

Ап. Павло взивав поган, щоб вони навернулися до Христа, а охрещених він взивав, щоб вони не тільки назвою: „охрещений”, але й думкою, словом і ділом навернулися до Христа, а не закликає ані християн, ані поган, щоб вони навернулися до Ап. Петра. Натомість Католицька Церква закликає християн (не-римських), щоб вони навернулися „до Ап. Петра”, а точніше — до папи, який вважає себе „Намісником Христа на землі”.

Тільки в одній частині Нового Заповіту є інформації про це, де перебував Ап. Петро після Вознесення Христа, а це — в „Діяннях Апостолів”. І так, перше місце, яке згадується тут, як місце перебування Ап. Петра — це Іоппія в Палестині. У Кесарії (також у Палестині) сотникові римського війська Корнилієві явився Ангел і сказав: „...пішли людей в Іоппію, і приклич Симона, званого Петром: він гоститься в якогось Симона — кожем'яки...” (Діяння Х. 5-6). У Палестині тоді діялося ось що:

„За цього часу цар Ірод підняв руки на декого з тих, що належали до Церкви, щоб заподіяти їм зло, і вбив Якова, брата Іванового, мечем; і, бачивши, що це приемне юдеям, услід за цим узяв і Петра, — тоді були дні опрісноків, — і затримав його, посадив у темницю і приказав чотирьом четверицям воїнів стерегти його, щоб після Пасхи вивести його до народу” (Діяння XII. 1-4). „І ось Ангел Господній явився, і світ осіяв темницею; штовхнувши Петра в бік, збудив його і сказав: „Устань скоріш!” І ланцюги опали з його рук. І сказав йому Ангел: „Підпережися і взуйся!” Він учинив так. Потім говорить йому: „Одягнись в одежду свою і йди за мною. Він

вийшов і слідував за ним, не знаючи, що це, що Ангел чинив, було дійсним, а думав, що він бачить видіння. Пройшовши першу й другу сторожу, вони прийшли до залізних воріт, що вели в місто, які самі собою відчинилися; вони вийшли, і пройшли одну вулицю, і раптом Ангела не стало біля нього" (Діяння XII. 7-10).

Так Ап. Петро був чудесно визволений з в'язниці, а „опісля він з Юдеї підався в Кесарію і (там) залишився" (Діяння XII. 19). Отже, після виходу з в'язниці в Юдеї Ап. Петро далі залишився в Палестині (в околиці Кесарії). А тоді ж таки — „В Антіохії, в тамтешній Церкві, були деякі Пророки й Учителі: Варнава і Симеон, прізвищем Нігер, і Луцій Киринеянин, і Манаїл — співвихованець Ірода Четвертовласника, і Савл (Павло). „Коли вони служили Господеві й постили, Дух Святий сказав: „Віddліте Мені Варнаву й Савла (Павла) на діло, на яке Я призвав їх. Тоді вони, звершивши піст і молитву, і возложивши на них руки, відпустили (їх). Ці ж, бувши послані Духом Святым, прийшли в Селевкію, а звідтіля на Кипр, і ,бувши в Саламіні, проповідували Слово Боже" (Діяння XIII. 1-5).

Оточ, коли Ап. Петро залишився в Палестині, то Ап. Павло був Духом Святым виведений з Палестини в чужі країни „на діло, на яке Дух Святий покликав його”. Це діло, на яке Бог послав Ап. Павла, і задля чого Христос невидимий спеціально навернув його до Себе, щебто з Савла — гонителя Християн, пепемінив його на Павла, — було Боже призначення Ап. Павлові спеціально працювати серед язичників (поган), а „язичниками” (поганами) називали жи-ди всіх не-жидів. Як про це Ап. Павло розповідає значно пізніше римській владі в Палестині, невидимий Христос, навертаючи Савла (Павла) до Себе, сказав йому: „Я тому і явився тобі, щоб поставити тебе служителем і свідком цього, що ти бачив, і що Я відкриваю тобі, визбавляючи тебе від народу Юдейського, і від язичників, до яких Я посилаю тебе” (Діяння XXVI. 16-17). Ап. Павло ще раз розповідає це саме — що Христос сказав був йому: „Він сказав мені: ..Іди! Я пошлю тебе далеко до язичників” (Діяння XXII. 21).

Ап. Павло й Варнава пішли в чужі краї — поза межі Палестини — і в багатьох чужих землях між язичниками проповідували Слово Боже, але при цьо-

му й не минали жидів, що були розсіяні по чужих країнах, — а далі Ап. Павло і Варнава „відплывли в Антіохію” (Діяння XIV. 26).

В Антіохії скоїлося ось що: „Деякі, що прибули з Юдеї, навчали братів: „Якщо ви не обріжетеся за обрядом Мойсея, не можете спастися. Коли ж настала незгідність думок, і немала суперечка Павла й Варнави з ними, то вирішили, щоб Павло і Варнава, і деякі інші з них вирушили в цій справі до Апостолів і пресвітерів у Єрусалим... („Діяння XV. 1-2). „Після прибуття ж у Єрусалим, вони були прийняті Церквою, Апостолами й пресвітерами, і сповістили, що Бог учинив з ними, і як відкрив двері язичникам...” (Діяння XV. 4). „Апостоли й пресвітери зібралися для розгляду цієї справи. По довгих міркуваннях, Петро, вставши, сказав їм: „Мужі-браття! Ви знаєте, що Бог з днів перших був обрав із нас, щоб і з уст моїх язичники почули слово Євангелії й увірвали; і Серцевидець Бог дав їм Духа Святого, як і нам, і не поклав жодної різниці між нами й ними, вірою очистивши серця їхні...” (Діяння XV. 6-9).

Але, як видно, не всі учасники зборів провідників Єрусалимської Церкви слу-

хали християнської думки Ап. Петра, і мусіли бути дальші суперечки й шум, коли настала тиша аж тоді, як почали говорити Ап. Павло й Варнава: „Тоді замовкли всі збори, і слухали Варнаву й Павла, які розказували, які знамення й чуда створив Бог через них серед язичників. Після того, як вони замовкли, почав своє слово Яків, і сказав: „Мужі-браття! Послухайте мене! Симон (Петро) виклав, як Бог початково зглянувся на язичників, щоб утворити з них народ в ім'я Своє; і з цим згідні слова Пророків, як написано: „Потім повернуся і відбудую скинню Давидову, що впала, і це, що в ній зруйновано, відбудую та направлю її, щоб осягнути Господа і решту людей, і всі народи, між якими возвіститься ім'я Мое”, говорить Господь, що творить усе це” (Амос. IX. 11-12). Відомі Богу від вічності всі діла Його. Тому я вважаю не ставити перешкод тим, що навертаються до Бога з язичників...” (Діяння XV. 12-19).

Ап. Яків дав тут ще більше аргументів і порад, як тут поступити з язичниками, і авторитет Ап. Якова був вирішальним, коли всі збори послухали його, а наслідок був такий:

„Тоді Апостоли й Пресвітери зо всі-

єю Церквою розсудили, — вибрали з свого середовища мужів, послати (їх) в Антіохію з Павлом і Варнавою: (а саме) Юду на прізвище Варсава, і Силу — мужів, що начальствуvalи між браттями, написавши і вручивши їм слідуюче: „Апостоли і Пресвітери, і братія, — до тих, що знаходяться в Антіохії, Сирії і Кілкії — браттям із язичників: радуватись! — Поскільки ми почули, що дехто з тих, що походять з-поміж нас, смутили вас словами й захитали ваші душі, кажучи обрізуватися, і триматися Закону, — чого ми їм не поручали, — то ми, зійшовшись, однодушно розсудили: обравши мужів, послати до вас з возлюбленими нашими Варнавою й Павлом, — людьми, що душі свої посвятили за ім'я Господа нашого Ісуса Христа” (Діяння XV. 22-26).

Тут, по-перше, бачимо, що на зборах Апостолів, Пресвітерів і мирян (братії) Єрусалимської Церкви вирішальне слово сказав Ап. Яків, і він припинив спір, а збори його послухали. По-друге, справу відношення між Законом Мойсея (зокрема обрізування) і вірою Христовою та язичниками вирішував шляхом дискусії Собор Проводу Єрусалимської Церкви, а не сам Ап.

Петро, який також там був. По-третє, Центр Християнства був в Єрусалимі, і там вирішувалися найважніші (теологічні) справи християн у країнах язичників, цебто в усіх без винятку країнах, поза Палестиною. По-четверте, тоді, коли Ап. Павло проповідував по багатьох різних краях поза межами Палестини, цебто навертав „язичників” („поган”, не-жидів) на Християнство, то Ап. Петро був у Малій Азії, бо Єрусалимська Церква не вислала його поза межі Близького Сходу, і він працював тільки серед жидівського народу.

На цій інформації — що Ап. Петро залишився надальше в Малій Азії у Св. Письмі починається й кінчається виясненням щодо місця перебування Ап. Петра. І, звичайно, більше не було чого говорити, бо ж Ап. Петро був у Малій Азії, а не в Римі.

**
*

Як було сказано вище, Ап. Павла на християнську місію серед поган покликав Сам Христос, а формально вирядила його в путь Єрусалимська Церква — рішенням Собору Апостолів, Пресвітерів і мирян („братії”), а не рішенням Ап. Петра, який був присутнім на цьому Соборі.

У Міліті Ап. Павло викликав до себе з Ефесу Пресвітерів, і так навчав їх: „І так, пильнуйте самі себе і всього стада, що в ньому Дух Святий поставив вас сторожами: пасти Церкву Господа й Бога, яку Він придбав Собі Своєю Кров'ю” (Діяння ХХІ. 28).

Ап. Павло не сказав, що може Ап. Петро поставив Пресвітерів, а сказав, що їх поставив Дух Святий. І не сказав, що може тільки Ап. Петрові Христос доручив „пасти вівці Його”, а сказав, що Христос доручив усім Апостолам і Пресвітерам „пасти вівці Його”, цебто бути сторожами Церкви Христової.

Проповідуючи Християнство в багатьох краях і великих містах, Ап. Павло відвідав і Ефес, і там „Ап. Павло постановив у дусі: пройшовши Македонію й Ахаїю, іти в Єрусалим, сказавши: „Побувавши там, я повинен побачити й Рим” (Діяння XIX. 21). Це самозрозуміла справа, що Ап. Павло постійно навідувався в Єрусалим, щоб поінформувати Єрусалимську Церкву, як головний центр Християнства, про це, як стойти справа з поширенням Християнства у світі поза Палестиною. Співробітники Ап. Павла розповідають: „Після нашого прибуття в Єрусалим братія радісно

прийняли нас. На другий день прийшов (Ап. Павло) з нами до Якова; прийшли всі Пресвітери. Привітавши їх, (Ап. Павло) подрібно розповідав, що вчинив Бог у язичників його служенням. Вони ж, вислухавши його, прославили Бога..." (Діяння ХХІ. 17-20).

Не Ап. Петра, а тільки Ап. Якова інформував Ап. Павло про свою працю серед язичників. Про Ап. Петра він тут не згадує.

По дорозі в Єрусалим жидівський пророк Агав віщував Ап. Павлові, що в Єрусалимі його чекає небезпека, і християни „просили, щоб він не ходив у Єрусалим” (Діяння ХХІ. 11-12). „Але у відповідь Ап. Павло сказав: „Що ви робите? Чого плачете й печалите серце моє? Я не тільки (хочу) бути в'язнем, але готов умерти в Єрусалимі за ім'я Господа Ісуса” (Діяння ХХІ. 13). В Єрусалимі Провід Єрусалимської Церкви (Ап. Яків і Пресвітери) сказали до Ап. Павла: „...а про тебе наслухались вони (жиди в Єрусалимі), що ти всіх жидів, які живуть серед язичників, навчаєш відступства від Мойсея, кажучи, щоб вони не обрізували дітей і не сповняли звичаїв” (ХХІ. 21). Тому саме велика юриба жидів з своїми провідниками хотіла

вбити Ап. Павла, коли він пробував доказувати їм, що він не виступає проти Закону Мойсея. Тоді римський військовий „тисячонаочальник, побоюючись, щоб вони не розшарпали Павла, звелів воїнам зійти і взяти його з-поміж них і завести в кріость. Другої ночі Господь, явившись йому, сказав: „Дерзай, Павле: бо як ти свідчив про Мене в Єрусалимі, так належить тобі свідчити і в Римі” (Діяння ХХІІ. 11).

Отже не Ап. Петра, а тільки Ап. Павла Господь покликав на очолення справи утвердження віри Христової в Римі.

**

Рим, столиця найбільшої за того часу держави світу, це було, так би мовити, „неприступне” місце місії, і тому Господь вибрав на духовного провідника Римської Громади, цебто Церкви, саме Ап. Павла. Він був не тільки безбоязно-ревний, але й особливо освічений та мудрий. Не дарма ж у Палестині один з римських достойників, Фест, грімким голосом сказав: „Безумствуєш ти, Павле! Велика вченість доводить тебе до божевілля!” — „Достойно-шановний Фесте”, сказав він, „я не безумствую, а говорю слова істини і здорового розсудку” (Діяння ХХVI. 24-25). Між іншим,

тут слід пригадати слова Ап. Петра: „...довгі терпіння Господа нашого вважайте спасінням, як і возлюблений брат наш Павло, по даній йому премудрості, написав вам, як він говорить про це в усіх Посланнях, в котрих є щось незрозуміле, що невіжі й нетверді у вірі, на свою власну погибіль, перекручують, як і інші Писання” (ІІ Петр. 15-16).

Для багатьох Ап. Павло своєю незвичайною освітою й умом був, як видно, понад рівень заглибокий.

В якому стані було за того часу Християнство в Римі?

Перш за все слід ствердити такий загальний факт: хоч Християнство почало тоді ширитися поза межі Палестини, цебто серед язичників, то в деяких випадках це було поширене тільки „в площину”, а не в глибину. Про це свідчить спір у самому Проводі Вселенської Церкви в Єрусалимі на тему відношення між Новим Заповітом і Старим Заповітом: чи християни з язичників мають обрізуватися так само, як і християни з жидів, і т. д. (Діяння XV. 1-24). Поза межами Палестини, очевидно, ця справа була ще гострішою. Між християнами бували навіть такі ученики Апостолів, які не чули про Св. Духа, а

проте вони були переконані, що вони були „християни”. „Під час перебування Аполлоса в Коринті, Павло, пройшовши горішні сторони, прибув в Ефес, і, знайшовши деяких учеників, сказав їм: „Чи прийняли ви Святого Духа, увірвавши?” Вони сказали йому: „Ми на віть не чули, чи є Дух Святий”. Він сказав їм: „У що ж ви хрестилися?” Вони відповіли: „В Іванове Хрещення” (Діяння XIX. 1-3).

У Римі за того часу також, з цього погляду, очевидно, було не все гаразд.

Перш за все, слід ствердити, що саму основу тодішніх християнських місіонерів (а цією основою були жиди) римська влада за того часу вигнала з Риму. Коли Ап. Павло відбував свою другу місійну путь, і то не тільки по країнах Малої Азії, але й по деяких містах Європи (тоді він ще не був у Римі), то вже тоді він побачив, що місцеві жиди, отже й жиди-християни, мусіли опустити Рим. Ось свідчення: „Після цього Павло, залишивши Атени, прийшов **у** Коринт; і, знайшовши якогось юдея, іменем Акила, родом з Понту, що недавно прийшов з Італії, і Прискиллу — його дружину, — тому що Клавдій повелів

усім юдеям покинути Рим, — прийшов до них” (Діяння XVIII. 1-2).

За того часу, коли римська влада (Клавдій) приказала всім жидам опустити Рим, Ап. Петро пробував у Малій Азії. Ап. Павло останньо бачився був з ним у Палестині (Діяння XV. 7). Перше своє Послання Ап. Петро написав з Вавилону (І Петра 1. 13). Цебто Ап. Петро принципово волів залишитися в Малій Азії, отже його в Римі не було.

Такий стан був у Римі, коли Сам Бог покликав Ап. Павла, який саме тоді був у в'язниці в Єрусалимі, йти до Риму свідкувати про Бога (Діяння XXIII. 11).

Христос покликав Ап. Павла рятувати Віру в Римі, загрожену зникненням — і для цього Бог покликав не Ап. Петра, який був у М. Азії, а тільки — Ап. Павла. Коли Бог призначив Ап. Павла на духовний провід Римської Церкви, то вже тим самим це був знак Божого Провидіння, що Ап. Павло не може загинути в Палестині, де старозаконні жиди вирішили його вбити. Бог чудесно врятував Ап. Павла, цебто вчинив, щоб усе складалося так, що старозаконні жиди не мали можливості вбити Ап. Павла; а формальною перепоною

ім у цьому був факт, що Ап. Павло був хоч і жид, але родовитий римський горожанин. І вислід суду римської колоніальної влади в Палестині над Ап. Павлом (його судили на вимогу старозаконних жидів) був такий: „І сказав Агриппа до Феста: „Можна було б звільнити цю людину, якщо б він не домігся суду в кесаря”. Тому й рішився правитель (Агриппа в Палестині) послати його (Ап. Павла) до кесаря” (в Рим) (Діяння XXVI. 32).

Так діяло Провидіння Боже, щоб Ап. Павло конечно був у Римі, бо Бог призначив йому це.

Коли Ап. Павло був покликаний Богом ширити Християнство між поганами (цебто не-жидами), і, коли він був виправлений Єрусалимською Церквою у свою другу далеку (і найбільшу) місійну путь до поган, то Ап. Петро залишився в Єрусалимі. (Діяння XV. 7). Як довго Ап. Павло пробув на цій другій місії поза Палестиною (в Малій Азії і в деяких країнах Європи) — у Св. Письмі не сказано. Але коли Ап. Павло з другої великої місійної подорожі повернувся до Єрусалиму, то тут між Апостолами в Єрусалимі згадується тільки Яків, а про Ап. Петра немає згадки (Діяння XXI. 17-

19). І так, від часу виходу Ап. Павла з Єрусалиму й Палестини взагалі в другу велику місійну подорож у країни поган про місце перебування Ап. Петра у Новому Заповіті вже не говориться нічого, і немає в Новому Заповіті згадки про це й під час другої місійної подорожі Ап. Павла; немає про це згадки й після повороту Ап. Павла в Єрусалим після його другої місійної подорожі до поган; і немає про це згадку й тоді, коли Ап. Павло, після свого повороту в Єрусалим, пробув у Палестині в арешті римської колоніяльної влади (його тримав в арешті Фелікс) аж два роки (Діяння XXIV. 27). На третій рік римська колоніяльна влада (Агриппа) в Палестині вислала Ап. Павла до Риму на кесарів суд. Подорож з Палестини кораблем тривала з небезпечними пригодами „четирнадцять ночей” (Діяння XXVII. 27), а потім знову ще „три місяці” (Діяння XXVIII. 11), і знову „три дні” (Діяння XXVIII. 12), і, звичайно, ще якихсь кілька днів, що, може, точно не згадані.

Як-не-як, ці дані, що є в „Діяннях Апостолів” (Розділи XXVII-XXVIII), свідчать, що подорож Ап. Павла з Палестини в Рим не тривала більше піврока. Де перебував Ап. Петро за цей

період часу — в Новому Заповіті немає відповіді на це питання. Але його не було тоді в Римі. За тих коло двох з половиною чи трьох, або й більше, років (час перебування Ап. Павла в арешті в Палестині і його подорожі з Палестини в Рим) римська влада дала дозвіл жидам узагалі, чи може тільки деяким, знову повернутися в Рим після попереднього вигнання їх з Риму Клавдієм.

Корабель, на якому їхав Ап. Павло в Італію, прибув, нарешті, з Регії в Путевол, і там Ап. Павло в супроводі деяких християн „знашли братію (місцевих християн) і були прошені пробути в них сім днів, а потім пішли в Рим. Тамтешня братія (християни), почувши про нас, вийшли нам на зустріч до Аппієвої площі і Трьох Господ; побачивши їх, подякував Богу й підбадьорився. Коли ж прийшли ми в Рим, то сотник (Юлій) передав в'язнів военачальникам, а Павлові дозволено жити окремо з воїном, який стеріг його. По трьох днях Ап. Павло скликав знатніших з-поміж юдеїв, коли вони зійшлися, говорив їм: „Мужі-браття! Не вчинивши нічого проти народу (жидівського) чи батьківських звичаїв, я в кайданах з

Єрусалиму виданий (жидами) в руки римлян..." (Діяння ХХVІІІ. 13-17).

„Вони ж сказали йому: „Ми ані листів не отримували про тебе з Юдеї, ані від тих братів, що приходили (з Юдеї в Рим) ніхто не сказав про тебе чого-небудь поганого; а втім, нам бажано чути від тебе, як думаєш ти, бо нам відомо, що про це вчення (Християнство) всюди спорята. І, назначивши йому день, дуже багато прийшли до нього в господу; і він з ранку до вечора викладав їм про Царство Боже; подаючи свідчення і доказуючи їм про Ісуса з Закону Мойсеєвого і Пророків. Словами (його) одні переконувались, а другі не вірили” (Діяння ХХVІІ. 21-24).

Тоді Ап. Павло словами Старого Заповіту сказав присутнім жидам, що „огрубіло серце людей цих, і вухами з трудом чують, і очі свої заплющили” (Ісаїя VI. 9-10), — отже Ап. Павло заявив їм: „І так, нехай буде вам відомо, що спасіння Боже послано язичникам: вони й почують” (Діяння ХХVІІІ. 26-28).

„І жив Ап. Павло (в Римі) цілих два роки на своєму утриманні і приймав усіх, що до нього приходили, проповідуючи Царство Боже й навчаючи про Господа Ісуса Христа зо всяким дерзан-

ням без заборон” (Діяння XXVII. 30-31).

Ап. Павла в Римі зустріли місцеві християни („братія”), але ні одного Апостола між ними не згадується, отже й не фігурує ім’я Ап. Петра між „братією”, що вітала Ап. Павла в Римі. А треба мати на увазі, що якщо б Ап. Петро, чи інший Апостол, був між братією, то його було б згадано окремо. Це вже прийняте правило в Новому Заповіті. Наприклад, коли Ап. Павло свого часу повернувся був в Єрусалим, то його сотрудники говорять: „По нашему приході в Єрусалим братія радісно прийняли нас” (Діяння XXI. 17). А окремо згадується Апостолів і Пресвітерів: „На другий день Ап. Павло прийшов до Якова, прийшли і всі Пресвітери” (Діяння XXI. 18).

А під час прибуття Ап. Павла в Рим сказано тільки про привітання його „тамтешньою братією” (Діяння XXVIII. 15), а імені жодного Апостола ніяк не згадано. І за час дворічного перебування Ап. Павла в Римі нічого не говориться про евентуальну наявність ще когось з Апостолів, крім Ап. Павла. А це тому, що інших Апостолів там не було, отже й не було там Ап. Петра.

Прибувши в Рим, Ап. Павло скликав

до себе „знатніших з-поміж жидів”, і „вони зійшлися” (Діяння ХХVІІІ. 17), але тут ім’я Ап. Петра також не фігурує, хоч він також належав до „знатніших жидів”, — бо Ап. Петра в Римі не було. Жиди могли без перешкод з боку римської влади зійтися на першу проповідь Ап. Павла в Римі й прилюдно дискутувати з ним у господі (Діяння ХХVІІІ. 23-28). Два роки прилюдно, сміло й без перешкод Ап. Павло проповідував у Римі Християнство, і приймаючи всіх, хто тільки хотів відвідувати його (Діяння ХХVІІІ. 30-31). Але при цьому ніде не згадано про його евентуальну зустріч з Апостолом Петром, — бо Ап. Петра в Римі не було.

Не Ап. Петра, а тільки Ап. Павла Бог покликав дати духовний провід Християнству в Римі (Діяння ХХІІ. 11).

І це цілком зрозуміло та послідовно, — бо ж тільки Ап. Павла Христос спеціально покликав, щоб він проповідував язичникам-„поганам” (це б то не-жидам) не тільки в Палестині, як це чинив і Ап. Петро, але і в далеких поганських країнах. Ап. Павло каже, що Христос покликав його такими словами: „Іди, — Я пошлю тебе далеко до язичників” (Діяння ХХ. 21). Христос

покликав Апостолів ширити Християнство всюди — всім народам, по всьому світі, — хто з них може це робити:

„І так, ідіте й навчайте всі народи, хрестячи їх в ім'я Отця і Сина і Свято-го Духа, навчаючи їх дотримуватися всього цього, що Я звелів вам; і ось, Я з вами по всі дні до кінця віку. Амінь” (Матв. XXVIII. 19-20). Отже Христос і по Своєму Вознесенні завжди невидимо перебуває з Апостолами на землі, — Він перебуває разом і на небі, і на землі вічно („до кінця віку”) з усіма тими, що діють як Його Апостоли, отже тим самим Христос навчає, що ніхто не може бути „Намісником Христа на землі”.

Повертаючись до місії Апостолів, слід підкреслити такий факт: хоч Христос загально заповів усім Апостолам навчати Християнства всі народи, то однак нікому іншому, крім Ап. Павла, Він не дав специфічного призначення: ширити Християнство головно в даліких поганських країнах.

А Рим за того часу був найбільшим і наймогутнішим центром того „далекого” поганського світу, отже цей центр (Рим) був спеціально призначений Ап. Павлові.

Правда, Ап. Петро згадує: „Бог з перших днів обрав із вас, щоб з уст моїх язичники почули Слово Євангелії, і увірували” (Діяння XV. 7). Але, як видно, Апостоли з „обрізаних” (жиди), а до них належав і Ап. Петро, не тільки до Вознесення, але ще й по Вознесенні Христа в принципі вагалися, чи їм допускати не-жидів до Слова Божого (до Християнства). І якраз через це вже пізніше, по Своєму Вознесенні, невидимий Христос посланим видінням таки спонукав Ап. Петра сходитися з „поганами” („нечистими”, не-жидами), — коли Ап. Петро почув голос з неба: „Що Бог очистив, ти не вважай нечистим” (Діяння X. 15). І тільки після цього, як невидимий Христос зіслав на Ап. Петра це видіння, і дав йому це Своє повеління з неба, то Ап. Петро нарешті збагнув цю істину Христову, і аж тоді сказав до поганина — римського сотника в Палестині — Корнилія, який хотів охреститися: „Ви знаєте, що юдеїві заборонено (Старим Законом) зв'язуватися чи сходитися з іноплемінцем (чужинцем), але мені Бог відкрив (недавнім видінням), щоб я жодної людини не вважав поганою або нечистою” (Діяння X. 28). Значить, до часу цього спеціального ви-

діння ген по часи по Вознесенні Христа — Ап. Петро таки вважав язичників „нечистими”, отже й не міг сходитися з ними, — а без цього ж годі було йому ширити Християнство між язичниками. А коли Ап. Петро охрестив у Палестині поганина (не-жіда) Корнилія, то Апостоли і братія (християни), тому, що вони були жиди, дуже здивувалися й обурилися, та й стали докоряти Ап. Петрові, що він зломив Старий Закон: „Почули Апостоли і братія, бувші в Юдеї, що язичники (Корнилій і інші з ним) прийняли (від Ап. Петра) Слово Боже. І коли Ап. Петро прийшов до Єрусалиму, то обрізані (жиди, що стали християнами), докоряли йому, кажучи: „Ти ходив до людей необрізаних і єв з ними. Ап. Петро ж почав пересказувати їм по порядку, кажучи...” (Діяння II. 1-4). І тут Ап. Петро оправдується перед Апостолами й іншими християнами, що він мусів нарешті зійтися з поганами, щоб охрестити їх, бо йому було з неба спеціальне повеління шляхом видіння й голос Бога з неба. „Вислухавши це, вони (Апостоли й братія) успокоїлися, і прославили Бога, говорячи: „Видно, і язичникам дав Бог покаяння в житті” (Діяння II. 18).

Значить, аж ген пізніше, після Вознесення Христового, Ап. Петро і інші Апостоли та християни в Палестині усвідомили собі — шляхом Петрового видіння, — що жидам-християнам таки треба навертати на християнство й язичників („поган”, „нечистих”, цебто не-жидів), а це значить треба й сходитися з ними, отже перестати вважати їх „нечистими”. Цей перелом серед жидів-християн і Апостолів, як бачимо, настав досить пізно по Вознесенні Хреста, і то аж на потрійну вимогу голосу з неба до Ап. Петра (Діяння X. 13-16).

Коли так стояла справа відношення християн-жидів до язичників у Палестині, де проповідував був Сам Ісус Христос, навчаючи Апостолів (жидів) не робити різниці між жидами й не-жидами, то вже куди невідрядніше стояла ця справа далеко поза межами Палестини, де жиди, силою контрасту, ще більше відмежувалися від свого не-жидівського окруження. А головними ж місіонерами Християнства тоді були жиди.

З уваги на вищесказане, стає ясно, чому Христосуважав конечним покликати такого Апостола, який би принципово, цебто в першій мірі, посвятився справі Християнства серед не-жидів, і

щоб він очолив цю ділянку місії, і то головно вдалеких поганських країнах, цебто поза межами Палестини, а не обмежувався працею серед язичників у Палестині (яких там не було багато). Ап. Петро, якщо й, між іншим, працював серед язичників, то тільки в М. Азії, а цю свою працю, і то лише спорадично, почав аж по Вознесенні Христа, після зісланого на нього видіння.

Коли Христос спеціально Ап. Павла обрав чудесним способом, щоб він очолив справу ширення християнства „далеко серед язичників”, цебто поза межами Палестини, то це вже доказ, що досі ніхто з Апостолів цією справою принципово не займався.

Ап. Петро присвятився, в основному, тільки справі ширення Християнства серед жидів. Крім інших доказів, про це свідчать усі Послання Ап. Петра, — а цих Послань було тільки двоє. „Перше Послання Св. Ап. Петра” починається так: „Петро, Апостол Ісуса Христа, приходцям, розсіяним у Понті, Галатії, Каппадокії, Азії і Вифанії, вибраним провидінням Бога Отця...” (І Петр. 1-2). Ці „розсіяні приходці, вибрані провидінням Бога Отця” — це тільки жиди. Якщо б

тут ішлося про християн узагалі, а не тільки жидів-християн, то були ж і християни м і с ц е в і, не-приходці, цебто члени даного народу на своїй землі; отже, тільки жиди вважалися серед інших народів „розсіяними приходцями”.

Так само й Друге (це й останнє) Послання Ап. Петра адресоване тільки до тих же самих християн-жидів поза Палестиною, цебто в цих самих країнах, що названі в „Першому Посланні Св. Ап. Петра”. Про це свідчить таке виснення, дане Ап. Петром у його „Другому Посланні”: „Оце вже друге послання пишу до вас, возлюблені” (ІІ Петр. 1. 1). Значить, своє Друге Послання Ап. Петро пише до тих самих, до кого писав і своє Перше Послання, цебто тільки до тих жидів-християн, що були в Понті, Галатії, Каппадокії, Азії і Вифаниції, — але не в Римі.

Кінець-кінцем, Ап. Петро, хоч він постійно перебував у Палестині, коли писав обидва свої Послання, і назвав ці країни, в яких були жидівські Християнські Громади, до яких Ап. Петро писав, міг при цьому хоч „збоку” згадати про Рим (бо ж і там були жиди-християни), коли не написав спеціального Послання

до жидів-християн у Римі, не говорячи вже про християн узагалі, не тільки жидів. Але в Ап. Петра цього немає. Поплання до Римлян написав тільки один з Апостолів — Павло. „Це тому, що поле діяльності, чи, інакше кажучи, „юрисдикція” Ап. Петра обмежувалася тільки до жидів — тих, що були в Палестині, і тих, що були в розсіянні, головно на Близькому Сході. Усі ж не-жидівські народи, включно з греками й латинцями (римлянами), були в юрисдикції Ап. Павла. Очевидно, слово „юрисдикція” тут ужите не в прямому, а в переносному значенні, — в сенсі спеціалізації терену праці. Бо ж правлячий центр усього Християнства за того Апостольського періоду був в Єрусалимі: там був і Ап. Петро, але там таки був і Ап. Яків, великий і моральний авторитет в Єрусалимі, там же таки перед Собором Апостолів, Пресвітерів і братії (мирян, світських) здавав свій звіт з діяльності кожен Апостол і Пресвітер; там соборно, шляхом вільних і рівних голосів вирішували справи Християнства у світі.

Рим не був світовим „центром” Християнства.

З Нового Заповіту видно, що ім’я

Ап. Павла у всьому тодішньому цивілізованому світі було голосне не тільки в усіх країнах серед Християнських Громад — там, де вони були, але й серед високих сфер філософів і політиків.

Коли римський достойник Фест говорить про „велику науку” (освіту) Ап. Павла, то це була загальна думка серед вищих римських сфер. Ап. Петро з професії був рибак, людина проста, — хоч і грамотна, але тільки з елементарною (початковою освітою), обмеженою умінням читати й писати. Ап. Петро мав якнайкращі щирі бажання, як християнин, мав віру у Христа, і під надхненням Св. Духа, звичайно, виконував волю Божу, до чого Бог покликав його. Але, за межами сфери, де діяв Дух Святий, кожен Апостол мав чисто людську сферу своєї істоти — сферу з її вільною волею, з людськими чеснотами й слабостями.

Ап. Петро — людина, що за професією була рибаком, з одного боку признаяв, що Ап. Павло відзначається серед інших Апостолів особливо „даною йому премудрістю”, але з другого боку Ап. Петро до цієї премудрості Ап. Павла відносився ніби з якимсь недовір’ям, бо бачить у його Посланнях щось „незро-

зуміле” для звичайних людей. Чи було в „премудрості” Ап. Павла щось „незрозуміле” й для самого Ап. Петра, цього Ап. Петро ясно не говорить, — він говорить скоріш натяками. Правда, Ап. Петро винує „невіж” (ігнорантів) і „нεутверджених” (хитких у вірі), які не можуть зрозуміти, отже й „перекручують” Писання Ап. Павла собі на шкоду, бо тим „грішать”, але чи немає тут натяку й на це, що є вина й по стороні Ап. Павла — в цій його особливій „премудрості”, через яку його Писання стали „незрозумілими”, і цим дають декому змогу „перекручувати”, отже таким чином вони чинять шкоду — ведуть людей до „гріха”? Цього Ап. Петро також не говорить виразно, — він говорить коротко й натяком (ІІ Петр. III. 15).

Як би там воно не було в подробицях, то факт є фактом, що Ап. Петро й Ап. Павло, довго працюючи на низі Апостольства, були один про одного як найкраще поіформовані, і один одного обсервували, — може й спеціально. Трудно позбутися враження, що відносини між ними були немов якісь холодні. За часів перебування очоловіченого Христа на землі Апостоли допитувалися Христа, хто з них, Апостолів, має

вважатися найбільшим авторитетом (Лук. ХХII. 24-27). Це питання не перестало існувати й по Вознесенні Христа. Це залежало від особистого погляду кожного з Апостолів: хто, кого, й чому вважав „найбільшим” з Апостолів, або не вважав його „найбільшим”.

У мене немає думки ставити проблему про якусь взаємну „заздрість” і „спірництво у славі” між Апостолами взагалі, чи між декотрими з них зокрема, та про намагання „принизити” один одного. Апостоли — це були дійсно святі люди, і були далекі від категорії думання звичайних смертних людей, — кожен Апостол основою своєї істоти був спрямований головно на небесне, а не на земні злободенні справи. Але навіть, незважаючи на це, вони були людьми, і цей чисто „людський”, чисто „земний” чинник у деякій мірі, в деяких моментах, в деяких формах діяв і в них, і він, цей чинник, також міг якось заважити на характері взаємовідносин між Ап. Павлом і Петром.

Вище був наведений з боку Ап. Петра по адресі Ап. Павла один з „аргументів”: опінія Ап. Петра, що Ап. Павло, мовляв, „по даній йому премудрості” пише такі „Послання, в яких є щось не-

зрозуміле". Цим він сказав, що Послання Ап. Павла не можуть належно виконати місійного завдання, бо їх, так би мовити, треба писати „по-простому”, як писав Ап. Петро.

Далі, коли Христос тільки Ап. Павла обрав спеціально для місії й духовної опіки над поганами в усьому світі, то Ап. Петро після цього підкresлив, що Бог його першим був покликав для місії між поганами.

Ап. Петро підкresлив це в присутності Ап. Павла на Соборі Вселенського Проводу Церкви в Єрусалимі, хоч він це зробив не спеціально, а тільки ніби мимохід (Діяння XV. 7).

Щождо Ап. Павла, то й він із свого боку впродовж чотирнадцятьох років своєї апостольської праці згадує особу Ап. Петра стримано-коректно, хоч і відносно рідко. Аж на п'ятнадцятому році свого апостольства Ап. Павло, коли з Титом і Варнавою саме перебував в Антіохії, „раптом” висловив „повніше” свою думку про Ап. Петра.

По-перше, Ап. Павло підкresлює, що за того часу (по Вознесенні Христа) де-хто вважав („вважалися”) „стовпами”, цебто рівними один одному своїм авторитетом, трьох Апостолів у тжому по-

рядку: Яків, Петро (Кифа) і Іван. (Що-правда, Ап. Петро ніде не оспорює цього факту!)

По-друге, Ап. Павло підкреслює, що Христос призначив Ап. Петра Апостолом для „обрізаних” (жидів).

По-третє, Ап. Павло заявляє, що християни „нарікають” на Ап. Петра, і вони нарікають оправдано, отже „тому я особисто повстав проти нього” (Ап. Петра), заявив Ап. Павло. А християни нарікали на Ап. Петра за його „лицемірство”, і тому й Ап. Павло „повстав проти нього”.

Ось цей текст із Нового Заповіту — з Послання Ап. Павла до Галатів, — Ап. Павло говорить:

„Мені доручено благовістити для необрізаних, як Петрові для обрізаних, — бо ж Той, Хто співдіяв Петрові в апостольстві в обрізаних, співдіяв і мені в апостольстві у язичників, — і, довідавшись про Благодать, дану мені, Яків і Кифа (Петро), і Іван, що їх уважають стовпами, подали мені й Варнаві руку зносин: щоб нам -- до язичників, а їм — до обрізаних, — тільки, щоб ми пам'ятали про вбогих, що й старався я виконати точно. Коли ж Петро прийшов в Антіохію, то я особисто повстав

проти нього тому, що на нього нарікали. Бо, до прибуття декого від Якова, їв разом з язичниками, а коли ці прийшли, то став тайтися й сторонитися, лякаючись обрізаних. Разом з ними лицемірили й інші юдеї, так що навіть Варнава був принижений їхнім лицемірством. Але коли я побачив, що вони поступають не прямо по Євангельській Істині, то сказав Петрові при всіх: „Якщо ти, будучи юдеєм, живеш по-язичесько му, а не по-юдейському, то нашо ж ти язичників силуєш жити по-юдейсько му” (Галат. II. 7-14).

Ап. Павло перед усією Вселенською Церквою осудив Ап. Петра за те, що Ап. Петро не поступав згідно з Заповітами Христа, цебто його поведінка суперечила Євангельській Істині; бо коли жиди-християни не бачили, то Ап. Петро нишком близче приставав з християнами з не-жидів: він їв з ними і т. д. Але в присутності християн-жидів Ап. Петро показував себе дуже ревним жидом, і силував християн з не-жидів, щоб вони приймали старозавітні жidівські звичаї, отже поступав дволично.

Це Павлове осудження Петра ніде не було Ап. Павлом відкликане.

Далі, як продовження цього осуджен-

ня, Ап. Павло перед усією Вселенською Церквою (бо в Посланні) подає Ап. Петрові одну з наук Віри Христової, та вияснює її Ап. Петрові, щоб він цю Науку навчився правильно розуміти, — і Ап. Павло навчає:

„Ми з природи юдеї, а не грішники з поган; однак, довідавшись, що людина оправдується не ділами Закону (Мойсеєвого), а тільки вірою в Ісуса Христа, і ми ввірвали в Ісуса Христа, щоб оправдатися вірою в Христа, а ділами Закону не оправдається жодна плоть” (людина). Коли ж, шукаючи оправдання в Христі, ми й самі показалися грішниками, — то невже ж Христос є служителем гріха? Ніколи! Якщо я буду знову це, що зруйнував, то сам себе роблю злочинцем... А якщо Законом (Мойсеєвим) оправдання, то Христос надаремо вмер!” (Галат. 11. 15-18; 21).

Коротко кажучи, Ап. Павло повчає Ап. Петра, що бути в дійсності юдаїстом (цебто жити тільки за Мойсеєвим Законом), а „християнином” бути тільки з назви — це не є Християнство.

**
*

Для християнина всі Апостоли рівні, всі вони святі у Христі, і вони стоять поза межами критики християнина. Але

коли Апостоли самі говорять один про одного, то для кожного християнина іхній голос авторитетний.

Католицька Церква, намагаючись показати Ап. Петра „найбільшим” з-поміж усіх Апостолів, тим самим твердить, що всі інші Апостоли були „менші” за Ап. Петра, а коли „менші”, то й „менш авторитетні”, а це значить, що й Писання інших Апостолів є „менш авторитетні” за Писання Ап. Петра; а якщо вони „менш авторитетні”, то — в чому?

Вищеподані висновки, принципово й послідовно зроблені з тих засновоків, на яких стоїть Католицька Церква, вивищуючи Ап. Петра понад інших Апостолів, свідчать, що це становище Риму являється загрозою для всього Християнства в самих його основах, бо воно, хоч-не-хоч, спрямоване на показання авторитету тих текстів Нового Заповіту, що їхнім автором не був Ап. Петро, „менш авторитетними”, ніж вони для християн мають бути. І тому-то саме Оріген поставив був важливе питання: „Але, якщо ти думаєш, що Бог Вселенську Церкву збудував на Петрові, то що ж ти скажеш про Якова і Івана — Синів Грому, та про кожного з решти Апостолів?”

Невірна інтерпретація образного стилю мови Св. Письма — у тих місцях, де такий стиль є, а також штучним вириванням окремих слів і висловів з контексту Св. Письма, щоб таким чином доказати сповидне „першинство” Ап. Петра, загрожує ще й тим, що в не-католиків іноді бувають, шляхом реакції, мимовільні, відрухові популярні прояви „доказувати” зовсім протилежне: що, мовляв, Ап. Петро був не „вищий”, а „нижчий” за декого з решти Апостолів. До цього провокує їх, хоч також мимовільно, католицька невірна наука про „першинство” Ап. Петра. І таким чином тут одна небезпека викликає собою другу небезпеку.

У дійсності Ап. Петро, як Апостол, був ані „вищим”, ані „нижчим” за інших Апостолів: він вірував у Христа, як і всі інші Апостоли; він проповідував Християнство, як і всі інші Апостоли; він добровільно погодився вмерти на муках за Христа, якщо така буде воля й ласка Божа, як і всі інші Апостоли, і йому така мученицька смерть була призначена, і таку смерть Ап. Петро дійсно прийняв (Іван. XXI. 18-19).

Але коли йдеться про другорядну сторону справи, цебто про людську при-

роду кожного з них, то вони, розуміється, були люди, і кожен з них мав свої особисті, людські притаманності з їхніми чеснотами й слабостями в деяких моментах життя — очевидно, тільки тоді, коли почерез них діяв не Дух Святий, а людська природа. Такі моменти людської слабості могли бути в кожного Апостола, хоч ми далеко не все знаємо, бо ж сказано в Євангелії Св. Іvana: „Багато й іншого створив Ісус; але, якщо б про це писати подрібно, то, думаю, і самому світові не вмістити б написаних книг” (Єванг. Ів. XXI... 25). Отже й бували свої „людські слабості” і в Ап. Петра, — він же ж був одним з Учнів Христа, а учні тому й є учнями, щоб училися й досконалилися, бо ж вони не пішли за Христом досконалими вже з роду.

Але тут парадокс у цьому, що католицька теологія, живцем вириваючи окремі слова й вислови з Св. Письма, подає аргументи на мниме „першинство” Ап. Петра з таких цитат, що вказують не на „першинство”, а на деякі моменти отієї „людської слабості” Ап. Петра, — отже католицькій теології краще б їх, уже хоч би й з чисто етичних мотивів, зовсім не підносити, бо цими „аргументами”, які по суті не є істотні, мимоволі

осягається логічні й психологічні ефекти, що цілком протилежні до тих, які католицька теологія хоче осягнути.

Христос зновував стан душі кожного Апостола, отже Він зновував можливості й неможливості душі кожного з них. У тому процесі, як Христос їх учив, у душі кожного Апостола бували хвилини великої віри, а бували й хвилини „людської слабості”: сумнівів, вагань, страху, — аж поки врешті по довшому часі їхні душі стали стабільними, абсолютно утвердилися. У цьому процесі в напрямі духовного досконалення так само і в Ап. Петра були хвилини вагань, сумніву, страху тощо, але він їх перемагав, як і інші Апостоли. І Христос ці хвилини „людських слабостей” помічав. Людська природа Ап. Петра, як видно, характеризувалася великим чуттям, і мала нахил попадати в крайності.

Тут і причина цього, що між Ап. Петром і Ісусом Христом бували відносно часті виміни слів, що мали „крайній” характер своїм стилем та діями. І так, наприклад, Ап. Петро з щирою вірою в душі запевняв Ісуса Христа: „Якщо всі соблазняться (виречуться) щодо Тебе, я ніколи не соблазнююся” (Мат. XXVI. 33) Ці слова були щирі, Ап. Петро в

той момент непохитно вірив, що так воно буде .Але ми не знаємо, що Христос подумав про таку опінію Ап. Петра про самого себе — що він, мовляв, вірніший Христові більше всіх Апостолів. Що Ап. Петро попереду всіх і при всіх Апостолах запевнював Ісуса Христа, що він Христові вірніший більше всіх, і любить Христа більше, ніж інші Апостоли, — це слова були щирі; однак це були тільки віра й слова, але Ап. Петро не мав нагоди ділом показати, що інші Апостоли, мовляв, менше вірні Христові і менше Його люблять, як Ап. Петро. Ап. Петро не знав глибини почувань до Христа в кожного іншого Апостола. Але Христос це знов, і на ці вияви крайності Ап. Петра Він відповів „крайностями”. І коли Ап. Петро з щирістю й вірою в душі запевняв, що він ніколи не виречеться Христа, хоч би і всі Його виреклися (Ап. Петро так говорив, бо сам не зновав своєї душі), то Христос відповів: „Поправді кажу тобі, що в цю ніч, ще поки півень тричі пропіє, тричі відречешся Мене” (Мат. XXVI. 34). І так воно, звичайно, сталося: коли Христа мучили, то Ап. Петро, налякавши, щоб і його не мучили, не признався, що він Апостол Христа. Це була хвилина його „люд-

ської слабості”, чого він незабаром таки щиро пожалував, і щиро розкаявся, та й „гірко заплакав” (Лука ХХІ. 62). І Христос цю щирість покаяння знов.

Очоловічений Христос, як людина, чисто людською стороною Своєї Істоти, мав між Апостолами одного, якого Він особливо любив — Ап. Івана, — і на Тайній Вечері він, цей „Один з учеників Його, якого любив Ісус, лежав біля грудей Ісуса” (Євангелія Іvana ХІІІ. 23). А бувши розп’ятим на хресті, „Ісус, побачивши Матір і стоячого тут ученика, якого любив, говорить Матері Своїй: „Жено, оце син твій!” Потім говорить до учня: „Оце Мати твоя”! З того часу цей ученик узяв її до себе” (Єв. Ів. ХІХ. 26-27) — Отже не Ап. Петро був найбільш улюбленим Учеником Ісуса.

Ісус Христос найбільше любивши Ап. Івана, крім нього ще вирізняв двох: Апп. Петра і Якова. Коли Христос ішов помолитися в Гетсиманському Саді, то „Він сказав ученикам Своїм: „Посидьте тут, поки Я помолюся”. І взяв з Собою Петра, Якова й Івана, і почав жахатися й тужити” (Марк XIV. 32-33).

Отже, до такої Своєї тайни, як Молитва про Чащу в Гетсиманському Саді, близче підпустив тільки цих трьох

Апостолів, а решту залишив подальше. Так само й на Тайну Свого Преображення Він узяв тільки цих трьох: „Узявші Петра, Івана і Якова, вийшов Він на гору помолитися” (Лук. IX. 28).

Усі Апостоли бачили, що Христос вирізняє між усіма цих трьох Апостолів, і тому й Ап. Павло стверджує: „Яків, і Кифа (Петро), і Іван, що їх уважають стовпами” (Галат. II. IX), — цебто головними підпорами Церкви.

Ап. Петро хоч і мав віру й щиру волю стати в любові і вірності до Христа вище всіх Апостолів, але він несвідомо переоцінював свої природні можливості смертної людини, не зовсім зновав самого себе; зате ж Христос зновав його наскрізь. Коли Христос у страстях молився в Гетсиманському Саді, то недалеко від Нього всі три Апостоли — Яків, Петро й Іван — спокійно собі заснули. Христос зновав, що це була звичайна людська річ, природне, конечне явище. І Він не дивувався Ап. Якову й Ап. Іванові, бо вони не запевнювали Христа, що вони „кращі” всіх Апостолів, цебто — що в житті і діяльності вони беруть участь глибшу, ніж решта Апостолів. Тому-то й Христос брав їх такими, якими вони себе показували на словах, що покрива-

лися з їхніми ділами. З уваги на це Христос не дивувався й не докоряв, Апп. Якову й Іванові за це, що вони заснули. Але Ап. Петро на словах показував себе таким, що не повинен би був заснути, і тому Христос звернув йому увагу на брак послідовності, коли розчаровано й з докором сказав до Ап.. Петра: „Симоне, ти спиш! Чи не міг би ти бодритися один час?” (Марк. XIV. 37).

Ніхто інший з Апостолів, а тільки Ап. Петро сам визвався, щоб Христос звелів йому піти до Нього на озері по воді, де йшов Христос; Ап. Петро широко був переконаний, що він піде по воді до Христа, коли Він звелить йому. Але й тут Ап. Петро не знову себе належно, переоцінював свою духову силу. „І ученики, побачивши Його, ідучого по морі, налякалися і говорили: „Це привид!” — і зо страху закричали. Але Ісус зараз же заговорив до них і сказав: „Оббадьорітесь! Це Я — не бійтесь”! Петро сказав Йому у відповідь: „Господи, якщо це Ти, звели мені прийти до Тебе по воді!” Він же сказав: „Іди!” І, вийшовши з човна, Петро пішов по воді, щоб підійти до Ісуса; але, бачучи сильний вітер, налякався, і, почавши тонути, закричав: „Господи, спаси мене!” Ісус зараз же

простягнув руку, підтримав його і говорить йому. „Маловірний! Чому ти усумнився?” (Матв. XIV. 26-31).

В Ап. Петра було шире бажання піти на зустріч Христові крізь надлюдську перешкоду на шляху — піти по воді, і він сам визвався на це. І Христос, на його ж бажання, покликав його до Себе: „Іди!” І Ап. Петро пішов по воді, але усумнився, і став потопати. Ап. Петро усумнився не в Христа, а тільки усумнився у власні духові сили — в сили безмежно вірувати в поміч Христа. Христос бачив такі хвилини ослаблення духа Ап. Петра, і тоді докоряв йому за ослаблення сили віри, отже не говорив йому: „Ти — камінь”, — бо ж на такій слабій вірі не можна будувати Церкву. А коли в Ап. Петра бували хвилини сильної віри, то Христос тоді оцінював це, і говорив, щоб Ап. Петро завжди таким був, бо тільки на такій сильній вірі, як „камінь” (кифа, петр) Христос збудує Церкву Свою” (Матв. XVI. 18).

Але після моментів такої сильної віри, мов камінь, в Ап. Петра знову чергувалися хвилини ослаблення віри, і тоді, звичайно, на такій духовості Христос не міг збудувати Свою Церкву, отже Він знову докоряв Ап. Петрові, а то Й про-

сто осужував. Ось ще недавно Христос знаходив в Ап. Петра таку сильну віру, що називав її „каменем”, бо на такого роду вірі в людей, як ось у даний момент була в Ап. Петра, Христос прийшов збудувати Церкву Свою; а тут, незабаром після цього Христос бачить, що сила віри в Ап. Петра знову ослабла до тієї міри, що „Петро, відкликавши Його, став заперечувати Йому (Христові). Він же (Христос), обернувшись і глянувши на учеників Своїх, заборонив Петрові (заперечувати), сказавши (до Петра): „Відійди від Мене, сатано, бо ти думаєш не про це, що Боже, а про це, що людське!” (Марк. VIII.. 32-33).

Усім одинадцятьом Своїм Апостолам Христос дав однакове повеління й однакове духовне уповноваження (чи, як хто хоче: „власть”), кажучи їм: „Ідіть, навчіть усі народи, хрестячи їх в ім’я Отця і Сина і Святого Духа, навчаючи їх сповняти це, що Я звелів вам”! (Матв. XXVIII. 29). Цебто, Христос усіх цих Апостолів однаково покликав пасти вівці Його (дбати про справу Християнства між народами). Бо ж кожному утвердженному християнинові Христос припоручив „пасти вівці Христа”, цебто „пасти Церкву Господа” — працювати

для спільноти християн, що є Церквою. Ап. Павло, сповнений Духа Святого, цей самий заповіт Христа („пасти вівці — Церкву Господа Бога”) поручає й Пресвітерам в Ефесі. „І так, пильнуйте самі себе і всього стада, що в ньому Дух Святий поставив вас сторожами: пасти Церкву Господа” (Діяння ХХ. 28).

Давши повеління кожному Апостолові доглядати Церкви („пасти вівці Христові”), Христос при цьому пам’ятав, що хоч в Ап. Петра є великий і щирий запал до Христової справи, але в нього можуть і даліше, по Вознесенні Христа, бути хвилини значного ослаблення віри, — при чому Ап. Петро ледве чи належно усвідомлює собі свій нахил ослабити духом. Тому Христос, коли вже був близько мук Своїх, мав причину думати над природнім нахилом Ап. Петра: раз — великий запал, а раз — депресія віри, і так напереміну, — отже тоді Христос сказав до Ап. Петра: „Симоне, Симоне! Це ж сатана просив просіяти вас, як пшеницю, але я, молився за тебе, щоб не змаліла віра твоя” (Лук. XII. 31-32). Бо ж небагато часу минуло після того, як Христа замучили, а Він воскрес і явився Апостолам над Тиверіядським морем, а Ап. Петро вже не пізнав Хрис-

та ,і „тоді ученик, якого любив Ісус, говорить Петрові: „Це — Господь” (Єван. Іван. ХІ. 7).

Хоч зараз по Своєму Воскресенні Христос усім разом Апостолам доручив „навчати всі народи” (Мат. ХХVІІІ. 10), а це також значить: пасти вівці Христа, — то однак, з уваги на свій попередній досвід, і з уваги на те, що Ап. Петро і в цей ось момент (над Тиверіядським морем) не пізнав Христа (по Його Воскресенні), Христосуважав необхідним напом'янути Ап. Петрові ще раз, окремо, це саме, що Він сказав був уже перед тим усім Апостолам разом: пильнувати Християнства між народами, цебто пильнувати християн, Церкви — „пасти вівці”, „навчати всі народи”. І Христос тут, над Тиверіядським морем, де були всі Апостоли, не вважає потрібним нікого іншого з Апостолів перевіряти, чи він таки любить Христа, — бо Христос щодо їхньої любові до Нього не має сумніву, — а тільки перевіряє Ап. Петра; Він має на увазі, що Ап. Петро мав звичай запевнювати Христа, що він вірний Іому більше, ніж усі інші Апостоли; і тому у Своєму питанні Він нагадує це Ап. Петрові, чи він і дальше такої самої думки про себе: „Симоне Іонин, чи

любиш Мене більше, ніж вони?” Але Ап. Петро, після довшого життєвого досвіду, через який він краще пізнав Істоту Христа, пізнав інших Апостолів і самого себе, уже став розважнішим, і вже не висловлюється про себе в таких суперлятивах, як це було раніше, — він не каже: „Господи, я люблю Тебе більше, ніж вони” (інші Апостоли), а каже: „Так, Господи, Ти знаєш, що я люблю Тебе”. Говорить йому (Христос): „Паси ягнята Мої!” Ще говорить йому другий раз: „Симоне Іонин, чи любиш ти Мене?” Говорить (Петро) Йому: „Так, Господи, Ти знаєш, що я люблю Тебе”. Говорить йому (Ісус): „Паси вівці Мої!” Говорить (Христос) йому третій раз: „Симоне Іонин, чи ти любиш Мене?” — і сказав Йому: „Господи, Ти все знаєш, — Ти знаєш, що я люблю Тебе”. Ісус говорить: „Паси вівці Мої!” (Єванг. Івана XXI. 15-17).

Як видно, Ап. Петро гаразд знат, що в нього були підстави смутитися з природу цих допитувань Христа, — бо Христосуважав властивим допитуватися не всіх інших Апостолів, а тільки Ап. Петра. „Пасти вівці Христові” — це був самозрозумілій обов’язок кожного Апостола й навіть кожного Пресвітера. Ко-

ли ж Христос уважав необхідним Ап. Петрові ще окремо про це нагадувати, і то аж тричі, то це була немов покута Ап. Петрові за те, що він ще недавно запевнював Христа, що він вірніший Йому більше всіх Апостолів, а зараз після того прилюдно три рази, раз-у-раз, вирікся Христа зо страху перед муками, хоч цього не зробив ні один інший з решти десятюх Апостолів. Маючи та-кий досвід, Христос мав на увазі, чи Ап. Петро, коли знову буде в небезпеці за своє апостолування, знову тричі не виречеться Христа, і тому Він тричі допи-тує його й тричі зобов'язує його вірно виконувати це завдання, що його має виконувати кожен Апостол і Пресвітер: „пасти вівці Христові”.

Маючи на увазі цю одну із „слабих точок” у житті Ап. Петра (трикратна пе-ревірка його Христом і трикратний на-каз пасти вівці Його), слід відмітити, що Католицька Церква справді тільки через іронічний парадокс узяла собі цей момент (напоминання Христа Ап. Пет-рові: „Паси вівці Мої!”) за одну з своїх „сильних точок” — за аргумент, що Хри-стос буцімто поставив Ап. Петра „Архи-пастирем” над усією Вселенською Цер-квою. А насправді ж цей аргумент

(Єванг. Іvana ХХІ. 15-17) свідчить про-
ти цих претенсій Католицької Церкви.

XIV

**ВІДНОШЕННЯ ІНШИХ АПОСТОЛІВ
ДО СВ. ПЕТРА**

У попередньому розділі були цито-
зані дані з Нового Заповіту, на основі
яких ясно видно, що Свв. Петро й Павло,
як Апостоли, трактували один одного,
як рівний рівного між собою своїм апо-
стольським саном і авторитетом. У Но-
вому Заповіті сам. Ап. Павло не озна-
чує Ап. Петра „найбільшим” між Апо-
столами, і сам Ап. Петро таким себе не
вважає.

Зокрема ж, тут треба особливо під-
креслити ось цей факт: Католицька Цер-
ква навчає, що тільки папа має власті
ставити духовних в єпископський сан,
щебто — що папі, мовляв, таку власті
„передав” Ап. Петро; значить, згідно з
наукою Католицької Церкви, по Вознесен-
ні Христа тільки Ап. Петро повинен
би назначувати на апостольські служен-
ня всіх тих, що не були Апостолами до
часу Вознесення Христа, як напр., — Св.
Павло.

А однак Св. Павла на апостольське
служення покликав не Ап. Петро, а Сам

Ісус Христос — невидимий, цебто вже по Своєму Вознесенні.

Св. Павло свідчить про це так:

„Коли я був у дорозі й наблизився до Дамаску, коло полудня раптом осіяв мене великий світ з неба. Я впав на землю й почув голос, що говорив мені: „Савле, Савле, чому ти Мене переслідуєш?” Я відповів: „Хто Ти, Господи?” Він сказав мені: „Я Ісус Назаретянин, Якого ти переслідуєш”. Ці, що були зо мною, світло бачили, і попали в страх, але голосу Того, Хто говорив до мене, не чули. Тоді я сказав: „Господи, що мені діяти?” Господь же сказав мені: „Устань та йди в Дамаск, і там тобі буде сказано все, що призначено тобі діяти”. А що я від слави світла цього втратив зір, то ці, що були зо мною, за руку привели мене в Дамаск. Якийсь Ананія, муж благочестивий у Законі, признаний усіма юдеями, що жили в Дамаску, прийшов до мене, а, підійшовши, сказав мені: „Брате Савле, прозри!” І я зараз же побачив його. Він же сказав мені: „Бог батьків наших вибрav тебе, щоб ти пізнав Волю Його, побачив Праведника і почув голос з уст Його, тому що ти будеш Йому свідком перед усіма людьми про це, що ти бачив і чув; і так, чо-

му ти зволікаєш? Устань, охрестися й обмий гріхи свої, призвавши Ім'я Господа. Коли ж я повернувся в Єрусалим і молився в храмі, попав я в піднесення і побачив Його, і Він сказав мені: „Поспішися, і скоріш вийди з Єрусалиму тому, що (тут) не приймуть твого свідчення про Мене...” (Діяння ХІІ. 6-18).

Ап. Павло продовжує про своє видіння в цьому храмі в Єрусалимі: „І Він сказав мені: „Іди! Я пошлю тебе далеко до язичників” (Діяння ХІІ. 21).

Коли римський сотник Корнилій з італійського полку удостоївся в Бога прийняття Хрестення, то Бог послав Його до Ап. Петра, сказавши йому через Ангела: „І так, пошли людей в Іоппію і поклич Симона, званого Петром” (Діяння X. 5). А Савла (Павла) Христос покликав Сам на апостольське служення, а не посылав його до Ап. Петра, щоб цей призначував його.

Після цього видіння на шляху в Дамаск і в храмі в Єрусалимі Св. Павло вийшов — з Божого остереження — з Єрусалиму, і подальше від цього міста „зараз же почав проповідувати в синагогах про Ісуса: що Він — Син Божий” (Діяння IX. 20). А головно він проповідував у Дамаску, „і призвів жидів, що

жили в Дамаску, до хвилювання, доказуючи, що Цей є Ісус Христос. Коли ж пройшло досить часу, то жиди змовились, щоб убити його, але Савл довідався про цей їхній замір...; учні ж уночі, взявши його, спустили по стіні в коші.

Савл прибув в Єрусалим і старався пристати до учеників, але всі боялися його, не віривши, що він ученик. Варна-ва ж прийшов до Апостолів і розказав їм, як у дорозі він (Павло) бачив Господа, і говорив йому (Господь), і як у Дамаску сміло проповідував в ім'я Ісу-са Христа. І перебував він (Павло) з ними (Апостолами), приходячи й виходячи, в Єрусалимі і сміло проповідував в ім'я Господа Ісуся. Говорив також і змагався з гелленістами; а вони намагалися вбити його. Братія, довідавшись (про це), відправили його в Кесарею, і провели в Тарс” (Діяння IX. 22. 30).

Цебто, Савла, який переслідував християн, невидимий Христос Сам на-вернув на Християнство і Сам покликав його бути Апостолом тоді, коли Апо-столи і Ап. Петро з ними ще взагалі не чули про цю чудесну подію в дорозі в Дамаск. Далі, Христос повелів, щоб Павло прийняв Хрещення від побожної людини Ананії в Дамаску — отже, не

від Апостолів. Ученик Варнава визнав Св. Павла, як призваного Христом, сам, на власну руку, не питаючись про це Апостолів, і представив його Апостолам як Божого обранця, ставлячи їх перед доконаним фактом.

В Єрусалимі Апостоли, і Ап. Петро між ними, були обережні перед жидами — юдаїстами, щоб ті жиди тоді не переслідували їх, і ця їхня обережність дала їм можливість залишитися в Єрусалимі. Зате ж Св. Павло так відкрито й ревно проповідував в Єрусалимі Християнство (і навіть дискутував з гелленістами — цебто з погреченою освіченою верствою жидів, отже говорив з ними по-грецькому), що він став небезпечною для юдаїстів більшою, ніж усі інші Апостоли, людиною, і тому вони хотіли його вбити.

Христос покликав Св. Павла бути Апостолом язичників у країнах поза Палестиною, звелівши йому йти „далеко до поган” (язичників), але Христос повелів, щоб Св. Павла офіційно оформили, як Апостола, пророки й ученики в Римі, — а не повелів Він, щоб це вчинили були Апостоли, коли Св. Павло коротко бачився з ними, і, розуміється, з Ап. Петром, в Єрусалимі.

Коли Апостоли остерегли Св. Павла в Єрусалимі, щоб він вийшов з цього міста, бо йому загрожує небезпека з боку жидів-юдаїстів, то Св. Павло пішов в Антіохію, а там сталося ось що:

„В Антіохії, в тамтешній Церкві, були деякі пророки й учителі: Варнава і Симеон званий Нігер, і Луцій Киринейянин, і Манаїл — співвихованець Ірода Четвертовласника, і Савл (Павло). Коли вони служили Господеві й постили, Дух Святий сказав: „Відділіте Мені Варнаву й Савла на діло, на яке Я призвав іх”. Тоді вони, звершивши піст і молитву й поклавши на них руки, відпустили (іх). Ці ж, бувши посланими Духом Святым, прийшли в Селевкію, а звідтіля відплivли на Кипр” (Діяння XIII. 1-4).

Отже не Ап. Петро, а тільки вищена-
звані пророки й учителі Антіохійської Церкви поставили Св. Павла в духов-
ний сан — через возложення рук на ньо-
го. І не Ап. Петро звелів їм це висвячен-
ня Св. Павла звершити, а зробили вони
це внаслідок повеління Божого, безпо-
середньо їм даного. І не Ап. Петро по-
слав Св. Павла на апостольство в краї-
ни поза Палестиною — „далеко до язич-
ників”, — він бо й Варнава були туди
„послані Духом Святым”, без жодних
людських посередників.

Очевидно, якщо б Ап. Петро був мав верховну владу над Апостолами — таку владу, як папа має в Католицькій Церкві, то Христос був би покликав Св. Павла на апостольство устами Ап. Петра, і Ап. Петро був би рукоположив Св. Павла, і Дух Святий був би вислав Ап. Павла в далекі краї язичників на апостольства через розпорядження Ап. Петра. Але так воно не було.

Ап. Петро не мав владі особисто, сам один, не тільки нікого ставити в сан Апостола, а навіть не мав він уповноваження сам один назначати кандидатів на апостольство. Усі Апостоли соборно назначали кандидатів і соборно ставили їх у сан апостольський. Коли Апостол Юда Іскаріот, зрадивши Христа, відступив і вже не жив, то решта Апостолів, цебто одинадцять, вирішили доповнити своє число до дванадцятьох; отже найперше вони всі спільно обрали кандидатів: „І поставили двох: Йосифа, що звався Варсава, на прізвище Юст, і Матвія, і помолилися, і сказали: „Ти, Господи, Серцевідець усіх, — покажи з цих двох одного, котрого Ти вибрав прийняти жереб цього служення і Апостольства, що від нього відпав Юда, щоб іти у своє місце...” I кинули за них жереб, і

зипав жереб Матвієві, і він причислений до одинадцятьох Апостолів” (Діяння 1. 23-26).

Якщо б Ап. Петро мав був „верховну власті” над Апостолами, то Апостолам не було б вільно вибирати (шляхом жереба) Апостола; його бо найменував би Ап. Петро — так, як папа номінє єпископів Католицької Церкви. Але Ап. Петро цього не зробив, бо не мав на це власті над Апостолами, як її має папа над єпископами Католицької Церкви. Ні один Апостол не мав власті сам іменувати когось Апостолом; акт найменування когонебудь у сан Апостола був законний тільки тоді, коли його звершила група Апостолів.

Св. Филип не тільки без відома Ап. Петра, але й без відома всіх інших Апостолів ширив Християнство в Самарії, отже на власну руку засновував там Церкву. „Апостоли, що були в Єрусалимі, почувши, що самарійці прийняли Слово Боже, послали до них Петра й Івана” (Діяння VIII. 14).

Якщо б Ап. Петро був „Верховним Апостолом” над Апостолами, то він посилав би на служення інших Апостолів, а не вони посилали б його. А в дійсності було так, що Апостоли мали соборну

власть давати накази Ап. Петрові, як і кожному іншому Апостолові. Адже ж у Католицькій Церкві Собор чи Синод Єпископів не має власті давати накази папі!

Гурт цих різних фактів, що подані вище, — це тільки ілюстрації для принципу рівності між Апостолами, на якому стояли всі Апостоли. Не міг Апостол бути наставником іншим Апостолам, бо всі Апостоли спільно визнавали над собою і над Церквою тільки Одного Наставника: — Христа. Ап. Матвій остерігає: „..і не називайтесь наставниками, бо Один у нас Наставник: — Христос” (Матв. XXIII. 10). Апостоли глибоко, правдиво розуміли значення Откровіння Божого: „Я є Альфа й Омега — Початок і Кінець” (Откровіння Св. Івана XXI. 6). Христос Бог відкрив Апостолам цю Свою істину, що ні один з Апостолів сам не становить всієї „скелі” чи „каменя”, цебто основи всієї Церкви, бо Бог об’явив їм, що всі вони разом, спільно, як дванадцять окремих основ, рівних між собою, становлять одну основу Церкви Христової. Господь Бог відкрив: „Стіна міста має дванадцять основ, і на них імена дванадцятьох Апостолів Агнця” (Ягняті) (Откровіння Св. Івана XXI. 14).

„Стіна” — це Церква Христова, що стоїть на дванадцятьох основах (чи каменях), що рівні один одному, а цими дванадцятьма основами є дванадцять Апостолів Христа — рівних один одному, а не сам тільки Ап. Петро є основою всієї Церкви.

XV

**ПРЕТЕНСІЇ РИМУ У СВІТЛІ ЄВАНГЕЛІЯ
СВ. МАРКА**

Св. Папія жив десь біля 150 років по Нар. Хр., і він написав твір п. н. „Пояснення висловів Господніх”. Сам цей твір на історичному шляху загубився, але з нього поробили витяги відомі автори, що жили в періоді часу між 150-275 рр. по Нар. Хр., а саме: Свв. Іреней, Климент Олександрійський і Євсевій (у своїй „Історії Церкви”). Дякуючи творам цих трьох святих-авторів, збереглися деякі частини цього твору Св. Папії п. з. „Пояснення висловів Господніх”.

Узявши за основу дані з вищезгаданого твору Св. Папії — чи, точніше, з цих збережених частин його твору, — деякі з теологів Католицької Церкви побудували на них свою гіпотезу про взаємовідносини між Ап. Петром і Св. Марком. Властиво, ці теологи своєю гіпо-

тезою створили щось у роді своєї спеціальної школи в католицькій теології. А саме, теологи цієї школи твердять, що Св. Марк був близьким співробітником Ап. Петра в Римі; вони кажуть, що Св. Марк Апостолом не був, і Христа не бачив ніколи, та що, мовляв, Св. Марк тільки від Ап. Петра, який перебував у Римі, довідався про життя, вчення, муки й смерть Ісуса Христа, — та що тільки на основі тих інформацій Ап. Петра Св. Марк написав свою Євангелію.

Якщо б ми захотіли прийняти це припущення згаданої католицької богословської школи, то ми мусіли б конечно поробити з цього такі логічні висновки: що Ап. Петро мав нагоду знати це, що Св. Марк писав, і — що в Ап. Петра була можливість усі евентуальні неточності в Євангелії Св.. Марка віправити; бо ж по суті Євангелію Св. Марка так немов би писав Ап. Петро рукою Св. Марка; адже ж Св. Марк писав тільки це, що Ап. Петро йому диктував.

Яка була думка Св. Папії про відноси між Св. Марком і Ап. Петром — зорієнтуватися ледве чи можливо, бо ж його твір, як цілість, затратився, а на основі самих тільки уривків цього твору не можливо відтворити цілість.

А втім, це ще питання чи Св. Іриней, Климент Олександрійський і Євсевій точно поробили витяги з твору Св. Папії.

Але, покищо, підходимо до справи в такому стані, в якому католицькі теологи її подають.

І так, твердження Св. Євсевія зводиться до цього: що хоч Св. Папія особисто не знав Св. Марка і сам він у Римі ніколи не був, але він черпав своїй відомості від якогось пресвітера Івана, якого він, Папія, поважав і вірив йому, як знавцеві й авторитетові; що цей же пресвітер, Іван, мовляв, говорив Св Папії, що Св. Євангелист Марк жив у Римі й допомагав Ап. Петрові в його християнській місії римлянам; і що тоді якраз Ап. Петро розповідав Св. Маркові про Ісуса Христа, а Св. Марк цю розповідь Ап. Петра списав, і з цього постала „Євангелія Св. Марка”.

Чи Св. Папія точно передав інформації цього „пресвітера Івана”? Чи цей т. зв. „пресвітер Іван” подав Св. Папії точні інформації про Св. Марка і про його взаємовідносини з Ап. Петром? Щоб дати відповідь на ці питання, треба було б порушити досить широку тему, що зимагає окремої розвідки, — і тут читач

може з пожитком для себе прочитати розвідку на тему Першої Євангелії Св. Марка, що її написав Frederick S. Grant (Вид. Abingdon — Coxbury Press. New York, 1943).

Я тут уже застерігся вище, що якщо б ми хотіли прийняти дані Св. Папі (чи може тільки приписувані йому ці „дані“) за цілком правдиві, то в такому випадку ми мали б право й обов'язок зробити неуникнімий логічний висновок, що Св. Євангелистові Маркові його Євангелію подиктував Ап. Петро, щебто — усе це, що написав Св. Євангелист Марк, являється думками Ап. Петра.

Узявши собі за точку виходу — як за робочу гіпотезу — вищезгаданий висновок (тільки, як умовний!), звернімось до тексту Євангелії Св. Марка.

І так, найперше, що Св. Марк говорить про Ап. Петра, то це ось що: „Проходячи поблизу Галилейського моря, (Ісус) побачив Симона і Андрія — брата його, що закидали сіті в море, бо вони були рибалками. І сказав їм Ісус: „Ідіте за Мною, і вчиню Я, що будете ловцями людей. І вони зараз же, зоставивши свої сіті, послідували за Ним. І пройшовши звідтіля небагато, Він поба-

чив Якова Заведеєвого і Іvana — брата його, що також у човні ладили сіті, і зараз же покликав їх..." (Марк 1. 16-19).

Цебто, Ап. Петро не був першим покликаним Апостолом, — Христос покликав Ап. Петра (Симона) одночасно з його братом Андрієм.

Далі, із свідчення Св. Марка видно, що сам цей факт, що Христос назвав Ап. Симона іменем „Петро” („Кифа”), не є жодним вирізненням Ап. Петра між Апостолами, бо Христос і іншим Апостолам надав, як епітети, додаткові імена. „Потім (Христос) вийшов на гору й покликав до Себе, кого Сам хотів; і прийшли до Нього. І поставив (з них) дванадцять, щоб з Ним були і щоб посилати їх на проповідь, і щоб вони мали владу сціляти від слабостей і виганяти бісів: (поставив) Симона, назвавши його іменем „Петро”; Якова Заведеєвого і Іvana — брата Якового, назвавши їх іменем „Воанергес”, цебто „сини громові”; Андрея, Філіпа, Варфоломея, Матвія, Фому, Якова Алфеєвого, Фадея, Симона Кананита і Юду Іскаріотського, який і видав Його” (Марк III. 13-19).

Христос надав Ап. Якову Заведеєву і його братові Іванові епітет „Воанергес” („Сини грому”), а Ап. Симонові —

епітет „Кифа” („Петрос”), цебто „Камінь”; один епітет не гірший другого.

Коли Христос надав специфічні назви й іншим Апостолам, то не зоставив винятком і Ап. Симона, отже й йому також надав специфічну назву.

Але тут ще цікавіший факт: Христос, як видно з свідчення Св. Марка, надаючи Ап. Симонові назву „Петро”, зовсім не говорив про „ключі до Царства Небесного”, і не говорив про „будування на Петрові Своєї Церкви”.

Ап. Матвій каже, що Христос назвав Ап. Симона іменем „Петро” тоді й за це, що, коли Христос запитав Апостолів, за кого вони Його мають, а Ап. Симон відповів, що — за Христа, Сина Божого (Матв. XVI. 13-19). Натомість Ап. Марк каже, що Христос раніше назвав специфічними іменами Апп. Симона — „Петром”, а Якова й Івана — „Синами громовими” (Марк III. 16-17), а вже аж після цього, значно пізніше, відбулася така розмова: „Він (Ісус) говорити їм: „А ви за кого вважаєте Мене?” Петро сказав йому у відповідь: „Ти — Христос!” І заборонив (Христос) їм, щоб нікому не говорили про Нього” (Марк VIII. 29-30). Оце і все! А про „ключі до Царства Небесного” і про

„будування Церкви Своєї” на „Петрові” в Св. Марка ані слова!

Св. Марк ясно й недвозначно підкреслює, що Христос усім Апостолам надав одинаковий авторитет, через надання всім їм наприродньої власті: „І поставив (з них) дванадцять, щоб з Ним були і щоб посылати їх на проповідь, і щоб вони мали власті сціляти слабих і виганяти бісів” (Марк III. 15-16).

„І сказав їм: „Ідіть по всьому світі і проповідуйте Євангелію всім істотам” (Марк XVI. 15). „І вони пішли, і проповідували всюди, при Господньому співдіянні і при підкріпленні слова знаменнями, що слідували” (Марк XVI. 20).

Це було останнє повеління Апостолам Христа на землі, дане їм у періоді часу між Воскресенням і Вознесенням Його. Цебто, Христос призначив Апостолам їхнє завдання в Церкві, а не Ап. Петро, і всім Апостолам, а між ними й Ап. Петрові, призначив одинакове завдання: проповідувати Євангелію. А щоб доказати, що вони Апостоли, то не на авторитет Ап. Петра вони покликалися, а тільки Сам Христос свідчив Своїми знаменнями про це, що вони — Апостоли. Повеління Христа, дане Апостолам, ясне: „І діть по всьому світі,

і проповідуйте Євангелію всім істотам". Цебто, треба було і ти по всьому світі, а не прийти в Рим, сісти в ньому, придумавши для нього назву „Апостольська Столиця", і сидіти на одному місці.

Коли Христос ішов воскресити дочку Яїра, то Він не позволив нікому слідувати за Собою, крім Петра, Якова і Івана — брата Якового. Це значить, що Христос, коли іноді вирізняв між Апостолами, то Він вирізняв цих трьох: Якова, Петра й Івана, — саме цих, кому Він надав специфічні імена: Якову — „Син грому", Симонові — „Камінь", Іванові — „Син грому". І Ап. Павло каже, що всі ці три Апостоли „вважалися стовпами" Церкви.

Коли висланці первосвященика шукали Христа, щоб схопити Його на муки, то тоді, говорить Ап. Іван: „Симон же Петро, маючи меча, добув його і ударив слугу первосвященика, і відсік йому праве вухо; слуга називався Малх" (Єванг. Івана XVIII. 10). Але в Євангеліях Матвія, Луки й Марка в цій справі взагалі нічого не сказано. Чому ж би Ап. Петро мав був промовчувати цю подію, коли він „диктував" Св. Євангелистові Маркові його Євангелію?

Сам цей факт, що Св. Папія був од-

ним з письменників перших століть Християнства (він жив у початках II століття), обдає його особу повагою часу; а його щире бажання прислужитися своїм пером Християнству — власне: його бажання! — не може не викликати собою в нащадків почуття пошани.

Але чи вдалося Св. Папії як слід здійснити свої добре бажання своею конкретною роботою? Чи вдалося йому прислужитися Церкві?

В Євангелії немає жодних даних, на яких Католицька Церква могла б спирати свої претенсії на мниме „перебування Ап. Петра в Римі”. Свої претенсії на т. зв. „перебування Ап. Петра в Римі” Католицька Церква основує на легендах, що спочатку були анонімні (без подання автора), як і кожна легенда. Але легенду (про мниме „перебування Ап. Петра в Римі”) повторив Св. Папія, і так „опечатував” її своїм достойним іменем; з цього скористала Католицька Церква, і вона, основуючи свої претенсії на легенді, при цьому посилається на авторитет Св. Папії — мовляв, Св. Папія „також” твердить, що Ап. Петро „таки був у Римі”.

Таким чином Св. Папія мимоволі став угольним каменем під будівлю тих

претенсій Католицької Церкви, що, мовляв, Ап. Петро був у Римі. Тому що твір Св. Папії не зберігся в оригіналі, то Католицька Церква користується тільки списками-витягами з його твору, що їх частково цитують автори II-III століть, а між ними й історик Церкви Євсевій.

Розгляньмо ж частинку з твору Св. Папії, що її цитує Євсевій, і ми побачимо, на яких основах будує свої претенсії Католицька Церква. І так, Євсевій приписує Св. Папії таке „свідчення”:

„Марк, бувши секретарем Петра, усе це, що вкладав у стиль, записував точно, але не дотримувався хронологічного порядку про розмови й діяльність Христа, бо він не був ні слухачем, ні послідовником Господа, але в пізнішому часі, як я вже сказав був, він писав для Петра, щоб виконати вимоги інструкції, але, без сумніву, ненате, щоб подати точний опис розмов нашого Господа. Тому Марк і помилявся, списуючи події на основі цього, що він запам'ятав; бо ж його заміром було тільки не пропускати нічого з цього, що він чув, і щоб нічого не показувати хибно” (Євсевій III. 39).

З вищеподаної цитати видно, що Євсевій, приписуючи цю цитату Св. Папії,

вірить, що Св. Папія вважав Марка звичайним записувачем, який писав свою Євангелію без надхнення Св. Духа, а укладав її механічно — з тих матеріалів, які почув від Ап. Петра. Але тому що Марк списував уже пізніше — після цього, як він почув це, отже мусів сполягати на свою пам'ять, то він наробив помилок у своїй Євангелії.

Тому що Католицька Церква в самому принципі вірить на слово Св. Папії — чи точніше Євсевієві, який на Св. Папію посилається, то вона, Католицька Церква, тим самим заперечує правдивість деяких моментів у Євангелії Св. Марка (тих моментів, де Марк буцімто „помилявся”), і принципово заперечує постання Євангелії Св. Марка під надхненням Св. Духа, а вважає його звичайним історичним твором, автором якого є звичайний собі писар-кореспондент.

Таким своїм становищем Св. Папія, а за ним Євсевій, у самому принципі дозволяють підходити критично до Св. Письма, дозволяють квестіонувати його автентичність. Коли Св. Папії, а з ним Євсевієві вільно квестіонувати автентичність Євангелії Св. Марка, то на цій самій принциповій підставі вони дають

право евентуально квестіонувати автентичність Євангелії і всіх інших Апостолів, цебто ставити всі Євангелії нарівні історичних творів, а не вважати їх Об'явленням Божим. Бо Св. Папія міг мати свої „аргументи” для заперечення об'явленності Євангелії Св. Марка, а може знайтися хтось інший, що, ідучи слідами Св. Папії, знайде свої аргументи для заперечення об'явленості Євангелії Св. Луки, а ще хтось інший — Євангелії Св. Матвія, Св. Івана і т. д. Що ж тоді залишилося б із Св. Письма? Воно перестало б бути Святым!

Одне слово, Католицька Церква, щоб „обоснувати” свої претенсії на мниме „перебування Ап. Петра в Римі”, спирається на Св. Папії, а саме: на його писанні про відношення між Свв. Петром і Марком, де заперечується постання Євангелії Св. Марка під надхненням Св. Духа.

Але Католицька Церква не тільки не має в Новому Заповіті аргументів для своїх претенсій щодо Ап. Петра, але вона не може цих претенсій обоснувати й твором Св. Папії, а це тому, що дані в його творі не згідні з історичними фактами, — вони взяті з легенд.

У Новому Заповіті є про Св. Єванге-

листа Марка досить інформацій — для цього, щоб доказати помилковість твердження Св. Папії та його послідовників.

Св. Євангелист Марк — це та сама особа, що її згадано в Новому Заповіті, як „Іvana, прозваного Марком”: „А Варнава і Савл (Павло), повернулися з Єрусалиму (в Антіохію), взявши з собою і Іvana, прозваного Марком” (Діяння XII. 25).

Безперечно, Ап. Петро знав Св. Євангелиста Іvana, прозваного Марком; бо коли Ангел визволив Ап. Петра з в'язниці в Єрусалимі, то Ап. Петро ще тієї ж таки ночі знайшов притулок у домі Св. Іvana-Марка в Єрусалимі, звідки незабаром утік у Кесарію. „І розглянувшись, (Петро) прийшов до дому Марії — матері Іvana, прозваного Марком, де багато-хто збиралися й молилися” (Діян. XII. 12).

Інакше кажучи, Катол. Церква навчає, — а це само собою виявляється з вищеподаного її становища, — що Апостоли не мали авторитету канонізувати свої Писання, — такий авторитет, мовляв, має тільки Католицька Церква. Коли ж однак Апостоли вважали, що вони таки мали авторитет свої Писання канонізувати, бо вони були писані під

надхненням Св. Духа, то Католицька Церква не визнає за ними цього авторитету, і тому вона сама мусить Писання Апостолів канонізувати.

Припустімо собі, що коли Тарас Шевченко поніс свої твори до друку, то у видавництві зібралося літературне жюрі, і воно в присутності самого Т. Шевченка почало вирішувати: котрі твори за Шевченкові признати, а котрі приписати комунебудь іншому, — незважаючи на те, що це жюрі добре знає, що всі ці твори написав Т. Шевченко, і що він особисто своїм підписом гарантує це!

Так само й гарантія з боку Апостолів сама собою для Римської Церкви не є гарантією, — право гарантії Римська Церква резервує тільки собі. А це значить просто ось що: Римська Церква резервує за собою право або дозволяти або не дозволяти своїм вірним визнавати Св. Письмо — Слово Боже!

А претенсія дозволяти чи не дозволяти Слово Боже — це претенсія на владу над самим Богом!

Безперечно, за давнього часу були пущені в обіг, поряд автентичних Писань Апостолів, також і підроблені тексти під фірмою „Св. Письма”: були підроблені тексти під фірмою „Діянь

Апостолів”, „Євангелій”, „Послань”. Отже Церква просліджувала справу, щоб відділити автентичні тексти від підроблених. Над цим питанням роздумували й Отці Церкви та деято з Римських пап. Так з'явилися листи Канонічних Книг Св. Письма, зроблені Свв. Афанасієм, Тертуліяном, Євсевієм, Кирилом Єрусалимським, Іларієм з Пуатьє, Епіфанієм, Руфіном, Григорієм Назіянсеном, Еронімом, Августином і ін. Це питання розглядали Собори в Лаодікеї, в Карthagені і в Гіппо.

Був час, що папи Риму не знали, котрі тексти Св. Письма автентичні, а котрі — ні; тексти, що їх даний папа вважав автентичними, інший папа відкидав, як підроблені. І тоді кожен папа видавав свою власну листу Канонічних Книг, бо не приймав листи попереднього папи. Саме тому папа Геласій видав свою листу, а папа Іннокентій — свою. Були листи й інших пап. Однак Отці Церкви як індивідуально, так і на Соборах провірювали тексти Св. Письма на основі відповідних історичних свідчень. Вселенська Церква на своїх Соборах у найдавніших століттях Християнства визнавала за правдиві не ці тексти, які могли їй більше подобатися, а тільки ці, щодо

яких вона мала історичні докази правдивості.

Але зовсім іншим принципом керувався католицький Трентський Собор: він не шукав жодних історичних доказів, а без доказів приймав, або відкидав різні тексти — в залежності від цього, чи вони були вигідні, або невигідні Католицькій Церкві. Коли дані тексти видавалися Католицькій Церкві вигідними, то вона оголосила їх „автентичними”, отже й „канонічними”, а ці тексти, які їй були невигідні, вона проголосила „підробленими”, отже й „неканонічними”. Інакше кажучи, Католицька Церква стала тут на такому становищі: права сама собою, незалежно від людей, не існує, а що, мовляв, „правду” роблять люди, — що кому вигідне, це й треба вважати „правдою”. Католицька Церква продукує свою власну „правду”, — таку, яка їй вигідна, і намагається подати людству цю свою власну „правду” за „універсально-абсолютну правду”, цебто за таку, що має обов’язувати все людство.

Наприклад, Католицька Церква на Трентському Соборі признала „канонічними” кільканадцять апокрифічних творів із старозавітніх часів, не зважаючи

на це, що ці апокрифічні твори відкинули, цебто не зараховували до Закону самі жиди, отже й не вважав їх правдивими Й Сам Христос, який у Своїй очоловіченій постаті був жидом, і Він виконував Закон на основі тих текстів Старого Заповіту, що їх призначали жиди.²⁾

Отож, чого не признавав Христос, це признала Католицька Церква на Трентському Соборі.

Коли Римська Церква стойть на становищі не Правди, як категорії об'єктивної, абсолютно-універсальної, а тільки т. зв. „правди”, як відносної концепції (що кому вигідне — це для нього „правда”), і вона це відкрито голосить та практикує, то за таким принципом вона, розуміється, може „доказати, що біле — це є „чорне”, і проголосити це „правдою”, та подати її як догмат.

Як житель Єрусалиму і провідний християнин (у його домі Християнська Громада (Церква) міста Єрусалиму збиралася на молитву, цебто на Богослужження), Св. Марк не міг особисто не бути очевидцем історії очоловіченого Христа на землі ,а зокрема в Єрусалимі.

2) Wordworth, Canon of the Scriptures.
London, 1848.

Отже твердження Св. Папії, що про історію очоловіченого Христа на землі, мовляв, Св. Марко вперше довідався від Ап. Петра, — не реальне.

Слід звернути увагу на цей факт, що в Новому Заповіті не випадково Ап. Івана „Сина грому” називають „братьом Якова Заведеєвого”. Наприклад, „...Побачив Він других двох братів: Якова Заведеєвого і Іvana — брата його в човні” (Матв. IV. 21). „...узяв Ісус Петра, Якова і Іvana — брата його і вивів на гору високу” (Матв. XVII. I). „Якова Заведеєвого і Іvana — брата Якового” (Марк III. 17). Адже ж вистачило б раз тільки пояснити, що Ап. Іван був братом Ап. Якова, а не підкresлювати це постійно. Однак це підкresлювання було конечне, бо Апостоли знали за того часу, що були два християнські проповідники іменем „Іван”, отже, для відрізнення, одного з них називали „Іваном, братом Якова”, а другого — „Іваном, прозваного Марком”.

У Новому Заповіті, іноді ні одного, ні другого Іvana не специфікується, і тоді настає можливість „утогожнювання” цих обох різних осіб, і таким чином дехто допускається помилки.

А в Новому Заповіті справді одну й

цю саму особу іноді раз називають „Іваном, прозваним Марком”, а раз Іваном, то знову — тільки Марком, хоч це одна й ця сама особа.

„А Варнава й Савл (Павло), по виконанні доручення, повернулися з Єрусалиму (в Антіохію), взявши з собою Івана, прозваного Марком” (Діяння XII. 25). А коли Антіохійська Церква вислали Варнаву й Ап. Павла на місію до поган (у Селевкію, на Кипр і т. д.), то разом з ними пішов Іван, прозваний Марком, але на цій місії він фігурує тільки під іменем Івана, а не „Іван, прозваний Марком”. Напр., Ап. Павло й Ап. Варнава, вислані на місію з Антіохії, „бувши в Саламіні, проповідували Слово Боже... мали ж (при собі) і Івана для служення” (Діяння XIII. 5); а цим Іваном, розуміється, був „Іван, прозваний Марком”, якого Ап. Павло й Ап. Варнава взяли з собою з Єрусалиму в Антіохію, а з Антіохії — на місію до язичників, поза межі Палестини, і цей Іван (Євангелист Марк) був помічником Ап. Павла й Ап. Варнави, — „вони мали (при собі) й Івана для служення”. „Але Іван, відлучившись від них, повернувся в Єрусалим” (Діяння XIII. 13). Цебто, Св. Іван (він же й Марк), пішов з Антіохії з Вар-

навою й Ап. Павлом на місію в Селевкію, на Кипр, а звідтіля в Пафу, але тут він покинув Ап. Павла й Варнаву, та й повернувся додому в Єрусалим.

На першу місійну подорож до язичників (поза Палестину) Варнава й Ап. Павло були виряджені Антіохійською Церквою. З цієї місії вони повернулися в Єрусалим. З Єрусалиму на дальшу місію Ап. Павло також був висланий не Ап. Петром, — а було воно ось як: „Тоді Апостоли й пресвітери зо всією Церквою вирішили, вибравши з-поміж свого середовища мужів, послати (їх) в Антіохію з Павлом і Варнавою: (а саме) Юду, прозваного Варсавою, і Силу — провідних між братією” (Діяння XV. 22).

Вислані Єрусалимською Церквою (Собором Апостолів, пресвітерів і мірян) в Антіохію — „Павло і Варнава жили в Антіохії, навчавши й благовістивши... По деякому часі Павло сказав Варнаві: „Підемо знову, відвідаємо братів наших по всіх містах, в яких ми провіднували Слово Господнє, — як вони живуть”. Варнава хотів узяти з собою Івана, прозваного Марком, але Павло волів не брати з собою цього, хто відлучився був від них у Памфілії, і не йшов з ними на діло, на яке вони були

послані. Через це настало огірчення, отже вони розлучилися один з одним, і Варнава, узявши Марка, відплів на Кипр, а Павло, вибравши собі Силу, виrushив, бувши поручений братіями благодаті Божій, і проходив Сирію й Кілкію, утверджуючи Церкви” (Діяння XV. 35-41).

Кінець-кінцем, тут уже повністю ясно, що Св. Євангелист Марк іноді виступає під іменем „Іvana, прозваного Марком”, а іноді тільки під іменем Івана, або тільки під іменем Марка.

Підкресливши цей очевидний факт, ми тепер можемо знайти в Новому Заповіті повніші відомості про Св. Євангелиста Марка, бо будемо шукати про нього інформації не тільки там, де він виступає під іменем Марка, але й там, де він фігурує під іменем Івана, — звичайно, не Ап. Івана, брата Якового, а тільки під іменем цього Івана, що був прозваний Марком.

Варнава був одним з найбільших сотрудників Ап. Павла, а Марко (Іван) був племінником Варнави, отже зрозуміло, що через посередництво Варнави між Ап. Павлом і Св. Марком (Іваном) згодом знову настало поєднання, і це видно з Послання Ап. Павла до Колос-

сян, в якому Ап. Павло передає жителям Колосси привітання з Риму від себе і від тих близьких його сотрудників, що разом з ним перебували тоді в Римі, а саме: Аристарх і Марк (Іван): „Вітає вас Аристарх, ув'язнений разом зо мною, і Марк — племінник Варнави (про якого ви отримали прикази: якщо він до вас прийде, прийміть його), — також Ісус, прозваний Юстом — обидва з обрізаних; вони одинокі сотрудники для Церкви Божої, і вони є моєю розрадою” (Колос. IV. 10-11). Отже Св. Євангелист Марк (Іван) був не з Ап. Петром, а тільки з Ап. Павлом. Аристарх, Св. Євангелист Марк (Іван) і Ісус Юст — це були одинокі найближчі сотрудники Ап. Павла в Римі. Тому й не дивно, що коли обставини діяльності іноді розлучали Ап. Павла з Св. Марком, то Ап. Павло відчував його брак, і знову кликав його до себе. І так, наприклад, Ап. Павло пише до Тимофія: „Марка візьми й приведи з собою, бо він потрібний мені для служіння” (Тимоф. IV. 10).

Ап. Петро був одружений і жив з своєю дружиною, а при них жила його теща й брат Ап. Андрій. Уздоровлення Христом тещі Ап. Петра — це було перше чудо Христа. „Незабаром вийшовши

з синагоги, пішли в дім Симона й Андрія з Яковом і Іваном. Теща ж Симонова (Петрова) лежала в гарячці, і зараз же сказали Йому про неї. Підійшовши, Він піdnis її, взявши її за руку; і гарячка відразу покинула її, і вона стала служити їм” (Марк I. 29-31).

Пишучи обидва свої Послання, адресовані виключно до жидів поза Палестиною, Ап. Петро перебував у Малій Азії (не в Римі), при чому він заявляв жидам-християнам поза Палестиною, що інші Церкви (напр., у Вавилоні) „такі самі вибрані” Богом, як і Церкви в тих країнах, до яких писав Ап. Петро, поздоровляє їх від свого „сина” Марка: „Вітає вас вибрана, подібна (як і ваша Церква) у Вавилоні і Марк — син мій” (І. Петра I. 13). Це бто, Ап. Петро постійно перебував у Малій Азії, а ніколи в Римі, і згадує про свого „сина” Марка, але ні разу не згадує про Св. Євангелиста Марка, званого Іваном.

Отож, твердження Св. Папії, що Св. Марко (Іван) був у Римі з Ап. Петром, якого він був нібито „секретарем”, не згідне з дійсністю. Св. Євангелист Марко (Іван) у Римі був, але з Ап. Павлом, а не з Ап. Петром.

Дім Св. Євангелиста Марка (Івана) в

Єрусалимі був домом молитви (церквою) Єрусалимської Церкви, і в його домі збиралися всі Апостоли, з Ап. Петром включно, пресвітери й миряни, отже не можливо, що б від Апостолів Св. Марко (Іван) тоді не міг почути всього цього про Христа, всіх подробиць, якщо б допустити, що він дечого міг не бачити сам особисто, а знали це тільки Апостоли.

Ап. Іван за того часу також перебував в Єрусалимі (Діяння XV. 22). А тому що дім Св. Євангелиста Марка (Івана) був домом молитви громади християн Єрусалиму (Діян. XII. 12), то в нього бував і Ап. Іван, брат Якова. А від Ап. Івана, брата Якового, Св. Марко (Іван) мав нагоду більше почути подробиць про Христа, ніж він міг би був почути від Ап. Петра чи будь-котрого іншого Апостола. Бо ж деякі тайни Свої, що Христос іноді не говорив про них іншим Апостолам, Він винятково виявляв Ап. Іванові, братові Яковому. І, між іншими, Ап. Петро, коли хотів про деякі тайні мислі Христа довідатися, то він довідувався про це за посередництвом Ап. Івана, брата Якового, бо його (Ап. Івана) особливо „любив Ісус”. Ось приклад: і сказав: „Істино, істинно

говорю вам, що один з вас видасть Мене. Тоді ученики озиралися один на одного, не знаючи, про кого Він говорить. Один же з учеників Його, якого любив Ісус, лежав біля грудей Ісуся; йому-ті Симон Петро зробив знак, щоб він запитав, хто це, про якого говорить (Христос). Він (Ап. Іван), припавши до грудей Ісуся, сказав Йому: „Господи, хто це?” Ісус відповів: „Цей, кому Я, обмочивши шматок хліба, подам” (Іван XIII. 21-26).

Це один з доказів, що Ап. Іван, брат Якова, мав більше нагоди знати подробиць про Христа, ніж Ап. Петро; отож, Св. Єванг. Марк (Іван) мав більше нагоди від Ап. Івана, брата Якового, довідатися всіх подробиць про Христа, ніж від Ап. Петра. Св. Євангелист Марк (Іван) був племінником Варнави (Колос. IV. 10-11); Варнава ж був одним з найчільніших учеників апостольських, і він мав у Церкві такий авторитет, що на власну руку, без попереднього відома Апостолів, визнав Св. Павла, як покликаного Христом на апостольство, і він представив його Апостолам в Єрусалимі, як одного з обранців Божих, не питуючись їх про це, чи Апостоли з його (Варнави) думкою погоджуються, чи ні (Діяння IX. 27).

Цебто, Варнава знов про Христа все це, що й усі Апостоли, і він не міг не розповісти всього свого знання про Христа своєму племінникові Св. Євангелистові Маркові (Іванові). Св. Марк (Іван) не мусів спеціально уникати всіх цих нагод отримати свої відомості про Христа ще раніше, і спеціально чекати, поки на схилі літ своїх Ап. Петро про Христа юму розповість, і то мовляв, аж у Римі, не в Єрусалимі.

Усі ці численні достовірні дані з Нового Заповіту, що тут указані вище, свідчать, що припущення Св. Папії про мниме перебування Ап. Петра в Римі ї сповидне „секретарювання” Св. Марка (Івана) в Ап. Петра „в Римі” — це легенда, яка суперечить даним Нового Заповіту. А однак Католицька Церква на цій легенді, переданій Св. Папією, основує свої претенсії на сповидне перебування Ап. Петра в Римі.

XVI

НОВИЙ ЗАПОВІТ ПРО РИМ

Коли Христа розп'яли, то „Пилат же написав і напис поставив на хресті... і написано було по-єврейському, по-грецькому, по-римському” (Ів. XIX. 19-20). Палестина тоді була колонією Римської

імперії, тому ѹ римська (латинська) мова була урядовою мовою імперської влади в Палестині. „Рим” — назва столиці Римської імперії — це слово, що також часто згадувалося в Палестині за часів проповідування Христа й Апостолів. Тому це звичайна річ, що назва „Рим” і похідні від неї слова, як: „римлянин”, „по-римському”, згадуються і в Новому Заповіті. Назва „Рим” — тому що це була назва Римської імперії, найбільшої тоді держави світу — не легко-важиться в Новому Заповіті.

Апостоли не могли не з'ясовувати собі цього, що місто Рим, як столиця найбільшої держави тодішнього світу, повинен стати — з церковно-політичних мотивів — одним з центрів їхньої особливішої уваги: бо якщо б їм удалося оснувати Християнську Громаду в самій столиці Римської імперії, то це мало б немале моральне значення для ширення Християнства по всій цій імперії. Тому то, очевидно, Апостоли чинили все можливе, щоб Християнську Громаду в Римі оснувати.

Ось через цю важливість — нехай і тільки конюнктурну, бо церковно-політичну — старого Риму, Апостолам не могла бути байдужою така спра-

ва, як імена осіб, які стали першими провідними християнами в Римі, і які Римську Християнську Громаду, цебто місцеву (помісну) Церкву в Римі очолювали. І тому, що Новий Заповіт згадує Рим, то й він конечно мусить згадувати імена цих християн, які Церкву в Римі очолювали, — і Новий Заповіт справді згадує їхні імена, але ім'я Ап. Петра між ними цілком не фігурує. Новий Заповіт, згадуючи Рим і римлян, ні разу при цьому і в зв'язку з цим не згадує імені Ап. Петра. Якщо б Ап. Петро у Римі був, то це абсолютно виключена річ, що б Новий Заповіт, згадуючи Рим і римлян, ні разу не згадав би імені Ап. Петра.

Коли Апостоли „наповнилися Св. Духом , і почали говорити іншими мовами” (яких вони не вчилися перед тим) (Діяння II. 4), то Апостолів у Палестині слухали „приходці з Риму, жиди і прозеліти” (новонавернені) з поган, цебто з не-жидів) (Діяння II. 10). Це доказ, що Апостоли почали навертати римлян на Християнство не в самому Римі, а спочатку тільки в Палестині проповідували Християнство серед тих римлян, які були в окупаційних римських силах у Палестині.

Але ѿ цю початкову місію серед римлян, цебто навертання римлян спочатку тільки в Палестині, виконували всі Апостоли разом і одночасно проповідували Християнство „приходцям з Риму”; а тому, що ці Апостоли, а між ними й Св. Петро, римської (латинської) мови не знали, тому ѿ Св. Духа спеціально зійшов на них, щоб їхніми устами промовляти різними мовами, а в тому ѿ римською мовою, до не-жидівських слухачів, і до „приходців з Риму” (до римлян) між ними. Це було тоді, коли ніхто з Апостолів у Римі ще не був бо це перше навертання всіма Апостолами „приходців з Риму” відбулося зараз у першу П'ятидесятницю по Вознесенні Христа (Діяння II. I., II. 10).

Отож, тут ясно, що ці римляни, яких Апостоли навернули в Палестині, поверталися в Рим, і тут вони були першими християнами ѿ першими християнськими місіонерами, — вони самі зорганізували Християнську Громаду (Церкву) в Римі.

Іще приклад. Значно пізніше після гуртового навертання всіми Апостолами „приходців з Риму” в Палестині (Діяння II. 1-10), — Ап. Петро сам навернув у Палестині сотника італійського полку,

римлянина Корнілія і ще декого з ним, бо цьому римлянинові Бог через Ангела звелів навернутися (Діяння X. 21-27).

Цих даних із Св. Письма досить для цього, щоб ствердити такі факти: першими християнами в Римі були ці римляни, що силою різних обставин деякий час перебували в Палестині — в колонії Риму, і там їх усі Апостоли (а не тільки Ап. Петро) навертали на християнство; ці навернені Апостолами в Палестині „приходці з Риму” (і жили з Риму, і родовиті італійці), розуміється, назад поверталися з Палестини в Рим, і тут вони (а не Апостоли) заснували першу Християнську Громаду в Римі, і були першими її місіонерами й провідниками (головами місцевої Церкви в Римі); і ці місцеві основоположники (римляни) Церкви в Римі та її Голови діяли так ревно, що слава про них з Риму йшла аж у Палестину між Апостолів, і вони, Апостоли, та, розуміється, й Ап. Петро між ними в Палестині, дуже шанували перших організаторів і Голов Римської Церкви. Новий Заповіт так свідчить про це, — Ап. Павло в Посланні до Римлян — до Християнської Громади, цебто до Церкви в Римі, вітає чільних діячів Римської Церкви, а між ними, як тих

найвищих, називає таких: „Вітайте Андроніка і Юнію, рідних мені і в'язнів зо мною, — вони (Андронік і Юнія) прославилися між Апостолами і раніше, ніж я, увірували в Христа” (Діяння XVI. 7).

Коли Ап. Павло, бувши тоді Савлом, приймав хрещення, то Ап. Петро, як звичайно, був у Палестині. Отож, так само в Палестині був Ап. Петро ще й перед охрещенням Павла, цебто тоді, коли римляни Андронік і Юнія охрестилися й стали провідниками Римської Церкви. З цього ясно, що Ап. Петро не був ні першим хрестителем римлян (навіть тих, що хрестилися поза Римом, у Палестині), він не був творцем Християнської Громади (Церкви) в Римі і не був її Головою, — узагалі він не був у Римі. Новий Заповіт свідчить, що тоді, коли Ап. Петро був у Малій Азії, у проводі Римської Церкви стояли християни Андронік і Юнія — „прославлені між Апостолами”, цебто фактично заслуженні кандидати на Рівноапостольних, якими ставали всі основоположники місцевих Церков.

Клавдій, імператор Римської імперії, зайняв свій престіл у Римі 41 року по Нар. Хр., і він вигнав усіх жидів з Риму і взагалі з Італії. У Новому Заповіті ска-

зано, що в Коринті Ап. Павло „знайшов якогось жида („юдея“) іменем Акила, родом pontійця, який недавно прийшов з Італії , і Прискиллу — його дружину, — тому що Клавдій звелів усім жидам вибратися з Риму, — прийшов до них“ (Діяння XVIII. 2). Жиди Акила і його дружина Прискилла належали до провідних християн у Римі, коли Ап. Павло у Посланні до Римлян згадує їхні імена в числі визначних християн Риму, і пише: „Вітайте Прискиллу й Акилу“ в Римі (Рим XVI. 3). Коли ж усі жиди, а між ними й жиди-християни, були вигнані імператором Клавдієм з Риму і з Італії взагалі, то ні один жид-християнин тоді не залишився в Римі і в Італії, а вже напевно не міг там залишитися ніхто з відомих жидів. Ап. Петро був відомим серед християн жидом, і його ім'я було відоме римській владі в Палестині, отже воно було б відоме й римській владі в Римі, якщо б Ап. Петро був у Римі. Коли імператор Клавдій, який сів на престолі в Римі 41 року, і він вигнав з Італії головно з Риму, всіх жидів, то яким же способом Ап. Петро, як відомий жид, міг тоді (з 42 року по Нар. Хр.. як каже Католицька Церква) бути в Римі, і то ще й двадцять п'ять років, це-бто напостійне, до самої смерті?

А втім, якщо б навіть жиди тоді не були вигнані з Риму, то тут знову ще таке питання: чого Ап. Петро мав би іхати до Риму? По Вознесенні Христа Св. Дух зійшов на Апостолів, і їхніми устами Він промовляв до чужинців у Палестині їхніми (чужими) мовами, а в цьому Св. Дух говорив і до „приходців з Риму”, по-латинську (по-римському), бо Апостоли, як видно, латинської мови не знали, чи принаймні знали її далеко не всі; а вже тим більше не могли її знати ці Апостоли, що не мали більшої освіти, і походили із убогих рибаків, як ось Ап. Петро. Яким же чином Ап. Петро міг би був порозумітися з римлянами в Римі, не знаючи їхньої мови? І коли були такі провідні християни, що римську (латинську) мову знали досконало, бо були родовитими римськими горожанами і мали високу освіту, як ось Ап. Павло то чим же можна було б пояснити такий факт, що таки, наперекір усьому, Св. Ап. Петро, а не хто інший, мав би був іти до Риму й там очолювати Церкву? Яку реально-логічну відповідь на це питання має Католицька Церква?

Безперечно, Бог, маючи у Своїх замірах увесь світ, зокрема не вилишав і Риму. Бо як Єрусалим був (і досі є) мо-

рально-авторитетним світовим центром („столицею”) християнської релігії, так Рим був політичним центром найбільшої держави світу, в склад якої входила й Палестина. Отже й зрозуміло, чому Бог, ставлячи на першому місці Єрусалим, при цьому також, серед інших міст, зокрема кладе натиск на Рим, і Сам безпосередньо вибирає для Риму таку особу, яка, в Провидінні Божому, для очлення Римської Церкви найкраще надавалася, а цією особою був не Ап. Петро, а тільки Ап. Павло, — і в Новому Заповіті засвідчений такий факт: „Другої ж ночі став перед ним Господь і каже: „Бодрись, Павле, — бо як ти свідкував про Мене в Єрусалимі, так належить до тебе свідкувати про Мене і в Римі” (Діяння. ХХІІ. 11). Це значить, що не Ап. Петра, і нікого іншого з-поміж усіх найвищих авторитетів Християнства, а тільки Ап. Павла Бог Сам безпосередньо вибрав дати Римові найавторитетніше, цебто найвище свідчення про Христа. Отож, які ж тут ще можуть бути в цій справі дискусії, і на якій підставі, і чому? Новий Заповіт — це ж основне джерело християнського вчення, і в Новому Заповіті сказано, що Бог послав до Риму Ап. Павла, а про Ап. Петра в справі

Риму в Новому Заповіті зовсім нічого не говориться!

У Новому Заповіті ніде немає згадки про це, що б Ап. Петро, який завжди перебував у Малій Азії, а в основному в Палестині, будь-коли хоч словом обмовився, що йому слід би піти до Риму. Зате ж „Ап. Павло постановив у дусі, пройшовши Македонію й Ахаїю, іти в Єрусалим, сказавши: „Коли побуду там (в Єрусалимі), я повинен піти в Рим” (Діяння XIX. 21). А коли він після цього пішов в Єрусалим, то Бог там звелів йому йти до Риму (Діяння XXIII. 11).

Католицький автор Плятіна у своїй книжці „Життя пап” твердить, що Ап. Петро 33 року по Нар. Хр., зараз таки по Вознесенні Христа, поїхав до Риму й там став папою. Цікаво, як Плятіна уявляє собі — що Ап. Петро міг це зробити? Адже ж Ап. Павло — хоч був знатним, високоосвіченим, багатим і впливовим римським горожанином, — коли прибув до Риму, з Божого повеління, щоб стати в проводі Римської Церкви, то в Римі він домігся в римської влади тільки такого привілею: „Павлові дозволено жити окремо з воїном, що стеріт його” (Діяння XXVIII. 16). А яка доля чекала б Ап. Петра — жида, який не був

римським горожанином, убогого рибака, без знання латинської мови, — якщо б він опинився в Римі? Певно, що в Бога немає нічого неможливого, — але це не значить, що Католицька Церква може це брати за аргумент, щоб пробувати доказати „існування” цього, чого не було, і що суперечить свідченням Св. Письма.

Адже ж зараз по Вознесенні Христа, і довший час після цього, Ап. Петро був у Палестині (так свідчить Новий Заповіт!), а не поїхав до Риму на папський пост, як це твердять Плятіна. Невже ж Плятіна не був точніше обзнайомлений з Новим Заповітом?

Ап. Павло писав своє Послання до Римлян 58 р. по Н. Х., — у Римі тоді була вже відносно численна громада християн. Ап. Павло до всіх них звертається словами: „...усім, що знаходитесь у Римі, возлюбленим Божим, призваним святым: благодать вам і мир від Бога Отця нашого і Господа Ісуса Христа” (Рим. 1. 7). Ап. Павло цими словами звертається до „всіх тих (християн), що є в Римі”; до всіх — це значить разом і до християнського загалу, і до його провідників. Але це звернення Ап. Павла являється Архипастир-

ським Благословенням Римській Церкві! Чи міг би Ап. Павло давати „всім (без винятку!) пробуваючим у Римі” християнам своє Архипастирське Благословення, якщо б у числі тих усіх був Ап. Петро? Адже ж така евентуальність свідчила б, що Ап. Павло був Архипастирем і над Ап. Петром, — а в дійсності ж усі Апостоли були рівні один одному! Значить, між християнами в Римі не було Ап. Петра, коли Ап. Павло писав до них Послання.

Ап. Павло звертається до християн у Римі, як Архипастир, який свідомий цього, що члени Римської Церкви не мають у себе Архипастиря-Апостола, отже немає їх кому повністю утвіредити у Вірі Христовій; знаючи це, Ап. Павло постійно здалеку турбується Римською Церквою, і оправдується перед нею, щоб вона не думала, що він, Ап. Павло, залишив її без Апостольської опіки. Ап. Павло пише до Християнської Громади (Церкви в Римі):

„. . . постійно згадую вас, завжди прохаючи в молитвах своїх, щоб Воля Божа колинебудь благоприспішила мені прийти до вас, щоб подати вам деякий духовний дар на утвердження ваше, цебто утішитися з вами вірою спіль-

ною: вашою й моєю. Не хочу, браття, (залишити) вас у несвідомості, що я багато разів замірявся прийти до вас, — але зустрічав перешкоди навіть донині... Я зобов'язаний і еллінам, і варварам, мудрецям і невіжкам; і так, щодо мене, я готов благовістити і вам, що знаходитесь в Римі” (Рим. 1. 9-15).

Якщо б у Римі був Ап. Петро, то Ап. Павло був би не звертався до „всіх, що перебували в Римі” християн — що він прийде „утвердити” їх (усіх без винятку) у Вірі; бо, по-перше, якщо б між тими в сіма був Ап. Петро, то це означало б, що він і Ап. Петра буде „утверджувати” у вірі; по-друге, з цих слів Ап. Павла виходило б, що Ап. Петро „не зумів” утвердити в вірі християн у Римі, отже Ап. Павло прийде „поправляти” його роботу! Звичайно, ні одне, ні друге не було реально-логічним. Ап. Павло ж писав так тільки тому, бо знав, що жодного Апостола в Римі не було. А чому? Тому, що коли „слава й честь усякому, хто чинить добро: по-перше, юдеїві. (а дальше) й еллінові (грекові)” (Рим II. 10), — то це значить, що Апостоли — хоч у них була місія всі народи навертати на Християнство, як заповів їм Христос, — усе таки вважали, що

найперше їм слід зайнятися юдеями (жидами), а вже після цього — еллінами (греками), а тому й римляни були на дальншому пляні.

Якщо б Ап. Петро був у Римі, то Ап. Павло, пишучи до всіх християн у Римі, не чинив би був Римській Церкві „напоминання”, що є делікатним однозначником слова „наказ”, і не мотивував би це тим, що власть давати ці накази він має на основі даної йому Богом Благодаті. Ап. Павло пише до Церкви в Римі:

„. . . писав вам, браття, з деякою сміливістю, подекуди як би в напоминання вам — по даній мені Богом Благодаті” (Рим. XV. 15). Так звертатися має право тільки найвищий Архипастир до своєї Церкви. Якщо б Ап. Петро був у Римі, то Ап. Павло не був би так писав до Римської Церкви, бо інакше цей його Архипастирський наказ автоматично відносився б і до Ап. Петра, — а це було б недопустимим, неможливим.

Якщо б було сталося навіть так, що Ап. Петро був би прийшов до Риму, і оснував тут Християнську Громаду, і потім знову вийшов з Риму, то Ап. Павло навіть тоді не прийшов би був до Риму „будувати Церкву”, де вона вже

була б збудована іншим Апостолом (Петром). Говорить бо Ап. Павло до християн Риму: „При цьому я старався благовістити не там, де було відомим Ім'я Христове, щоб не будувати на чужій основі” (Рим XV. 20). Отож, Ап. Павло вважав, що йому треба проповідувати Християнство там — між „язичниками” (поганами), де ще ніхто досі не проповідував. „Це то багато разів перешкоджало мені прийти до вас. Нині ж, не маючи (такого) місця в цих країнах, а з давніх років маючи бажання прийти до вас, як тільки вирушу в дорогу в Іспанію, прийду до вас... А тепер я йду в Єрусалим... (Рим. XV. 22-24).

Коли Ап. Павло принципово не проповідував там, де Християнство вже було поширене, — „щоб не будувати на чужій основі”, — то до Риму він постановив прийти тому, щоб — хоч Християнство формально там було вже пріщеплене, але не запустило коріння — „утвердити” в Вірі Римську Церкву. Це зовсім певне, що якщо б у Римі був Ап. Петро, то Ап. Павло не йшов би був до Риму, щоб там „утверджувати”, цебто добудовувати Церкву на Петровій основі, легковажучи присутність там Ап. Петра.

Католицька Церква пробує всяких гіпотез, щоб доказати, що Ап. Петро був ім'яно таки був у Римі. Між іншим, створено ще й таку гіпотезу: Ап. Петро проповідував у Римі тільки жидам, бо погани не-жиди не хотіли його слухати, тому на допомогу Ап. Петрові покликано Ап. Павла, щоб він проповідував виключно язичникам (не-жидам).

Звичайно, ця гіпотеза так само не витримує критики, — вона суперечить Новому Заповітові, який свідчить, що Ап. Павло, прийшовши до Риму, свою місію розпочав якраз між жидами, а не між не-жидами. Після свого прибуття до Риму — „По трьох днях Ап. Павло скликав знатніших жидів... „Діяння ХХVІІІ. 17). „Назначивши йому день, дуже багато (жидів) прийшли до нього в синагогу... Одні переконувалися (його) словами, а інші не вірили” (Діяння ХХVІІІ. 23-24). А тому що жиди не хотіли навертатися на Християнство, то Ап. Павло, розчарувавшись у жидах, заявив тоді: „І так, нехай буде вам відомо, що спасіння Боже послано язичникам: вони й почуто” (Діяння ХХVІІІ. 28).

В одній з католицьких легенд про мниме перебування Ап. Петра в Римі говориться, що він прилюдно в театрі ви-

ступив проти Симона Магуса, і так загіпнотизував його, що той упав з драбини і зломив собі ногу. Якщо автори цієї легенди вважають, що це каліцтво, яке Ап. Петро мав спричинити Симонові Магусові в Римі, треба б розуміти, як одне із „знамень” Христових, що мали супроводити Апостолів в їхній проповіді по світі, то ці автори тим самим заперчують католицькій легенді про те, що, мовляв, Ап. Петро в Римі проповідував тільки жидам, бо не-жиди не хотіли його слухати, — цебто, він не мав до не-жидів духової сили... Ale ж це значить, що автори цієї католицької легенди з сумнівом відносяться до Христового заповіту про Божественну силу („знамення” Божі), які постійно будуть супроводити Апостолів!

Ап. Павло пише, у зв’язку з своїм перебуванням у Римі (це є остання згадка про місто Рим у Новому Заповіті). „Нехай подастъ Господъ милость домові Онисифора за це, що багато разів упокоював мене, і не соромився кайданів моїх, але, бувши в Римі, з великою пильністю шукав мене, і знайшов. Нехай подастъ йому Господъ приобрести милость у Господа в той день” (ІІ. Тимоф. 1. 16-18). З уваги на це, що Ап. Павло спеці-

яльно згадує ім'я сім'ї Онісифора в Римі тому, що ця сім'я провідніших християн відвідувала його ув'язненого, і аж двічі дякує їй за це, то тут і доказ, що сім'я Онісифора була винятковою серед провідних християн у Римі, коли вона не посоромилася відвідувати Ап. Павла-арештanta.

З одного боку — Католицька Церква каже, що Ап. Петро був у Римі; з другого ж боку — Ап. Петро не подавав ув'язненому в Римі Ап. Павлові слова „впокоєння”, ні разу не відвідав його ув'язненого, — це видно із свідчення Нового Заповіту. З того виходило б, що Ап. Петро „соромився кайданів” Ап. Павла, якщо б ми вірили, що Ап. Петро був у Римі, а при цьому знаємо із Нового Заповіту, що він не відвідував ув'язненого Ап. Павла, бо якщо б він був його відвідував, то Ап. Павло напевно був би прилюдно подякував йому за це не менше, як сім'ї Онісифора. Але жодної згадки про будь-яке відвідування Ап. Петром ув'язненого Ап. Павла в Новому Заповіті немає.

Новий Заповіт, згадуючи про Рим і римлян, ні разі у зв'язку з цими назвами не згадує імені Ап. Петра, зате ж найбільше при цьому згадує Ап. Павла, а

також, у меншості випадків, деякі інші особи. Безперечно, Католицька Церква була б у значно кращому становищі, якщо б у Новому Заповіті була хоч одна будь-яка згадка про Рим у зв'язку з Ап. Петром; допустимо, якщо б Ап. Петро був тільки переїздом у Римі, і по дорозі сказав хоч одну проповідь, а в Новому Заповіті було це записане: мовляв, Ап. Петро проповідував у Римі, — після цього не трудно собі уявити, який грандіозний догмат побудувала б Римська Церква на цьому випадковому факті, коли взяти до уваги, що вона побудувала догмат навіть без жодних доказових фактів у цій справі.

Але жодної згадки про Петрів зв'язок з Римом у Новому Заповіті абсолютно немає, і тому дехто — чиї нерви цього не витримували — у своєму ресентименті пішов аж так далеко, що вважає це „дефектом” у Св. Письмі Нового Заповіту, отже такі „мстиві” історики воліють дискваліфікувати Св. Письмо — будь це й тільки в його частині,— і кажуть, що воно написане не під надхненням Св. Духа, а є воно тільки людським твором, як і кожен історичний твір — разом з його помилками, бо ж, мовляв, „помиллятися — це притаманне

людині", як говорили давні римляни. До таких „критиків” Св. Письма належить один з католицьких церковних авторитетів Св. Папія, який, як уже вище було сказано, твердить, що Євангелія Св. Марка була написана не під надхненням Св. Духа, а на основі даних Св. Маркові Ап. Петром інформацій, які Св. Марко „перекрутів”, бо дещо позабував з тих інформацій Ап. Петра.

Не трудно догадатися, що **не один** з католицьких теологів, коли він був серйозний, зійшов з цього світу з „наболілим питанням” у душі: як злагнути цю „тайну велику”, що Католицька Церква велить докладно вірити, що Ап. Петро був „першим папою в Римі”, а Новий Заповіт ні словом про це не згадує?

Першим істориком, в якого постало роздвоєння в душі — змагання між віренням у легенду про мниме перебування Ап. Петра в Римі, і одночасним сумнівом у це, — був історик Євсевій Кесарійський, автор „Історії Церкви” (десь коло 340 р. по Н. Хр.). Св. Іреней записав легенду про т. зв. перебування Ап. Петра в Римі, і він вірив, що це не легенда, а історичний факт, отже він широ, в добрій вірі подав цю легенду за „правду”. Так Св. Іриней несвідомо при-

крив своїм авторитетом Святого неправдомовність цієї легенди. Такі випадки в історії бувають, на жаль, не рідко.

Історик Євсевій, з одного боку, не вірив, що, якщо б Ап. Петро справді був у Римі, Новий Заповіт ні словом про це не згадав би; з другого боку, однак, він не вірив, що б усе це, що написав автор — Святий Іриней, могло бути незгідне з правдою. Євсевій Кесарейський, як і майже ввесь загал давніх людей, не думав над тим, що святість — це чисто релігійна категорія, цебто — згідно з ученнем Св. Письма — святою є ця людина, яка вірує в Бога, живе чесно й живе не для самої себе, а для інших людей, які потребують її моральної й матеріальної допомоги, і при цьому, та за все це, Бог видимо зсилає на неї Свою особливу Благодать, по якій люди пізнають в її особі Святого. Але за саму наукову діяльність ще ніхто нікого „Святым“ не проголосував, хоч в історії цивілізації є генії, які своїми науковими досягненнями стали великими добродіями всього людства в ланці медицини, фізики і т. д.

Звичайно, коли Святий займається науковою, то він свідомо й широко всі сили покладає для цього, щоб відкривати

п р а в д у; але коли він у науці помилиться, це бо мимоволі, несвідомо подасть за „правду” щось таке, що незгідне з правою, то це не має ніякого відношення до його святості; кожен Святий у науці може помилятися, і його наукові праці вільно й треба критично аналізувати, як і твори всякого іншого науковця, не порушуючи при цьому цього аспекту (релігійно-морального) його особи, за які він признаний Святым.

Давні люди, однак, та й тепер ще чимало таких є, які поняття про „святість” розуміють за тотальним принципом, це бо вони думають, що коли хто Святий, то він Святий універсально, в абсолютно всіх відношеннях; отже, мовляв, коли Святий підносить голос і в ділянціданої науки, то й тут його думка не може бути іншою, як тільки і то конечно „святою”, отже віруючій людині не вільно аналізувати її критично.

Цей погляд Середньовіччя накоїв був чимало спустошення у сфері науки.

Зокрема ж щодо історика Євсевія Кесарейського, він також був „дитиною свого часу”, отже він „на слово” вірив Св. Іринеїві, — бо він був Святий, — що подана ним легенда про ніби перебу-

вання Ап. Петра в Римі буцімто є згідна з „правдою”. Але, з другого боку, в Євсевія, як і в кожного дійсного дослідника в науці, непоборно й відрухово відзивалося питання: „Чому?” А це питання то корінь науки, отже й неуникнімої критики речей. Євсевій вірив Св. Іринеєві на слово, але все ж таки разом з цим у нього відзивалося питання: Чому в Новому Заповіті нічого не сказано про відношення між Римом і Ап. Петром? Можна собі уявити трагедію Євсевія, коли це питання в нього рішуче домагалося відповіді! Але істота Євсевія дотрагувалася такої відповіді, щоб і не була порушена віра в „правдомовність” Св. Іринея, і вияснила причину браку згадки в Новому Заповіті про відношення між Ап. Петром і Римом.

Євсевій Кесарейський — щоб вийти з цього трагічного положення — створив таку гіпотезу: мовляв, Ап. Петро був у Римі (бо ж так говорить Св. Іринеї), але Новий Заповіт промовчує це тому, щоб не зрадити — на той час — перебування Ап. Петра в Римі, і таким чином уберегти його від переслідування римською владою, бо ж тоді було в Римі переслідування християн. Ставши на становищі цього свого припущення, Єв-

севій твердив, що Ап. Петро писав обидва свої Послання „з Риму”, але прикидався, що пише їх з Вавилону, щоб затерти сліди свого дійсного місця перебування, — отже в Посланні Ап. Петра під назвою „Вавилон” треба розуміти: „Рим”. Отак, Євсевій, перезвавши Рим на „Вавилон”, був певний, що він усю цю проблему нарешті „розв’язав науково”.

Католицька Церква твердо держиться „авторитету” Євсевія (і навіть вибачає йому це, що він був пів-аріянином, це бо „пів-єреєвом”), бо ж, мовляв, коли сам перший історик Церкви твердить, що Ап. Петро „таки був у Римі”, то тут уже сумніву бути „не може”!

Але чи самого „авторитету” історика Євсевія вистачає для цього, щоб поробити евентуальні зміни в Новому Заповіті й доповнити його цими матеріями, що їх пропонують різні католицькі богослови?

XVII

ЛЕГЕНДА ПРО АП. ПЕТРА У СВІТЛІ ОБСТАВИН ЙОГО ЧАСУ

Одна з найбільших методологічних „недуг” істориків — це та, що вони на минулодії події дивляться крізь окуляри

свого власного часу. Ця „недуга” така загальна й закореніла та всім відома, що про неї, в принципі, не доводиться ширше говорити.

За наших модерних часів ми бачимо, що Голова Церкви перебуває у своєму центрі, з якого за допомогою технічного апарату (пошта, телефони, телеграф, залізнична й повітряна комунікація і так далі) він зручно править прецизійно зорганізованою Церквою.

Знову ж історики перших століть Християнства, коли Християнська Церква вже була залегалізована й стала державною, бачили, що єпископи могли безпечно перебувати у своїх катедральних столицях, держава фінансувала їх, їхні кур'єри могли за допомогою кінної комунікації утримувати зв'язок правлячого єпарха з усією крайовою сіткою організації його єпархії.

І ці історики були повністю опановані таким уявленням, що воно, мовляв, приблизно так само було й за Апостольських часів, коли жив Ап. Петро. Але якраз тут є основна методологічна помилка в підході до початків історії Церкви.

Римське право визнавало всі старі існуючі релігії, що їх Рим заставав у завойованих ним краях, але воно не дозво-

ляло творити нових релігій. Коли взяти до уваги факт, що римляни — хоч і мусіли вважати стару жидівську релігію законною (бо вони хотіли бути послідовними з своїм власним правом), але вони ненавиділи її; римська влада вважала Християнство нічим іншим, як тільки однією з „жидівських сект” (так на Християнство дивилися й самі жиди-юдаїсти), отже вона ненавиділа його, як один з „продуктів жидівства”, а тому що це була нова релігія, то Рим ненавідів її подвійно; Християнство, як нова релігія, автоматично опинилося поза законами держави, і тут була правна підстава його переслідувати, з чого римська влада досить радо негайно йскористала: тут була „законна” нагода переслідувати жидів, чи принаймні їх невеличку (бо тільки християнську) частинку. Жиди-юдаїсти, цебто загальна жидівська маса і її релігійно-національні провідники також рішуче зайняли непримиренно-вороже й вояовниче становище супроти Християнства. Це давало Римові нагоду переслідувати християн (а в тому й християн-жидів) без загострення дальншого відношення з жидівським народом і його провідниками.

Отже Християнська Церква за того часу фактично була — виражаючись теперішнім терміном — „підпільною”. Основна маса перших християн — це були біднота, злідарі й раби; головно для них було Християнство сприємливим, бо вони шукали в ньому засобів для реформи тодішнього устрою й покращання своєї долі, — адже ж тільки Християнство тоді трактувало рабів, як людій, а не як тварин, за яких їх мав панівний тоді суспільний лад. Обітоване Христом Царство Небесне давало нещасним рабам моральну й фізичну силу витривати у своїх каторжних обставинах животіння. Але Церква з вірних — злідарів не мала матеріальних засобів, що необхідні для технічної справи — для наладнання організаційної сітки й справного її діяння. Коли навіть заможним людям було дуже важко перемагати простір примітивними й дуже коштовними засобами комунікації, то вбогим Апостолам і їхнім помічникам, яким ще й при цьому треба було ховатися, ці трудності перемагати було куди важче. Подорож Ап. Павла з Єрусалиму в Рим тривала десь коло півроку, і то з такими пригодами, що були постійно загрозою для життя; а треба ж мати на

увазі, що Ап. Павло їхав легально державним судном і був заможною людиною. Але в цьому відношенні Ап. Павло був винятком між усіма Апостолами.

Апостоли розходилися із столицею Християнства, Єрусалиму, де головою Християнської Громади (Церкви) був Ап. Яків, і розходилися по різних країнах так, що скоро губили зв'язки один з одним; а для цього тоді не треба було зайти аж надто далеко. А тому що воно не завжди знали, де цей чи той Апостол у даний момент перебуває, то й не дивно, що навколо місця перебування деяких Апостолів поставали різні версії, а далі — легенди.

Один з переказів каже, що Св. Симон Зелот дістався аж у Британію. Інший переказ каже, що Св. Марк (Іван) опинився в Африці. Але ще один з переказів пішов найдальше: він твердить, що Ап. Фома добився аж в Індію, — роки подорожі! Але в усіх цих і тому подібних випадках немає достовірного матеріалу, щоб доказати правдивість цих переказів.

У таких обставинах бувало так, що один Апостол не знав найближчих співробітників іншого Апостола. Ось один з типових прикладів. Ап. Павло своє

Перше Послання до Солунян починає так: „Павло і Силуан, і Тимофій — до Церкви Солунської...” (І Солун. I. I.). А далі він пише в імені своєму та в імені Ап. Тимофія й Силуана: . . .”ми могли явитися з важністю, як Апостоли Христові, але були тихі серед вас, подібно, як нянька-кормилька ніжно обходилися з своїми дітьми” (І Сол. 11. 7). Цебто, Ап. Павло вважає тут Апостолами не тільки себе й Тимофія, але й також Силуана.

А в той же час Ап. Петро не зовсім був ще тоді певний, чи Силуан — це таки справді християнин. А однак Ап. Петро, не маючи іншого виходу, таки передає тим же Силуаном з Вавилону своє Перше Послання (досить обережне) до християн-жидів у Понті, Галатії, Каппадокії, Азії й Вифинії, — бо не мав ким іншим передати. Ап. Петра вияснює: „(Оце) коротко написав я вам через Силуана, вірного, як думаю, брата...” (І. Петро 1. 12). Він тільки думає, що Силуан — „вірний брат” (християнин), але не знає напевно.

Чи міг Ап. Петро вважатися правителем усіх Апостолів, коли він навіть не був певний, чи Силуан, якого Ап. Павло вважає Апостолом, був у дійсності хри-

стиянином? І чи взагалі за того часу — за таких саме обставин початків Християнської Церкви — могла хоч би технічна можливість бути одному Голові всієї Церкви Христової? Очевидно, що ні! Немає підстав думати — на матерії ялі Нового Заповіту, — що тоді навіть сама концепція такого Універсального Головства в Церкві могла існувати.

У тодішніх обставинах, коли подорож Ап. Павла тривала з природніми пригодами (бурі на морі), коло півроку, кожен Апостол силою факту мусів мати свою особисту сувереність думки й діяння, які вимагали негайного вирішення у справах Віри й практики, і в нього не було можливості чекати, поки це питання вирішив би евентуальний „Вселенський Первоієрарх”, якщо б тоді такий був, бо життя не ждало. Ось приклад. Бог покликав Савла в дорозі до Дамаску до Себе на служення, і Савл (Павло) охрестився в Дамаску, та й відразу почав там таки проповідувати, а в Єрусалимі Апостоли спочатку взагалі про це нічого не знали. Варнава зустрів Св. Павла на місії, і він мусів би був стати перед питанням: чи самому на власну руку, без відома й згоди всіх Апостолів визнати Св. Павла обранцем Божим, чи

не визнавати його таким (по-теперішньому: „канонічним”) так довго, поки цю справу вирішать Апостоли, а за той час не йти на жодну співпрацю з Св. Павлом, і навіть перешкоджати йому в місії? Поки Варнава зв’язався б з Апостолами, це загаїло б багато часу, а життя поставило Варнаву перед негайною потребою вирішити питання: чи визнати Св. Павла, чи ні, цебто чи розпочати боротьбу, як з „самозванцем” („неканонічним”)? І Варнава рішив визнати Св. Павла обранцем Божим ще перед тим, поки він представив Св. Павла Апостолам в Єрусалимі. Апостоли ж узагалі не питали Св. Павла, чи він „законний” проповідник; вони тільки турбувалися питанням, чи він бува не підісланий ворогами християн; а коли ж він охрестився і сам широко вважає себе християнином, то він тим самим уже й може та має право проповідувати, нікого не питуючи дозволу, — бо, мовляв, чи ж треба питати дозволу на це, щоб чинити добро? А проповідування Християнства — це було чинення добра.

Звичайно, ідеалом християн було мати своїх спеціально оформленіх — через рукоположення — проповідників, але й у цьому випадку кожна Християн-

ська Громада (Церква) рукополагала їх на власну руку, без потреби відома й згоди чи то всіх Апостолів, чи будь-котрого з них окремо. До жодного „центра” з „Вселенським Первоієрархом” Громади (Церкви) не зверталися, бо жодного „Вселенського Первоієрарха” не було. Наприклад, Християнська Громада (Церква) в Антіохії рукоположила на проповідників Св. Павла й Варнаву, і вона зробила це без жодного зв’язку з Апостолами в Палестині; — а треба мати на увазі, що Антіохійська Громада, цебто Церква, не питуючись згоди Апостолів, рукоположила Св. Павла й Варнаву в такий сан, що мають єпископи, бо ж після цього Св. Павло й Варнава, пішовши на проповідь, самі рукополагали християн у духовний сан. Коли провідники Громади в Антіохії рукоположили Св. Павла і Варнаву, то після цього вони обидва виїшли проповідувати в різних країнах (Антіохія, Іконія, і інші), і при цьому звершували рукоположення; пресвітери, рукоположені Св. Павлом і Варнавою, були поставлені „для кожної Церкви” (Громади), але при цьому Ап. Павло й Варнава не зобов’язували цих пресвітерів жодною „юрисдикцією Вселенського Первоієрарха”, чи „Вселенського

Центру” („Апостольської Столиці”), бо тоді всього цього не було не тільки на практиці, але й навіть у самій ідеї. Одиночкою „юрисдикцією” для кожної Громади християн був сам Бог, і тільки Божій „юрисдикції” Ап. Павло й Варнава рукоположених ними пресвітерів поручали: „Рукоположивши цих пресвітерів для кожної Церкви, вони помолилися з постом, і доручили їх Господу, в Якого увірували” (Діяння XIV. 23). Христос перед Вознесенням, прощаючись з Апостолами, сказав: „Я з вами довіку”, — цебто з кожним Апостолом постійно був невидимий Христос, отже Він був Головою Вселенської Церкви, і кожен Апостолуважав, що він підлягає тільки одній юрисдикції, а саме — Христовій. Тому Апостоли вважали, що вони щодо духовного авторитету один одному рівні.

Чи така система витримала життєву пробу — це вже окрема проблема. Відомо ж бо, що вже на самих початках Християнства в його людському нутрі з'явилися всякі різниці й непорозуміння. Наприклад, був такий момент, що Ап. Павло вважав Св. Марка (Івана) недостойним становища проповідника, і він віддалив його від себе (бо Св. Марк

свого часу покинув Ап. Павла на місії, і повернувся додому), а натомість Варнава не погодився з рішенням Ап. Павла, і затримав Св. Марка на його становищі проповідника. На цю тему між Ап. Павлом і Варнавою відбулася суперечка.

**

Ісус Христос заявив, що Він прийшов не зруйнувати релігію Ізраїля Старого Заповіту („Закон”), а прийшов, щоб цю релігію здійснити практично, бо в жидів релігія існувала тільки в теорії, а на практиці ніхто її не виконував.

Отож, між Апостолами постали суперечності щодо цього, як інтерпретувати ці слова Христа: чи вони мають означати, що християни (включно з не-жидами) також конче мають дотримуватися Закону (Мойсеєвого), тобто юдаїзму, як його дотримувався Христос, який також був обрізаний?

У висліді сталося так: одні ученики Апостолів вимагали, щоб не-жиди „погані”, приймаючи Християнство, разом приймали й „Закон” (юдаїзм), цебто — щоб вони обрізувалися та взагалі зберігали норми юдаїзму; а знову ж, Ап. Павло, разом з своїм помічником Варнавою, перший виступив проти цього; більше того, Ап. Павло хоч і почав з цього, що

християни-жиди не повинні силувати християн з язичників (не-жидів) обрізуватися, але потім він пішов далі, і в нього помітна принципова нехіть до обрізування; він каже: „Ось я, Павло, кажу вам: якщо ви обрізуєтесь, не буде вам жодної користі від Христа” (Галат. V. 2.). Ап. Павло одинокий між Апостолами, що говорить про брак генетично-причинового зв'язку між „Законом” (старою релігією Ізраїля) і Християнством: він каже, що хоч у Старому Заповіті (в Законі) Закон і Пророки голосили цю саму Правду, що й Християнство, то однак Християнство цю Правду голосить цілком незалежно від Старого Заповіту: „Але нині, незалежно від Закону, явилася Правда Божа, про яку свідчили Закон і Пророки” (Рим. III. 21).

Таке становище Ап. Павла було сприйняте жидівським народом, як протижидівське, і тому вони конче намагалися знищити головно Ап. Павла, — більше, ніж будь-котрого іншого з Апостолів. Таке „революційне” становище Ап. Павла викликало сумніви й збентеження й серед самих Апостолів.

З Палестини йшли до не-жидівських народів жиди-християни, і вимагали, щоб християни обрізувалися — згідно з

Законом (Мойсеевим). „Деякі, що прийшли з Юдеї, учили братів: „Якщо не обріжетесь по обряду Мойсеєвому, не можете спастися” (Діяння XV. 1). Але Ап. Павло й Варнава сильно й рішуче виступили проти таких проповідників з Палестини, і стало на тому, що справу передали на вирішення Апостолам і Пресвітерам в Єрусалимі. (Діяння XV. 2-4). Але в Єрусалимській Церкві в цій справі думки були поділені. Головно ж деякі з цих християн-жидів, що походили з бувших фарисеїв, вимагали, щоб християни з не-жидів конче обрізувалися. „Тоді повстали деякі з фарисейської єресі, вірувавші, що треба обрізувати (не-жидів) і заповісти сповняння Закону Мойсея” (Діяння XV. 5).

Усе ж таки ідея Ап. Павла переважила на цьому Єрусалимському Соборі, і він постановив, що християни з не-жидів не мусять обрізуватися:

„Апостоли і пресвітери зібралися для розгляду цього діла” (Діян. XV. 6), і вони вирішили: „Тому що ми почули, що деякі, ці що від нас походять, пригнобили вас казаннями і схвилювали ваші душі, кажучи обрізуватися й сповнити Закон, чого ми їм не поручали, — то ми, зійшовшись, однодушно розсу-

дили... не накладати на вас жодного тягару більше, крім цього необхідного: поздержуватися від ідоложертвенного і крові, і удавленини і блуду , і не чинити другим цього, чого собі не хочете; сповняючи це, добре зробите. Бувайте здорові!" (Діяння XV. 24-25; 28-29).

Але між Апостолами не було однозгідності думок у цій самій справі (відношення між Законом Мойсєя й Християнством у різних аспектах). Спочатку було так, що деякі Апостоли не допускали можливості хрестити не-жидів, бо при хрещенні треба жидам-хрестителям близче сходитися з хрещеними не-жидами („поганами”), а Закон Мойсєя забороняв їм це. І тому, коли Ап. Петро охрестив у Палестині римлянина (не-жида) Корнілія, а тим самим він не міг уникнути близчого контакту з ним, то Апостоли й усі християни-жиди обурілися на Ап. Петра: „Почули Апостоли братія, що були в Йодеї, що й язичники (погани, не-жиди) прийняли Слово Боже. І коли Ап. Петро прийшов до Єрусалиму, обрізані (християни-жиди) дорікали йому: „Ти ходив до людей необрізаних, і їв з ними” (Діяння XI. 1-3). „Ап. Петро ж почав переповідати їм за чергою...” (Діян. XI. ,), — що йому Бог

звелів так учинити. Так Ап. Петро оправдався перед Апостолами й рештою жидів-християн. „Вислухавши це, вони заспокоїлися, і прославили Бога, кажучи: „Видно, і поганам (не-жидам) дав Бог покаяння в житті” (Діяння XV. 18).

Це доказ, що Апостоли навіть ще по Вознесенні Христа вважали, що не-жиди не достойні Християнства, бо вони „нечисті”, і жидам-християнам не вільно з ними близче сходитися. Отже треба було, щоб Бог зіслав на Ап. Петра спеціяльне видіння й наказ з неба: „Що Бог очистив, ти не почитай нечистим!” (Діяння X. 15).

І тільки з цього часу (пізніше, по Вознесенні Христа), цебто після цього наказу Божого з неба, Ап. Петро вперше о хрестив не-жida (римлянина Корнилія й інших з ним), і тому інші Апостоли спочатку були цим збентежені, як небувалою досі несподіванкою, і вимагали, щоб Ап. Петро оправдався перед ними

На основі свого охрещення не-жida Корнилія, звершеного на наказ Божий з неба, Ап. Петро згодом заявив Апостолам і Пресвітерам в Єрусалимі: „Бог з днів перших вибрav з нас, щоб з уст моїх погани почули Слово Боже й uvіruвали” (Діяння XV. 7).

Відомо, що Св. Андрій, а за ним його брат Св. Петро були покликані Христом — перше всіх інших учнів, бо Він їх випадково перших по дорозі зустрів, отже цей факт не має жодного суттєвого значення для першинства”; бо, якщо б цей факт мав суттєве значення, то в такому випадку не тільки Ап. Петро, але й його брат Ап. Андрій мусів би вважатися „першим” між Апостолами.

Ці слова Петра — „Бог з днів перших вибрав з нас” — відносяться до тих перших днів, коли Христос найперше покликав до Себе найперше Ап. Андрія, а за ним — Петра; але ці слова не означають, що Св. Петро був тим першим Апостолом, що охрестив не-жида („язичника”, „поганина”). Бо поки Ап. Петро навернув римлянина Корнілія й інших з ним, Ап. Павло ще до того часу навернув був багато не-жидів.

Замітний факт: коли Апостоли й Пресвітери в Єрусалимі спеціально зійшлися, щоб вирішити проблему відношення між Законом Мойсея й християнами з не-жидів, то „по довгому міркуванні” (дискусії) цього Собору „Ап. Петро, вставши, сказав їм: „Мужі — братія, ви знаєте, що Бог з днів перших вибрав з

нас, щоб з уст моїх погани почули Слово Євангелії й увірували” (Діян. XV. 7).

З цих слів видно, що Ап. Петро (після спеціального Божого повеління з неба — вже пізніше по Вознесенні) принципово був за тим, щоб не-жидів хрестити, але він не дав відповіді на питання, що на цьому Соборі розглядалося: чи християни з не-жидів мають обрізуватися і взагалі зберігати Закон Мойсея, чи ні? Чому Ап. Петро ухилився дати відповідь на це питання — це вже окрема проблема.

Ще важливіша проблема: були непорозуміння щодо істоти Віри. У Новому Заповіті сказано: „Цих дванадцять послав Ісус і заповідав їм, кажучи: „На шлях до язичників не ходіть, і в місто самарянське не заходьте, а йдіть найбільше до погиблих овечок дому Ізраїлевого” (Мат. X. 5-6).

Апостоли, виконуючи цей Заповіт Христа, ввесь час старалися найбільше ширити Християнство серед жидів, але тут були непорозуміння щодо заповіту Христа: „На шлях до язичників (поган, щебто не-жидів) не ходіть”, а тому і „до міста самарянського не заходьте” (бо це місто поганське).

Далі Христос проголосив жидам: „Не

думайте, що Я прийшов нарушити Закон чи пророків: не нарушити прийшов Я, але виконати. Бо поправді говорю вам: як довго небо й земля не минеться, ні одна йота чи ні одна риска із Закону не минеться, поки не здійсниться все. І так, хто нарушить одну з Заповідей маліших і навчить так людей, цей малішим наречеться в Царстві Небесному, а хто створить і навчить, цей великим наречеться в Царстві Небесному" (Матв. V. 17-20).

З уваги на це, що ніхто з присутніх на Соборі, з Ап. Петром включно, не поставив тут конкретного внеску — що з цією проблемою чинити, то тоді Ап. Іван уважав конечним устати й поставити пропозицію, щоб християни-жиди „не обтяжували” християн з не-жидів Законом Мойсея, — і Ап. Іван запропонував Соборові схвалити цю постанову, текст якої він сам уложив. Ап. Іван сказав: „Я вважаю не обтяжувати тих, які навернулися з поган (не-жидів) до Бога, а написати їм, щоб вони поздержувалися від опоганеного ідолами, від блуду, удавленини і крові, і щоб не чинили цього, чого не хотять для себе” (Діяння XV. 19-20). Це була перша найбільша тоді теологічна проблема перед Апо-

столами, і її розв'язав Ап. Іван, подавши Соборові Апостолів виклад щодо Віри в цій справі, і Собор прийняв це (Діяння XV. 28). Звичайно, цю науку Ап. Івана прийняв, разом з усім Собором, і Ап. Петро. Очевидно, якщо б Ап. Петро був правителем усіх Апостолів, то не Ап. Іван, а тільки Ап. Петро розв'язував би цю проблему Віри, і сам її проголосував би — без ухвали Собору.

Чи, однак, після цієї постанови Собору між Апостолами закінчилися різниці думок про цю справу? А, зокрема, чи Ап. Петро для себе особисто прийняв її? Новий Заповіт свідчить, що — ні. По-перше, на цьому Соборі взагалі не було поставлене питання: чи християни-жиди, якщо вони собі цього бажають, можуть не дотримуватися обрізання й т. п. обрядових приписів Закону Мойсєя. Не було також вирішено, чи Апостолам, як жидам, вільно, а навіть треба, близче сходитися з християнами з не-жидів. Між Апостолами в цій справі далі були розходження, а точніше — тільки Ап. Павло вимагав, щоб Апостоли принципово, отже й відкрито не дотримувалися Закону, і близче приставали з не-жидами: щоб вони їли з ними і т. д., не зважаючи на заборону

Законом Мойсея. А решта Апостолів були проти цього.

Ап. Петро влаштувався так: коли ніхто з жидів-християн не бачив, то тоді він не дотримувався Закону Мойсея. А коли були присутні жиди-християни, то він не тільки дотримувався Закону Мойсея, але й християн з нежидів силував, щоб вони приймали цей Закон, — а це силування було проти постанови Собору Апостолів і Пресвітерів в Єрусалимі! Отже Ап. Петро поступав так тому, що боявся опінії жидівського загалу, з жидами-християнами включно. І Ап. Павло перед усіми християнами тодішнього світу прилюдно осудив Ап. Петра (Галат. II. 12); і це осудження стало невідемною частиною Нового Заповіту, як проголошене під надхненням Святого Духа.

Тільки Ап. Павло вважав, що не лише християнам з нежидів, але взагалі кожному християнинові, будь він навіть з жидів, обрізання не є конечним. (Галат. V. 2).

Решта ж Апостолів, отже й Ап. Петро між ними, були проти цієї науки Ап. Павла, і вони вимагали від Ап. Павла, щоб він дотримувався Закону Мойсея, і щоб усім жидам-християнам в Єрусали-

мі дав доказ, що він Закону Мойсея дотримується.

Коли Ап. Павло з місії в далеких країнах („поганських“) прибув в Єрусалим і зайдов до Ап. Якова, куди зібралися всі Пресвітери Єрусалиму, то вони (Ап. Яків і Пресвітери) так почали обвинувачувати Ап. Павла: „Видиш, брате: скільки то є тисяч євреїв, що увірвали (в Христа), а всі ж вони ревнителі Закону“ (Мойсеєвого); а про тебе вони наслухалися, що ти всіх жидів, які живуть між поганами, навчаєш відступства від Мойсея, кажучи, щоб не обрізували дітей і не поступали згідно з звичаями. І так, що ж? Мабуть, збереться народ, бо почують, що ти прийшов. Учini, що ми скажемо тобі: є в нас четверо людей, що мають на собі обіт; узявши їх, очисться з ними і візьми на себе приречення на (жертву за) них, щоб обстригли собі голову, — і пізнають усі, що це, що почули про тебе, не справедливe, але що сам ти продовжуєш сповняти Закон“ (Мойсея) (Діяння XXI. 18-24). І Ап. Павло вволив волю Апостолів і Пресвітерів, і прилюдно виконав Закон Мойсея.

Вище подані приклади тих проблем, що існували між Апостолами, і викли-

кали серед них розбіжність думок у таких справах, що відносилися до самої істоти Християнства. Складати такі Собори, як оцей, що відбувся в Єрусалимі, на якому вирішували проблему відношення між Законом Мойсея та християнами з не-євреїв, згодом було важко, а то чи й можливо, коли Апостоли розійшлися з Палестини по далеких країнах, а життя ставило перед кожним з Апостолів і їхніх учеників дедалі новіші й гостріші проблеми, що відносилися до самої істоти Віри, і кожен з них мусів розв'язувати їх сам так, як умів. З приводу цього між провідниками християн мусіли бути часті суперечки, які, мабуть, тривожили декого з провідних християн, коли Ап. Павло вважав конечним заспокоювати їх такими словами:

„Бо ж треба, щоб були й різниці думок між вами, щоб відкрилися між вами здібні” (Кор. XI. 19).

Через такі обставини на початках Християнства з'явилися різні спори й еретичні вчення. Постали обрядові різниці між різними Церквами. Західні Церкви святкували Воскресення в інший день, ніж Східні Церкви, бо кожен Апостол на власну руку, самостійно укладав порядок святкувань і тип обряду.

Постали були літургічні різниці в формах молитви. В усіх ділянках з'явилися різниці між Церквами. Перші християнські письменники також змагалися між собою: що один письменник уважав „правовірністю”, це інший письменник уважав „єресью”. Друкованих книг тоді, розуміється, не було. Треба було довгих років, поки позаписувано текст Нового Заповіту: Євангелії, Послання, Діянь Апостолів, Откровіння, і поки пороблено з них копії та поширино між народами. Щоб знати, на чому християни основують свою Віру, треба було „Символа Віри”, в якому основи Віри мали бути викладені ясно й коротко. Але „Символ Віри” („Вірую”) з'явилися також різні. Майже кожна країна, якщо там були християни, мала свій власний „Символ Віри”.

Серед маси не-християн, серед постійного переслідування, серед постійної непевності майбутнього й постійних непередбачених несподіванок, які відразу руйнували тільки що укладений плян проповідника, — серед таких обставин не могло бути жодної устійної схеми з її універсально-верховною владою в Церкві, бо така влада узагалі не була актуальна, — вона просто не ма-

ла б чого робити, а тільки перешкоджала б своєю „штивною” організаційною схемою для всіх країн, тоді як кожна країна вимагала іншої схеми, іншої тактики, а її Апостол чи Пресвітери мусіли мати вільну руку самостійно вирішувати абсолютно всі проблеми: і щодо самої істоти Віри, і обряду, і юрисдикції, і організації взагалі. Інакше Церква не могла б була поширитися й утвердитися. Безперечно, в цій „калейдоскопній” системі-агрегаті було багато мінусів, але, з уваги на тодішні обставини, все ж таки плюсів було більше, а про це свідчить факт, що Християнство прищепилося, втрималося й поширилося, — отже „кінець ділу вінець”.

Модерні люди, які не уявляють собі того, як кожен Апостол міг діяти без інструкцій Центра, без людського, це-бто Вселенського Верховного Голови Церкви, підходять до Апостольських часів з раціоналістичними й механістичними критеріями розуміння; тому вони не роблять повних висновків із свідчень Нового Заповіту про те, що Апостолів постійно супроводив Бог. І у складних обставинах, в яких єпископ тепер звернувся б до свого Первоієрарха, Апостолові давав вказівки й повеління Сам

Бог, наприклад, через Ангела Бог звелів Ап. Петрові, який вагався, таки охрестити римлянина Ананію, хоч він і не-жид; Бог звелів Ап. Павлові йти до Риму, і т. д.

XVIII СВ. ПЕТРО ПРО СВ. ПАВЛА

Суть розвитку людського духа від примітиву в напрямі дедалівищих ступенів культури полягає, в психологічному сенсі, у визволенні від змисловості (матеріальності) й змаганні до чистого духовлення. Примітивні люди — саме тому, що вони примітивні — уявляють собі Вищу Силу, як силу фізичну, видиму й доторкальну, цебто силу змислову, матеріальну, і вони творять собі матеріальних „божків” (ідолів).

Істота, а разом і велич Християнства, у психологічному сенсі, якраз і полягає в цьому, що воно в історії релігійного життя народів стало першою релігією, яка об'явила людству Вищу Силу, як Духа, а не як змислову (тілесну) істоту. На жаль, людство ще далеко не визбулося в собі примітивних елементів, і тому йому було і є тяжко злагнути і сприйняти християнську науку про Бога, як Духа, а не як фізичну (видиму) істоту.

Частина людства, хоч і прийняла Християнство формально, але вона прийняла його не абсолютно, а тільки умовно, цебто під умовою, що Бог, як Дух, буде ними прийнятий, але при цьому треба також сплатити якусь дань і примітивним елементам у людині, і постарому залишити щось із матеріально-го уявлення людини про Вищу Силу. Ця примітивна, поганська спадщина проявила себе в концепції „Видимого Заступника Бога на землі”.

Інакше, кажучи, примітивна людина стоїть на такому низькому щаблі духа, що їй не можливо сприйняти Бога, як Духа, бо людина „не бачить” Бога, отже їй треба видимого заступства Божества, щоб людина могла його побачити й доторкнутися до нього.

Це те психологічне підґрунтя, на якому постала концепція Римської Церкви про папу — „Видимого Голови Церкви — Намісника Христового на землі”. Людині, яка визнає їй сприймає Духа, як Істоту реальну, не треба ніякого „видимого” (фізичного) заступника цього Духа, бо інакше це вело б до абсурдного уявлення — що Бог-Дух є тільки на небі, а на землі Бога-Духа „немає”, отже на землі Бог мусить мати Свого „Заступника”.

Ця первісна, примітивна, найвна й вульгарна традиція „печерної доби” являється основною загрозою для існування релігії.

**
**

Католицька Церква, визнаючи Ап. Петра „Намісником Христа”, мусить твердити також — щоб бути послідовницею самій з ссбою, що, мовляв, Бог „передав” Ап. Петрові такі Свої атрибути: абсолютну всезнайливість, непомильність і т. п., бо як же інакше Ап. Петро без цих божественних притаманностей міг би був виконувати свою роль „Заступника Христа” на землі? А якщо б хто критикував Ап. Петра — а головно критикував у справах Віри, — то це означало б, що він критикує „Заступника Христового”, отже тим самим критикує також самого Бога-Христа!

А тим часом Ап. Павло критикував, ба — осудив Ап. Петра у справах Віри, — а чи Римська Церква вважає, що Ап. Павло може не мав рації, отже, мовляв, він, який написав майже половину тексту всього Нового Заповіту, де Ап. Павло каже: „Коли ж Петро прийшов в Антіохію, то я особисто став проти нього, бо на нього нарікали... коли я побачив, що вони (Ап. Петро, Варнава і інші) не

прямо поступають по істині євангельській..." Гал. II. 11-12), — вимагає: або визнати „непомильним” це становище Ап. Петра, а тоді, послідовно, вважати „помильним” Ап. Павла, і проголосити його „єретиком”, бо він осудив „непомильного” Ап. Петра; або, навпаки: коли Ап. Павла не можемо вважати „єретиком”, то тим самим вважаємо, що він правильно осудив Ап. Петра, а це також значить, що Ап. Петро таки був винен, цебто — що він таки помилявся у справах Віри, а також свідомо викривляв істини Віри.

Отож: або—або, а третє тут не дане!

Чи Ап. Павло справедливо осудив Ап. Петра щодо Віри? Найавторитетнішою думкою про це є думка самого Ап. Петра. Але Ап. Петро не бачив для себе підстави заперечувати Ап. Павлові, цебто він був свідомий цього, що Ап. Павло осудив його оправдано. Учення Ап. Павла було вирішально-авторитетним для Ап. Петра. Ап. Павло ніколи не цитує думок Ап. Петра. Натомість Ап. Петро, коли викладає християнське вчення про спасіння, то він бере собі за аргумент авторитет Ап. Павла, і навчає так:

„...і довготерпеливістю Господа на-

шого вважайте спасіння, — так і возлюблений брат наш Павло — по даній йому премудрості — написав вам, як він говорить про це і в усіх посланнях, в яких є дещо таке, що трудно зрозуміти, що невіжі й неутверджені — на свою власну загибель — перекручують, як і інші Писання. Отож, ви, мої возлюблені, будучи попереджені (про це), бережіться, щоб вам не попасти в заблудження беззаконників і не відпасти від свого утverdження” (11 Петра III. 15-18).

Цебто, Ап. Петро не тільки не запречує Ап. Павлові, який осудив його у своїх Писаннях, а навпаки: він, Ап. Петра, визнає Писання Ап. Павла правильним, згідними з правдою, написаними з даною Богом Ап. Павлові мудрістю; а це також значить, що Ап. Петро стверджує, що Ап. Павло написав про нього правду тоді, як осужував його. Призвавши, що Ап. Павло писав правду про нього, коли осужував його, Ап. Петро, послідовно, не мав причини ображуватися на Ап. Павла, отже він і надалі вважає його своїм возлюбленим братом.

Це доказ, що між Апп. Петром і Павлом не було жодної ворожнечі: між Апостолами Христовими взагалі не було й бути не могло ворожнечі, — між ними

була взаємна любов і взаємне повчання одним одного, коли була потреба; при цьому вони один одному виправляли помилки, коли вони в котрого з них були, і осужували ці помилки та всякі свідомі чи несвідомі відхилення від правди Євангелії. І так Ап. Павло наставляв на правдиву дорогу Ап. Петра, коли виявилася потреба цього.

Новий Заповіт ясно говорить, що Ап. Петро визнав Писання Ап. Павла і ствердив, що вони написані під надхненням даної йому Богом Мудрості, і Ап. Петро взяв собі Писання Ап. Павла за авторитет для своїх Писань. Католицька Церква, вважаючи Ап. Петра своїм „першим папою”, послідовно повинна сказати, що Ап. Петро погоджувався з Писанням Ап. Павла. То чому ж тоді Католицька Церква на Тридентському Соборі (8-го квітня 1546 р.), на якому були 43 католицькі єпископи, поставила під дискусію справу Писань Ап. Павла, і нарешті вона там рішилася таки визнати його Писання канонічними, вважаючи це, очевидно, п е р ш о ю к а н о н і з а ц і є ю Писань Ап. Павла. А тим самим Католицька Церква, послідовно, не визнала того факту, що Ап. Петро вже визнав був Писання Ап. Пав-

ла канонічними, цебто, Католицька Церква тим самим не признала Ап. Петрові права вирішувати питання про канонічність чи неканонічність писань інших Апостолів. Кажучи загально й принципово, Католицька Церква на Тридентському Соборі зайніяла таке становище, з якого виходить, що не Апостоли самі канонізували свої Писання, а тільки Католицька Церква це зробила; а коли Католицька Церква вважає себе право-сильною вирішувати про канонічність чи неканонічність учения Апостолів, то тим самим вона вважає себе право-сильною або легалізувати Писання Апостолів, або заборонити їх. Питання: на якій основі Римська Церква може вважатися християнською, коли вона застерігає собі право дозволяти, або забороняти Св. Письмо — науку Христа?

У Св. Письмі „ні одна книга, ні один розділ не може бути канонічним без папського признання”, — так постановив папа Григорій VII, як це підкреслює відомий історик і католицький богослов кардинал Бароніос.*)

Про цю саму претенсію Католицької Церкви на цей же її авторитет це саме

*) Baronius, Annal. Eccles. XI., 632. Ad A. D. 1076.

пишуть і інші католицькі богослови. І так, Фігіюс каже: „Церква (Римська) має властивість надати канонічний авторитет книжкам, які перед тим не мали такого авторитету, і хоч би навіть вони не дістали такого авторитету від їхнього автора”.**)

Степleton інформує: „Якщо б Римська Церква вважала відповідним признати твори Гермаса (Пастуха) або „Апостольські Постанови” канонічними, то вона поставила б їх нарівні з Книгами Біблійними, з Новим Заповітом”.***)

Теолог проф. Перроре повчає, що „Римська Церква, будучи Матірною Церквою і Панею над Церквами, має право установляти канонічність Св. Письма”.¹⁾

Ап. Петро був щирий послідовник Христа і він мав добру волю бути достойним свого апостольського покликання. А однак він був смертною людиною, і, як такий, — у цих випадках, коли він

**) *Figius, Hierarch. III. 3.*

***) *Stapleton, Reflect. Controv. 5., qu. 2., art. 4. Controv. 5. L i 6. 9., C. 14.*

¹⁾ Перроре, „Теологічні лектури” (Париж, 1842). II., 1051—1052.

не був під надхненням Св. Духа, Ап. Петро був помильним, — він міг помилитися, і в деяких моментах він помилявся, а навіть, у хвилинах ослаблення своєї волі, свідомо відходив від християнських принципів, — напр., тоді, коли тричі вирікся Христа.

Якщо б Ап. Петро справді був „найбільшим” між Апостолами, то можна б сказати, що жоден Апостол не заперечив би цього його сповидного „першества” так, як це зробив Ап. Павло. Ніхто інший з Апостолів, а тільки Св. Павло публічно осудив його поведінку в певному моменті. А однак Ап. Петро не тільки не заперечив Ап. Павлові, він не тільки не оправдувався, не захищався — бо ж Ап. Павло справедливо попрікнув його в ухилі від євангельських на-прямних! — а навпаки: Ап. Петро вважає вчення Ап. Павла правдивим і глибоким та радить християнам читати його Писання.

Ап. Петро саме так, а не інакше, віднісся до Ап. Павла тому, що він, Ап. Петро, не був „найбільшим” між Апостолами, і сам він не вважав себе таким. Чи Католицька Церква не може вважати цього задовільним аргументом? Якщо так, то тут виринає питання: як поступив би папа, якщо б котрийнебудь

з його єпископів виступив прилюдно і в своєму Посланні заявив, що папа не поступає по-євангельському? Папа конечно осудив би такого католицького єпископа — на цій підставі, що папа є первоієрархом усіх католицьких єпископів. Але Ап. Петро не осудив Ап. Павла — бо Ап. Петро не вважав себе первоієрархом Апостолів.

Коли Ап. Петро віднісся до Ап. Павла, як рівний до рівного, то він не міг віднести інакше й до всіх інших Апостолів, а вже тим більше до Ап. Івана Якова — синів Заведеївих і Ап. Якова — брата Господнього.

У великий повазі були Ап. Яків і Іван Заведеїві та другий Яків — „брат Господній”, як називає його Ап. Павло. Авторитет цих трьох Апостолів у жодному відношенні не був меншим за авторитет Ап. Петра. Христос назвав Симона Іониного „кифою”, цебто „петром” („каменем”). Але так само друге ім’я надав Христос Ап. Якову і Іванові, назвавши їх „синами грому” (старожидівське „воанергес”). Ап. Іван і Яків Заведеїві були близькі до Ісуса, і їхня мати знала це; і саме на цій підставі вона осмілилася просити Христа, щоб у Царстві Небесному Він посадив її синів найближче Себе — одного праворуч, а

другого ліворуч. Ап. Іван був особистим любимцем Ісуса Христа. Біля Христа під час усіх важніших хвилин Його життя були Апп. Яків, Іван і Петро: при сціленні — коли Христос сціяв її, при сціленні тещі Св. Петра, при сціленні доночки Яіра, при Преображенні Господньому, при откровенні Христа на Оливній горі признаків кінця світу, при молінні Христа про Чашу на Гетсиманській горі.

Так було постійно під час перебування очоловіченого Христа на землі,

По Вознесенні Христа Ап. Яків був адміністратором Християнської Громади в Єрусалимі, цебто головою Єрусалимської Церкви, центра морального усього Християнства. Дехто з католицьких теологів ставить такий аргумент, що Ап. Петро не був головою Єрусалимської Церкви, бо він, мовляв, був „Головою всієї Вселенської Церкви”; але та-кий аргумент не витримує критики; як-що б Ап. Петро був Головою всієї Церкви, отже йому підлягала б і Єрусалимська Церква, як складова частина Вселенської Церкви, то це означало б та-жож, що йому підлягав би й Ап. Яків, і він здавав би Ап. Петрові звіт із своєї діяльності. А тим часом було якраз нав-паки: Ап. Яків, як адміністратор Єруса-

лимської Церкви, цебто голова самого Центра Християнства, був Апостолами уповноважений управляти місіями й регулювати місійну працю Апостолів; отож не Ап. Петро посылав Ап. Якова чи інших Апостолів, а навпаки: Ап. Яків послав Апп. Петра й Івана на місію в Самарію полагодити справу місійного характеру (Діяння VIII. 14). Апп. Петро й Іван, повернувшись з місії в Самарії, здали з своєї місії звіт не Петрові, а тільки Ап. Якову (Діяння II. 1-18).

Якщо б Ап. Петро був Первоієрархом усіх Апостолів, то Ап. Яків був би під його властю; отже він, Ап. Яків, не міг би був посылати свого „голову“ (Ап. Петра) на роботу - місію, а потім приймати від нього звіт.

Коли в Палестині був великий голод, то Римським імператором був Клавдій (Діяння II. 28), і Клавдій вигнав з Риму та всієї Італії всіх жидів (Діяння XVIII. 2); тоді ж таки цар Ірод у Палестині переслідував християн, і він убив мечем Ап. Якова (Діяння XII. 1-2). Цар Ірод одночасно звелів Ап. Петра не вбити, а тільки ув'язнити (Діяння XII. 3-6). Очевидно, цар Ірод убив не Ап. Петра, а тільки Ап. Якова тому, бо він зінав, що Ап. Яків очолював усю організаційну систему християнської Церкви.

Коли Св. Платіна (на ньому основує свої претенсії Католицька Церква) твердить, що Ап. Петро був Єпископом Риму ще з 33 року по Н. Хр., то слід мати на увазі, що Клавдій став імператором Римської імперії 42 р. по Н. Хр., а Св. Петро був тоді не в Римі, а в Палестині, і тоді Ірод ув'язнив його. По мученицькій смерті Ап. Якова Заведеєвого у проводі Єрусалимської Церкви став інший Св. Яків; і коли Ангел визволив Ап. Петра з Іродової в'язниці, то через Св. Івана, званого Марком, і його матір Марію Ап. Петро вважав своїм обов'язком скласти звіт про свою діяльність, і він це учинив шляхом зголослення тому другому Св. Якову, як провідникові Єрусалимської Церкви (Діяння XIII. 17).

Після виходу з в'язниці в Єрусалимі Ап. Петро „з Юдеї подався в Кесарію і (там) залишився” (Діяння XIII.19), а не пішов до Риму, і це було в 42 роках по Н. Хр. Коли Ап. Петро, рятуючись перед погонею Ірода, пішов у Кесарію, то Св. Павло з Варнавою в цей час з Єрусалиму повернулися в Антіохію, а звідтіля вони були вислані — з повеління Св. Духа — Антіохійською Церквою на місію до поган, поза межі Палестини (Діяння XII. 25; XIII. 1-4). А тоді ж таки Ангел поразив царя Ірода наглою смертю (Ді-

яння XII. 23). Це, очевидно, дало Ап. Петрові можливість далі бувати в Єрусалимі. Коли Ап. Петро за володіння імператора Клавдія, цебто в 42 рр., був у в'язниці в Єрусалимі, а потім утік у Кесарію і там деякий час залишився, то Ап. Павло в той час пішов на першу свою місію до поган (коло 42 рр.); він був на цій місії досить довго, коли він успів за той час відвідати Селевкію, Кипр, Памфілію, Антіохію Пісідійську, Ліаконію, Фінікію, Самарію і, також побувати в багатьох інших країнах (Діяння XIII. 4-24). Цебто, в цій першій дальшій подорожі Ап. Павло був далеко поза 42 рік, а однак Ап. Петро під той час залишився в Малій Азії, і Ап. Павло, повернувшись (по 42 ріках) з довгої подорожі в Єрусалим, застав там Ап. Петра (Діяння XV. 7).

Єрусалимська Церква вислала Ап. Павла й Варнаву з їхніми помічниками в другу місійну подорож — в Антіохію, Кілікію й Сирію. А звідтіля Ап. Павло пішов ще далі: в Памфілію, в Ліаконські міста: Дервію і Лістру, а далі — в Місію, Троаду, Самотракію, Неаполь, Філіппи, Лідію, Амфіполь, Аполлонію, Верію, Атени, Коринт (тут він був півтора року, (Діяння XVIII. 11), в Ефес, Сирію й Кесарію, а потім по дорозі зай-

шов в Єрусалим і „привітав там Церкву” (Діяння XVIII. 22); і він пішов далі: в Антіохію, Галатію, Фригію, Ахаю і „верхні країни”, звідки прибув в Ефес, Македонію, Малу Азію, знову в Македонію, в Елладу, назад у Македонію, Сирію, Кесарію та в Єрусалим, і тут він здав з цієї своєї другої подорожі звіт Св. Якову (другому, — по мученицькій смерті Ап. Якова), як адміністраторові Єрусалимської Церкви (Діяння XXI. 18).

Перша й друга місяйна подорож Ап. Павла тривала багато років. А однак упродовж цього часу Ап. Петро був у Малій Азії, а не в Римі. Бо Ап. Павло, виrushаючи з Єрусалиму в цю подорож, зоставив Ап. Петра в Єрусалимі. А коли він перебував у цій подорожі, то жидам не було вільно жити в Римі, бо імператор Клавдій їх вигнав з усієї Італії (Діяння XVIII.2); Св. Петро був жид, отже й йому не було вільно жити в Римі і взагалі в Італії; Ап. Петро не міг дістатися в Рим (нишком) усупереч державному законові; адже в Новому Заповіті немає ні одного такого випадку, що б Ап. Петро залишився в цій країні, де його влада пошукувала, щоб знищiti; напр., коли ~~мар~~ Ірод хотів зловити його в Палестині, щоб убити, то

Ап. Петро потаємно відійшов з Єрусалиму в безпечне місце в Кесарію, а повернувшись в Єрусалим аж тоді, коли цар Ірод помер, і небезпека для Петрового життя тоді вже минулася.

Вище було сказано, що коли Антіохійська Церква вислала Ап. Павла й Варнаву на місію (першу), то це були 42 роки, цебто початок володіння римського імператора Клавдія, і тоді цар Ірод стяв Ап. Якову голову. А далі, як каже Ап. Павло, „Опісля, по трьох роках, я ходив у Єрусалим бачитися з Петром, і побув у нього днів п'ятнадцять. Іншого ж з Апостолів я не бачив (нікого), крім Якова — брата Господнього. Після цього я відійшов у країни Сирії й Килікії” (Гал. I. 18-21). Коли в Єрусалимі по мученицькій смерті Ап. Якова Заведеєвого — залишився Ап. Яків — брат Господа (Христа), то немає підстав сумніватися, що ніхто інший, а тільки він, Ап. Яків — брат Господній став наслідником Ап. Якова Заведеєвого на становищі провідника Єрусалимської Церкви.

І так ось, у принаймні 45-х роках по Н. Хр. Ап. Петро був в Єрусалимі, і там Ап. Павло бачився з ним. А в 45 рр. Ап. Павло, висланий Антіохійською Церквою, вирушив у свою першу місій-

ну подорож, і „Потім, через чотирнадцять років, я знову ходив в Єрусалим з Варнавою” каже він (Гал. II. 1). А це було тоді (принаймні в 59-60 рр. по Нар. Хр.), коли відбувався Собор Єрусалимської Церкви, де було дискутоване питання: чи погани, приймаючи Християнство, також повинні триматися Закону Мойсєя? — і на цьому Соборі також був Ап. Петро (Діяння XV. 7), отже він не був у Римі. Але там таки, в Єрусалимі, на цьому Соборі (коло 59-60 рр.) Апостоли, пресвітери й миряни („братія”) вчинили, як каже Ап. Павло, таку постанову: „...побачивши, що мені повірено (Богом) благовістя для необрізаних (не-жидів), як Петрові для обрізаних (жидів), — бо ж Той, Хто співдіяв Петрові в апостольстві в обрізаних, співдіяв і мені в поган (необрізаних), — і довідавшись про благодать, дану мені, Яків, Кифа (Петро) і Іван, яких уважають стовпами (підпорами Християнства), подали мені й Варнаві руку спілкування: щоб нам (іти) до поган, а їм — до обрізаних” (Гал. II. 7-9). Цебто, Собор Єрусалимської Церкви (у присутності Апп. Якова, Іvana, Петра, Павла і ін.), а також з участю пресвітерів і мирян, постановив, щоб поле діяльності і „юрисдикції” Апостолів було поділене:

Апп. Якову, Петрові (Кифі) й Іванові цей Собор надав працю й авторитет тільки серед жидів, а Ап. Павлові й Варнаві — тільки серед „поган” (не-жидів). Справа не в тому, що Апп. Яків, Петро й Іван, працюючи серед жидів, ,не могли обминати й не-жидів, коли була на-тода хрестити їх, так само й Ап. Павло, працюючи серед не-жидів, при нагоді не обминав і жидів; але справа в тому, що Собор постановив, що принципово праця й авторитет між цими Апостолами, як рівних з рівними, були поділені: Апп. Яків, Петро й Іван — для жидів, а Апп. Павло й Варнава — для не-жидів. Ця постанова Собору була, Ап. Петро на цьому Соборі був, співучасть в ухва-люванні цієї постанови Ап. Петро брав отже жодного тут сумніву, ані дискусії в цій справі бути не може.

Після цього Собору (коло 59-60 рр.) Ап. Петро прибув в Антіохію (Гал. II. 11-14). А пізніше Ап. Петро пішов у Вавилон, звідки й написав своє Перше По-слання (І Петра 13). Це було вже після 60-х років по Н. Хр., коли Ап. Петро був у Вавилоні, отже це свідчить, що в Римі йому не було коли бути.

**
**

За ввесь час своєї апостольської ді-яльності Ап. Петро був між Апостолами

як рівний з рівними; він був лояльним до постанов Собору в Єрусалимі. Довідавшись, що безпосередньо сам Бог по кликав Ап. Павла на апостольство, Апп. Яків, Петро й Іван не вимагали, щоб Ап. Павло піддався під їхню владу, а тільки „подали руку спілкування” йому, цебто молитовного єднання, як рівні рівному (Гал. II. 9). Ап. Яків (другий) посилає з Єрусалиму місіонерів в Антіохію, де й Ап. Петро пильнував поводитися на цій місії так, щоб жиди-посланці Ап. Якова не могли нічого недоброго сказати про нього Ап. Якову в Єрусалимі; тому-то Ап. Петро при тих посланцях старався близько не сходитися з не-жидами, бо він вірив, що Ап. Яків цього вимагає; цебто, Ап. Петро вважав себе під контролею Єрусалимської Церкви (Гал. II. 12). Але цією своєю поведінкою (уникання близького контакту з не-жидами, бо він лякається жидів-посланців Ап. Якова з Єрусалиму) Ап. Петро наразився на дорікання з боку Ап. Павла.

Ап. Петро був людиною простою і скромною — він ніде не вивищує себе. Пишучи своє Послання, він говорить: „...ми (Апостоли) звістили вам силу й пришестя Господа..., бувши очевидцями Його величі” (ІІ Петра 1. 16), — цеб-

то він не каже, що тільки він сам звістив це. Ап. Петро ніде не називає себе „каменем” (основою) Церкви, — він тільки Бога вважає „Каменем” Християнства, і каже: „Приступаючи до Нього, Каменя Живого...” (І Петра 11. 4).

Ап. Петро пережив багато; він бачив, що не він, а його брат Андрій перше всіх пішов за Христом, і перше всіх став Його Апостолом і після цього він, Ап. Андрій, навернув його, Симона (Петра), до Христа (Єв. Івана I. 35-42). Ап. Петро бачив, що не він, а Ап. Іван Заведеїв був особистим любимцем Христа (Єв. Івана XIII. 23-24; XIX. 26-27). Ап. Петро пам'ятав, як Христос сказав йому: „Відійди від Мене, сатано, — ти спокуса Мені, бо ти думаєш не про це, що Боже, а про це, що людське” (Мат. XVII. 23). Ап. Петро не забував, що він був тричі відрікся мученого Христа (Мат. XXVII. 69-75), — і хоч після цього він „заплакав гірко”, цебто пожалував свого вчинку, але проте ж він не пішов до мучителів і не признався до Христа, бо боявся мук. У Христа він щиро вірив і сам себе осуджував (тому плакав) за своє відречення від Христа, а проте ж у нього не було відваги направити свого вчинку, бо він лякався мук... А далі, Ап. Петро пам'ятав, як Ап. Пав-

ло прилюдно перед усіми Церквами до-коряв йому, що він, Ап. Петро, не йде по прямій лінії, не йде по лінії євангельської істини, коли при жидах силує християн з не-жидів ісповідувати Мойсея. Безперечно, Ап. Петро щиро був проти цього, щоб християн з не-жидів силувати до звичаїв юдаїзму, але він чинив це проти свого переконання, бо він боявся жидів (Гал. II. 12). До того ж, йому доводилося терпіти насміхи жидівських учених, які бачили, що Ап. Петро й Іван „люди невчені і прості” (Діяння IV. 13).

Ап. Петро бачив, що, після його триразового відречення від Христа, Христос уже ні разу не поставився до нього так безпосередньо, як ставився був раніше..

Усі ці життєві досвіди й переживання призвели до того, що Ап. Петро з давньої самопевної людини, яка пульсувала земним життям, „перетопився в горні життя” так, що став тихим, смиренним, повним особистого самозаперечення — до тієї міри, що коли навіть він писав своє Послання, то говорив „ми” (всі Апостоли), пильнуючи якомога менше підкреслювати своє „я”.

В Ап. Петра навіть у думці не було

вважати себе „найбільшим” Апостолом,
бо це ж нехристиянський погляд.

XIX АДМІНІСТРАТОР ЦЕРКВИ АПОСТОЛЬСЬКИХ ЧАСІВ

Старий Заповіт і Новий Заповіт — дві ери. Відношення між цими обома Заповітами — це найбільша проблема в історії Церкви. Ця проблема була вперше поставлена на ввесь ріст за апостольських часів — тоді, коли був найавторитетніший арбітер в історії Християнства; і якщо б справді Христос установив був інститут „Намісника Христового”, то найперше тоді й тільки тоді, цебто за апостольських часів, цей інститут повинен би був бути створений і теоретично та практично він повинен би був примінити свій авторитет. Але тоді ніякого т. зв. „Намісника Христового” не було.

Тут ідеться про спір між двома напрямками в Церкві апостольських часів: одні жиди-християни твердили, що християни з не-жидів (жиди називали нежидів „поганами”), приймаючи Християнство, мусять одночасно повністю приймати й Закон Мойсея: обрізуватися і т. п.; інші ж жиди-християни вважали, що християни з не-жидів не мусять обрізу-

ватися та дотримуватися ще й інших звичаїв Закону Мойсея.

Цей спір найперше виринув з-поза куліс на сцену в Антіохії, де тоді проповідував Ап. Павло з Варнавою. І це якраз Ап. Павло був головним речником цього напрямку, щоб християни з не-жидів не обрізувалися. Управління Єрусалимської Церкви під проводом Ап. Якова зажадало від Ап. Павла, щоб він оправдався перед Єрусалимською Церквою в цій справі. Вислухавши Ап. Павла про його місійну працю, Ап. Яків і пресвітери в Єрусалимі сказали до Ап. Павла з докором і повчально: „Бачиш, брате, скільки тисяч увірувавших (у Христа) юдеїв, і всі вони послідовники Закону (Мойсеєвого); а про тебе вони наслухалися, що всіх юдеїв, які живуть між поганами, ти навчаєш відступства від Мойсея, кажучи, щоб вони не обрізували дітей і не поступали згідно із звичаями (Закону Мойсея). Учини ж, що ми скажемо... (нехай) усі довідаються, що почути ними про тебе є неправдивим, і що сам ти продовжуєш дотримуватися Закону” (Мойсеєвого) (Діяння XXI. 19-21; 23-24).

Звичайно, так само і в Антіохії Ап. Павло був головним противником обрізування не-жидів при хрещенні. І коли

в цій справі почався спір, то місіонери вирішили вислати посланців у центр Християнства, цебто в Єрусалим, щоб там Провід світового Християнства розсудив цей спір. Слід звернути увагу на цей важливий факт, що Антіохія передала справу на вирішення не Ап. Петрові, а тільки на Собор усіх Апостолів і провідних пресвітерів в Єрусалимі.

Справу спору на наради Собору поставили Ап. Павло й Варнава. З ходу нарад Собору виходить, що у Проводі Християнства спочатку не було однозгідності в цій справі. Бо коли зібраався Собор — „Апостоли й пресвітери зібралися розглянути цю справу” (Діяння XV. 6), — то це питання Собор вирішив аж „по довгих міркуваннях” (Діяння XV. 7).

Яке становище на цьому Соборі в цій справі зайняв Ап. Петро? По-перше, не Ап. Петро був ініціатором принципово-го поставлення на вирішення Собору питання щодо обрізування чи необрізування не-жидів при хрещенні; ініціатором тут був Ап. Павло, а його підтримував Варнава. Бо справа, яка призвела до скликання цього Собору, почалася в Антіохії, і вона представлялася так: „Дехто, прийшовши з Юдеї (в Антіохію), навчали братів (християн з не-жидів):

„Якщо не обріжетеся за обрядом Мойсеєвим, то не можете спастися”. Коли ж настала незгідність серед них й немала суперечка між ними та Павлом і Варнавою, то (християни не-жиди) доручили Павлові й Варнаві і ще деяким іншим з-поміж них вирушити в цій справі до Апостолів і пресвітерів в Єрусалим” (Діян. XV. 1-2).

Це значить, що Ап. Павло з Варнавою призвів до принципового поставлення цієї справи, як проблеми; Ап. Павло призвів до скликання Собору й він же поставив це питання Соборові на вирішення, а при тому він же, перший ставлячи це питання, перший же й захищав не-жидів проти обрізування, — так як він це перед тим чинив в Антіохії. Ап. Павло дещо розповідає про цей Єрусалимський Собор „знаменитих” (чи „найзнаменитших”) провідників усього Християнства у своєму Посланні до Галатів, і каже: „Ходив же (я) по Откровінню і представив там, головно ж найзнаменитшим, благовістя, проповідуване мною поганам, — чи не надаремне я подвизаюся й подвизався” (серед не-жидів) (Гал. II. 2). Коли ж ті, що не були щирими християнами („лжебрати”) виступали проти Ап. Павла, а також Варнави й Тита, як перших речників проти об-

різування не-жидів, то вони (Ап. Павло, Варнава й Тит) перш за все самі захища-ли справу необрізування не-жидів: „А лжебратам, що закралися (на Собор) і потаємно прийшли підглядати..., ми (Ап. Павло, Варнава й Тит) ні на час не поступалися і не покорилися...” (Гал. II. 4-5). А вже після цього „найзнаменит-ші” (Провід) Християнства, цебто Апостоли й пресвітери, підтримали Ап. Павла в цьому спорі, коли побачили, що він подає переконливі аргументи. „І у зна-менитих (у провідників Християнства) будь-чим, якими б вони будь-коли не бу-ли, для мене немає нічого особливого: Бог не дивиться на лице людини. І зна-мениті не вклали на мене нічого більше” (не веліли обрізувати не-жидів) (Гал. II.6).

Між членами Собору (Апостолами й пресвітерами) почалася суперечка й „довге обмірковування” справи, — од-ні стали за Ап. Павлом, інші ж — про-ти. До тих, що підтримували Ап. Павла, належав і Ап. Петро. „По довгому об-міркуванні (обміні думок „за” і „про-ти”), Петро, вставши, сказав їм: „Мужі й браття! ... Серцевідець Бог дав їм (християнам з не-жидів, необрізаним) свідкування, дарувавши їм Духа Свято-го, як і нам (християнам-жидам, обріза-

ним), і не поклав жодної різниці між на-
ми й ними, вірою очистивши їхні сер-
ця” (Діяння XV. 7-9).

Очевидно, речники обрізування не-
жидів знали Ап. Петра ще перед тим у
Єрусалимі, отже й знали його аргумен-
ти; теоретичне міркування Ап. Петра не
переконувало їх, і вони вже знали ці ар-
гументи, — отже під час промови Ап.
Петра противники на Соборі не замовк-
ли; Ап. Петро говорив серед шуму про-
тестів. Протести замовкли аж тоді, як
заговорили Варнава й Ап. Павло: „Тоді
замовкли всі збори, і слухали Варнави й
Ап. Павла, що розповідали, які знамення
й чудеса створив Бог почерез них се-
ред поган” (Діяння XV.12). Собор, ко-
ли озвалися Варнава й Ап. Павло, за-
мовк тому, що Варнава й Ап. Павло да-
вали їм не теоретичні міркування, а тіль-
ки живі, практичні приклади-аргументи:
вони вичислювали й описували ці чуд-
еса, які Бог через них учинив серед не-
обрізаних. Ці практичні аргументи зро-
били на Собор більше враження, ніж те-
оретична наука Ап. Петра. Але все ж та-
ки ані Ап. Петро, ані Варнава й Ап. Пав-
ло не могли дорешти переконати Собор.
І тому-то після Варнави й Ап. Павла
виступив Ап. Яків. Ап. Петро просто за-
явив, що Бог не поклав різниці між жи-

дами й тими не-жидами, які увірували в Бога, — при тому ж він не цитував Св. Письма. Зате ж Ап. Яків зробив глибший виклад на цю тему, — це богословський виклад; у ньому цитується Старий Заповіт (Амос. IX.11-12), щоб заповітами старозавітніх пророків доказати, що християн з не-жидів не мусять обрізувати (Діян. XV.13-18).

Ап. Петро обмежився самим тільки висловленням своєї опінії, і на цьому закінчив, а Собор його думки однаково ж не прийняв, і тому після Ап. Петра мусіли ще раз переконувати Собор Варнава й Ап. Павло, а вкінці — Ап. Яків, але цей останній не обмежився самим тільки висловленням своєї думки, як це зробив Ап. Петро; Ап. Яків закінчив свою промову конкретним внеском, в якому видно тон офіційного авторитету його особи. Він у своїй думці, під час своєї промови, склав формулу найбільшої (після Вознесення Христа) доктрини в Християнській Церкві, і, ставлячи її на схвалення Собором, виклав у формі такої авторитетної пропозиції, що мала форму вимоги, і Собор прийняв цю його формулу слово-в-слово. Ап. Яків вирішив так: „Я волю не обтяжувати (обрізанням і звичаями Закону Мойсея) тих, що навертаються з поган до Бога, а на-

писати їм, щоб вони поздержувалися від осквернення ідолами, від блуду, удавленими й крові, і щоб не чинили іншим цього, чого не хотять собі...” (Діян. XV.20). „Тоді Апостоли й пресвітери зо всією Церквою обміркували, вибравши із свого середовища мужів, послали в Антіохію з Павлом і Варнавою: Юду, прозваного Варсавою, і Силу, провідних між братією мужів, написавши і вручивши їм слідуоче:

„Апостоли і пресвітери, і братія (миряни) — тим, що знаходяться в Антіохії, Сирії й Кілкії іх браттям з язичників радуватися!

Тому що ми почули, що деякі, вийшовши від нас, схвилювали вас словами й сколихнули вашими душами, кажучи обрізуватися і дотримуватися Закону (Мойсея), чого ми їм не поручали, — то ми, зібравшись, однодушно обміркували, вибравши мужів, послати до вас з возлюбленими нашими Варнавою й Павлом — людьми, які душі свої покладають в ім’я Господа нашого Ісуса Христа. І так, ми послали Юду й Силу, які вияснять (вам) це саме усно. Бо ж угодно Святому Духові й нам не накладати на вас жодного тягару більше, крім цього необхідного: поздержуватися від ідоложертвенного й крові, й удавленини, й

блуду, і не чинити іншим цього, чого собі не хочете; сповняйте це — добре зробите. Бувайте здорові!" (Діян. XV. 19-29).

Вищеприведене свідчення є доказом, що Ап. Яків був найвищим моральним авторитетом у центрі Християнства, і є також підстави думати, що Ап. Яків, як провідник Єрусалимської Церкви, був також Головою цього Собору.

Що вирішальну розв'язку цього найбільшого тоді релігійного питання — треба, чи не треба обрізувати християн не-жидів? — подав Ап. Яків, а не Ап. Петро, і що не Ап. Петро, а тільки Ап. Яків, посилаючись на волю Божу, сам створив формулу християнського віровісповідання для християн не-жидів і вольовим способом подав її Соборові, а Собор її прийняв, — то в цій справі не має сумніву. Ап. Яків зробив це завдяки своєму авторитетові, як адміністратор чи провідник Єрусалимської Церкви, що була центром Християнства. Дякуючи цьому своєму виборному офіційному становищу, Ап. Яків був службово першим між рівними, отже кожне його воління могло бути Собором обдискутовуване, і шляхом голосування або прийняте, або ні.

Але повага до Ап. Якова була на-

стільки великою (тому його вибрали на провідника Єрусалимської Церкви!), що Собор без дискусій і голосування прийняв його воління.

Факт залишається фактом, що устрій Церкви за Апостольських часів був соборноправний, бо тоді всі „Апостоли і пресвітери зо всією Церквою розсуджували” всі найважливіші справи Християнської Віри, а не одна особа, — як це згодом у Римі почав робити папа, сам уводячи й проголошуючи догмати.

Ані інші Апостоли не вважали Ап. Петра „каменем” (основою) Церкви, ані сам він себе за такого не мав; навпаки, Ап. Петро „каменем” Церкви визнає тільки Христа, і каже: „Він (Христос) є Камінь... що стався Головою Угла, і немає ні в кому іншому спасіння (Псал. 117,22)” (Діяння IV.11). Тоді був звичай надавати людям різні „другі імена”, отже Христос надав Апп. Якову й Івану Заведеевим назву „Сини грому”. Ап. Симонові Він присвоїв назву „Камінь” (Кифа, Петро); знову ж „Іосія, прозваний Апостолом „Варнавою”, що значить: „Син потіхи” (Діяння IV.36). Апостоли ці „другі імена”, отже й Симонове ім’я „Камінь” (Кифа, Петро) трактували тільки як ім’я, а ніщо інше, і вони не інтерпретували ці імена, як щось істотне тіль-

ки для носія цього імені. Йосію назвали „Сином потіхи” (Варнава), але Апостоли тим не вважали, що тільки Варнава один несе людям християнську потіху, а інші Апостоли її, може, не несуть людям. Так само Ап. Симон отримав називу „Камінь”, бо в нього була тверда віра, але це не значить, що в інших Апостолів не було твердої віри. Коли когось назвуть іменем „Чорний”, то тим не вважають, що більш немає чорних людей, тільки ця одна особа.

Ап. Петро не був правителем Апостолів, а був він тільки одним з Апостолів; як і кожного іншого Апостола, пророка, ученика та пресвітеря, так і Ап. Петра Апостоли під проводом Ап. Якова посилали з Єрусалиму на місійну працю: „Апостоли, перебуваючи в Єрусалимі, коли почули, що самаряни прийняли Слово Боже, послали до них Петра й Івана” (Діяння VIII. 14). Коли ж Ап. Петро повернувся з цієї праці в Єрусалим, то Апостоли й миряни (братія) вимагали від нього звіту й оправдання, посуджуючи його в єресі супроти Закону Мойсея, і Ап. Петро звіт їм здав та оправдувався перед ними (Діяння II. 1-18).

Якщо б Ап. Петро був „правителем” Апостолів, то Апостоли й пресвітери не могли б посылати його на працю й жа-

дати від нього звіту й оправдання. Адже єпископи Католицької Церкви не мають права папу посилати на працю й вимагати від нього звіту й самооправдань!

Так само Апостоли під проводом Ап. Якова послали були Ап. Петра на місійну роботу в Антіохію, і Ап. Петро стався виконувати свою місію так, щоб не наразитися на догану з боку Ап. Якова, як провідника Єрусалимської Церкви — центра Християнства: „Коли ж Петро прийшов в Антіохію...” (то) „до прибуття декого від Якова, їв разом з поганами; а коли ці прийшли, то він став тайтися й уникати, лякаючись обрізаних” (Гал. ІІ, 11-12), — цебто він лякається визначних християн з жидів (отже й Апостолів між ними) під проводом Ап. Якова. Якщо б Ап. Петро був „правителем” Апостолів, то він не лякається б їх і не тайється б перед ними з своїми переконаннями і з характером своєї церковної роботи. Адже ж папа не може боятися своїх єпископів, і тайтися перед ними з своїми церковно-релігійними переконаннями!

Центром Християнства був Єрусалим — столиця Юдеї (Палестини). Хоч між Апостолами не було офіційного інституту „правителя” Апостолів, то однак християни вважали деяких Апостолів

більш заслуженими за решту Апостолів, і вважали їх „стовпами”, цебто головними підпорами Церкви. Звичайно, таке почесне звання надавали в центрі Християнства — в Єрусалимі. Цього почесного звання („стовпа” Церкви) Ап. Павло не міг отримати, бо ж він сам каже про себе: „Церквам Христовим в Юдеї я особисто не був відомий” (Гал. 1. 22). Ап. Павло був більше всіх Апостолів відомий у країнах нежидівських.

„Стовпами” Церкви назвали в Єрусалимі, чи взагалі в Палестині, не кончєтих Апостолів, що були найбільше відомі за життя очоловіченого Христа на землі, але й тих, які були мало замітні до Вознесення Христового, але потім вони своєю працею стали в числі передових в опінії християн у Палестині. Напр., коли Ап. Павло говорить про „Якова і Кифу (Петра), і Івана, яких уважали стовпами” (Гал. II. 19), то він тут має на увазі Ап. Якова не Заведеєвого (бо цей був убитий царем Іродом уже давніше (Діяння XII. 1-2)), — він говорить тут про другого Ап. Якова, а ним не міг бути ніхто інший, як тільки Ап. Яків брат Господній, і це був той Ап. Яків, який (по смерті Ап. Якова Заведеєвого) став провідником Єрусалимської Церкви — центру Християнства. Отже,

Ап. Яків — брат Господній став одним із „стовпів” Церкви уже по Вознесенні Христа, бо до Вознесення Христос найбільше вирізняв таких Апостолів: на першому місці Ап. Івана (Свого особистого любимця), а на другому місці: Апп. Якова Заведеєвого й Петра.

Про свій звіт Апостолам в Єрусалимі Ап. Павло каже так: „Ходив же (в Єрусалим) по откровінні і пред'явив там, а особливо тим, які мають найвищу репутацію, це, що я проповідував поганям” (Гал. II. 2).

Так, „в очах деяких людей” вони такими „показувалися”, але це не значить, що сам Ап. Павло за таких їх мав, — для нього не було Апостолів „знатних” і „незннатних”, а були тільки просто Апостоли. Принципово не признаючи т. зв. „вищості” цих трьох Апостолів (Якова, Петра й Івана), що деяким людям „видавалися стовпами” (Церкви), Ап. Павло послідовно говорить: „Але я думаю, що в мене немає жодної хиби впорівень з „вищими” Апостолами, — хоч я невіжа в слові, але не в знанні. А втім, ми (Апостоли) в усьому повністю відомі вам” (ІІ Кор. ІІ. 5-6).

Ап. Петро дорікав Ап. Павлові за те, що писання Ап. Павла „трудно зрозуміти”, — мовляв, хоч мудрість є, але

дару слова немає. Ап. Павло відповів на це: „Хоч є невіжа (ігнорант) у слові, але не в знанні”.

А щоб підкреслити свою абсолютну суверенність, — щоб у людей не складалося таке враження, що коли дехто з християн, міряючи справу своєю поверховою міркою й земними категоріями, вважає цих трьох Апостолів (Якова, Петра й Івана) „стовпами” чи найзнатнішими, то тим самим, мовляв, Ап. Павло й решта Апостолів маютьуважатися залежними від цих трьох Апостолів, — то Ап. Павло вияснює усій Церкві: „Павло Апостол (вибраний) не людьми і не через людину, але Ісусом Христом і Богом Отцем...” (Гал. I. 1).

Про саму тільки мниму „вищість” Ап. Петра, над Апостолами, приписувану йому Католицькою Церквою, Ап. Павло не дискутує взагалі, тому що за Апостольських часів серед християн ця проблема не існувала; у Новому Заповіті сказано, що деякі християни вважали однаково „найвищими” аж трьох Апостолів (Якова, Петра й Івана), а не самого тільки Ап. Петра. Ось тому-то Ап. Павло дискутує справу „вищості” всіх цих трьох Апостолів разом, і заперечує людській опінії про їхню мниму „вищість” тому, що він принципово не

признає ні „вищості”, ні „нижчості” серед Апостолів. Бо сама істота значення грецького слова „апостолос” (посланець) виключає можливість будь-якої залежності Апостола від іншої людини; в Євангелії Апостол — це посланець Бога, а не посланець людини.

Якщо б хто з Апостолів був „правителем” над Апостолами, то це означало б, що всі ці Апостоли були посланцями того Апостола - „правителя”, а не Бога, — але така евентуальність суперечила б самій ідеї євангельського апостольства. Ап. Павло так означає суть слова „Апостол”: „І так, ми — посланці від імені Христового, і так якби Сам Бог звіщає через нас, від імені Христового просимо: примиріться з Богом!” (Кор. V. 20).

Апостол — це посланець Бога, але не посередник між Богом і людьми. Бог не дозволяє людині бути посередником між Ним і людьми. Сказано ж: „Бог один Бог, один і Посередник між Богом і людьми: Чоловік Христос Ісус” (І. Тимоф. 11. 15). Католицька Церква, вважаючи папу земним „Намісником” Христа-Бога, тим самим уважає людину-папу „Посередником” між Богом і людьми, і цим вона суперечить Євангельській Істині. Католицька Церква, вважаючи папу „Первосвящеником”, цебто „Голо-

вою Вселенської Церкви", також суперечить Євангельській Істині, — бо ж сказано: „... зрозумійте Посланника і Первохрестителя ісповідання нашого — Ісуса Христа" (Євреям III. 1). Первохрестителем є Сам Христос, отже людина Ним не є й бути не може. „А Христос, як Син, у домі; дім же Його — ми" (Євреям III. 6). Христос, як Син Божий, завжди перебуває серед християн („у домі"), отже Йому не треба „Намісника на землі", бо ж Сам Він вічно на землі перебуває. Цебто, Католицька Церква стала проти Євангельської Істини, коли вона твердить, що папа — це „Намісник Христа на землі".

Справа центра управління чи адміністратури Вселенської Церкви поєднує собою два питання: щодо особи Адміністратора й щодо місця адміністратури. Адміністратор чи Управитель не був найменованій Христом, — по Вознесенні Христа Апостоли з-поміж себе вибирали Адміністратора, і першим Адміністратором був Ап. Яків Заведеїв (брат Ап. Івана Заведеєвого), а його наслідником був вибраний Ап. Яків — брат Господній. Цебто, Ап. Петро не був Христом найменованій Провідником Християнства. Очевидно, Ап. Петро мав право бути вибраним Церквою в Єрусалимі на це ста-

новище, як і кожен інший Апостол, але не його, а Ап. Якова Заведеєвого, а по його смерті — Ап. Якова-брата Господнього вибрали на це становище.

Католицька Церква сповидне „першинство” Ап. Петра конечно поєднує з Римом, як нібито „Столицею Апостольською”. У Новому Заповіті Рим не вважається „Апостольською Столицею”, а фігурує як підрядне (по Єрусалимові) місто. Бог повелів Ап. Павлові найперше проповідувати в Єрусалимі, а вже після цього — в Римі: „...Господь, явившись йому, сказав: „Дерзай, Павле, бо як ти свідкував про Мене в Єрусалимі, так належить тобі свідкувати і в Римі” (Діян. XXIII. 11).

Св. Письмо передсказало, що Столицею видимого (очоловіченого) Христа призначений бути Єрусалим на Сіонській горі: „Я помазав Царя Мого над Сіоном — Святою Горою Моєю, — „Звіщу означення”, Господь сказав Мені: „Ти Син Мій; Я нині народив Тебе...” (Псал. II. 6-7).

Тільки місто Єрусалим Бог називає Своїм Містом — Столицею Християнства: „Того, хто перемагає, зроблю Столовом у Храмі Бога Мого, і він уже не вийде геть; і напишу на ньому ім’я міста Бога Мого, нового Єрусалиму, що схо-

дить з неба від Бога Мого” (Откровіння III. 12).

Хто розуміє термін „Новий Єрусалим” символічно, цебто — що, мовляв, це місто на землі, яке займе перше місце у віруванні в Христа, матиме назву „Новий Єрусалим”, і це місто не конче мусить бути в Палестині, — хто так розуміє цей термін, той викривлює Євангельську Істину. „Новий Єрусалим”, цебто „Святий Єрусалим” у Палестині, але в і д н о в л е н и й Єрусалим: не Старозавітній, а Новозавітній. „Новий Єрусалим” має бути Столицею Християнства, а одночасно й надалі залишатися традиційною столицею жидівської нації („дванадцятьох поколінь синів Ізраїля”). У Новому Заповіті сказано це ясно: „І підніс (Ангел) мене в дусі на велику й високу гору і показав мені велике місто: Святий Єрусалим, що сходив з неба від Бога; . . . він має велику й високу стіну, має дванадцять воріт і на них дванадцять Ангелів, на брамі написані імена дванадцятьох поколінь синів Ізраїля”... Стіна міста має дванадцять основ, а на них імена дванадцятьох Апостолів Агнця”... Храму я не бачив у ньому, бо Господь Вседержитель — Храм Його і Агнець” (Откровіння XXI. 10; 12; 14).

Оточ, „Новий Єрусалим” — це тра-

диційна столиця старозавітніх жидів у Палестині („дванадцять поколінь синів Ізраїля”), але вона відновлена Христом, і вона є Апостольською Столицею, цебто Столицею Апостолів (не „Столицею Апостола” одного!), — бо не одна основа — камінь, а „Стіна міста (Нового Єрусалиму) має Дванадцять Основ, і на них імена дванадцятьох Апостолів”, — бо ж Центром Апостолів був Єрусалим.

Католицька Церква, вважаючи Рим „Апостольською Столицею”, суперечить Євангельській Істині.

**
*

Католицька Церква каже, що першим Єпископом Риму після Ап. Петра був Св. Лін, що його нібіто рукоположив Ап. Петро в Римі — десь у 67-68 рр.; значить, це був би час, коли ще жив Ап. Іван, який на років 30 пережив Ап. Павла.

Звідси виринає питання: який існував в Апостолів принцип наслідників тих Апостолів, що вмирали?

Відповідь на це питання дав Ап. Петро. Коли Ап. Юда зрадив Христа, і він, покараний Богом, у муках умер, то Ап. Петро сказав словами Псалмів: „nehай достойнство його прийме інший” (Псал. LXVIII. 26; CVIII. 8), — цебто на місце Юди треба було вибрати когось іншого. Це був перший випадок вибору наслід-

ника помершого Апостола. Які ж кваліфікації вимагалися від кандидата на апостольського наслідника?

Ап. Петро дав на це таку відповідь: „... і так, треба, щоб один з тих, які перебували з нами ввесь час, коли перебував й обертається між нами Господь Ісус, починаючи від Хрещення Іваново-го, до того дня, в який Він вознісся від нас, — був разом з нами свідком воскресення Його” (Діяння I. 20-22).

Так Ап. Петро означив ці кваліфікації, що їх повинен мати кандидат на наслідника, — і всі Апостоли затвердили цю пропозицію Ап. Петра, бо ж вона виражала собою таку ж саму думку всіх Апостолів у цій справі. Це ж бо самозрозуміло, що перше місце належалося такому кандидатові, який мав найбільші на це кваліфікації.

Коли Католицька Церква твердить, що Ап. Петро назначив своїм наслідником (буцімто на становище другого за чергою Єпископа Риму (Св. Ліна), то тим самим вона хоч-не-хоч каже, що або Ап. Петро зломив заповіт Св. Письма, а в цьому й заперечив сам собі, або та-кож вона мимоволі потверджує факт, що Ап. Петро в Римі не був.

Ап. Іван жив довше за Ап. Петра; і якщо б Ап. Петро був Єпископом Риму,

то він, прочуваючи свою близьку смерть, був би назначив своїм наслідником Ап. Івана, який мав без порівняння більші кваліфікації за Св. Ліна — особу, ім'я якої взагалі не відоме Новому Заповітові. Адже ж Ап. Петро знов, що багато християн вважали Ап. Івана одним з трьох „стовпів” Християнства — поряд Апп. Петра і Якова, і що Ап. Іван був найбільшим любимцем Христа; отже, якщо б Рим був „Апостольською Столицею”, і якщо б Ап. Петро був Єпископом Риму, то він напевно був би найменував Ап. Івана своїм наслідником у Римі. Коли ж однак Єпископом Риму став Лін, то це доказ, що не Ап. Петро рукополагав його, бо Ап. Петро в Римі не був.

Новий Заповіт є одним суцільним аргументом проти претенсії Римської Церкви на володіння над усім Християнством. Отож Римській Церкві залишилося до вибору одне з двох: або виректися Нового Заповіту, або декларативно „признавати” його, як лише сам термін, але перекручувати його зміст та ідеологію. Римська Церква вибрала цю другу альтернативу: перекручування — шляхом софістичної інтерпретації Нового Заповіту. Бо якщо б вона заявила, що вирікається Нового Заповіту, то ам-

бітні Єпископи Риму були б не опанували так багато країн, і не втримали б були для Італії давньої, дохристиянської „світової” Римської імперії, що папству вдалося зробити за допомогою Християнства, як політичій зброй в їхніх руках.

Правда, з ходом часу народи формально вийшли із складу папської Римської імперії, а папі залишилася тільки мікроскопійна Ватиканська державка, якої він є монархом, і йому також підлягає Ватиканська в'язниця та збройна гвардія. Однак папська світова Римська імперія існує неофіційно, але фактично: у кожній країні, де тільки є католики, існує сітка Католицької Акції серед громадян різних держав, і почерез цю сітку Ватикан усякими можливими способами — явними й тайними — намагається впливати на уряди держав по лінії політики папи, силкуючись створити папську світову невидиму державу над державами.

З якого джерела, з яких причин і яким способом в історії Християнської Церкви постала ота найбільша ересь, що нею є догмат Римської Церкви про т.зв. „першинство” папи?

Причини цього сягають своїм корінням ще в Апостольські часи. Ще тоді

між християнами постали суперечки за це, хто з Апостолів є „найбільшим”, і хто з християн до котрого Апостола належить.

Ап. Павло писав тоді до християн: „Я розумію це, що у вас говорять: „Я Павлів!” „Я Аполлосів!” „Я Кифин” (Петрів)! „А я Христів!” — Чи ж розділився Христос? Чи Павло розп'явся за вас? Або, чи в ім'я Павла ви хрестилися?” (Кор. I. 12-13). „Благаю вас, браття, іменем Господа нашого Ісуса Христа, щоб усі ви говорили одно, і щоб не було у вас поділів, але щоб ви були з'єднані в одному дусі і в одних думках. Бо від Хлоїних я довідався про вас, браття мої, що між вами є спори” (Кор. I. 10-11).

Між Апостолами тільки один Ап. Павло називає причину цих спорів її іменем, і говорить про неї конкретно. Виступаючи принципово проти вважання будь-котрого з Апостолів „найбільшим”, він при цьому перш за все починає від своєї особи, і забороняє християнам уважати його найбільшим. В інших же Апостолів не знаходимо заборони християнам уважати їх „стовпами” Церкви.

Ці спори між християнами збіжністю обставин попали на пригожий для

них історичний ґрунт. А саме: в другому столітті римляни другий раз зруйнували Єрусалим. Унаслідок цього християни-жиди почали масово повернутися до юдаїзму: це була релігійно-патріотична реакція проти християнського космополітизму.

З рядів християн зникали жиди, а залишалися християни з не-жидів, і вони побачили, що Християнство може існувати й без жидів, — що ім раніше здавалося було неможливим. Тому що Апп. Яків, Петро й Іван були назначені Собором у Єрусалимі Апостолами для жидів а Св. Павло — Апостолом для не-жидів (Гал. II. 9), то відхід жидів від Християнства залишав Апп. Якова, Петра й Іvana без їхньої пастви (жидівської), а при Християнстві залишалися тільки не-жиди, цебто паства Ап. Павла.

Християни з не-жидів (далеко поза межами Палестини і взагалі поза межами всієї Мал. Азії) знали головно тільки Св. Павла, як свого головного Апостола, а інших Апостолів вони знали мало, або й зовсім не знали, бо вони були далеко — аж у Палестині, чи в Малій Азії взагалі, близче Палестини.

Між християнами-жидами й християнами з не-жидів почався спір ще за Апостольських часів: жиди-християни

вимагали від християн з не-жидів приймати разом з Християнством і Юдаїзм. Ап. Павло був одинокий між Апостолами, що принципово став проти Юдаїзму — до тієї міри, що самі Апостоли мусіли спонукувати його триматися Юдаїзму (Діяння ХІ. 20-24).

Християни з не-жидів усе це знали, і тому стали вважати Ап. Павла не тільки головним речником, а навіть символом очищення Християнства з юдаїстичних елементів. Тому-то саме християни з не-жидів, почавши спір з християнами-жидами, назвали себе іменем Ап. Павла, цебто „павлістами”. Початків „павлізму” треба шукати ще перед Єрусалимським Собором, — ці початки найсильніше проявили себе в Антіохії (хоч тоді це ще не був систематичний рух), коли там проповідував Ап. Павло з Варнавою, а жиди-християни вимагали, щоб він силував не-жидів обрізуватися й сповняти інші обряди Юдаїзму, а Ап. Павло спротивився; більше цього, він і самим жидам виразно натякав, що ці юдаїстичні обряди користі Християнству не приносять.

У другому столітті, коли жиди стали масово покидати Християнство й повернутися до юдаїзму, спір між жидами-

християнами й християнами з не-жидів дуже загострився, і він серед християн з не-жидів оформився в систематичний рух „павлістів”; вони твердили, що це Ап. Павло був найбільшим Апостолом Християнства. Це їхнє переконання мотивувалося тим, що вони ж і знали головно тільки Ап. Павла, як ширителя Християнства серед не-жидів. А за того часу був один з-поміж християн, який вирішив знайти якийсь радикальний спосіб для припинення незгоди між християнами-жидами і християнами з не-жидів, — це був Св. Іриней. Він бачив, що з одного боку жиди самі масово покидають Християнство, а з другого боку „павліністи” можуть довести до принципового відмежування Християнства від жидів. Тому Св. Іриней вирішив твердити, що не Ап. Павло, а тільки Ап. Петро (отже Апостол жидів) був найголовнішим Апостолом. Св. Іриней вирішив таким чином знищити аргументи „павлістів”, і так зліквідувати цю „єресь”. Св. Іринееві йшлося про те, щоб урятувати для Християнства не тільки не-жидів, але й жидів.

Св. Іриней написав твір п. н. „Проти єресей” (павлістів), в якому він використав легенду, що Ап. Петро нібито

був „Намісником Христа” і що він був цім то був у Римі. Цим фантастичним „аргументом” Св. Іриней намагався „поменшити” авторитет Ап. Павла серед християн з не-жидів, і так завдати нищівний удар павлістам.

Такі безкритичні люди не звертають уваги на цей факт, що Апостоли виступали з осудженням тих переказів, які не походили від Апостолів. А все це, що Бог звелів Апостолам подати людям, вони подали в Новому Заповіті.

За Апостольських часів була маса всяких людських переказів, які викривляли істоту Християнства, і показували його „в кривому дзеркалі”; і Апостоли боролися з цим лихом, а вже особливо Ап. Павло. Ап. Павло заявляє: „Бо я від Господа прийняв це, що й передав вам...” (Кор. XI. 23); він це передав у своїх Посланнях у книзі Нового Заповіту. Немає ні однієї такої суттєвої справи, якої Апостоли, викладаючи її усною проповіддю (способом передання, передказу), не записали б також у книзі Нового Заповіту. Тому й немає небезпеки, що Апостоли, може, чогось важливого не записали, і мусіли пустити це в обіг тільки усним шляхом. А при цьому не завжди є можливість відрізнати автен-

тичний апостольський переказ від підробленого, і це загрожує затертям граніці між правдою й видумкою.

Ап. Павло каже: „Отож, браття, стійте і тримайтесь (цих) передань, яких ви навчені чи то нашим словом (усно) чи Посланням” (І Сол. II. 15). Цебто: це, що сказане усно, це конечно сказане й на письмі.

„Похвалаю вас, браття, що ви пам'ятаєте все мое, і зберігаєте передання таким, яким я вам подав” (Кор. XI.2) — пише Ап. Павло коринтянам, маючи на увазі факт, що в інших місцевостях науку, подану Апостолами, люди перекручували, і далі пускали в обіг. Ап. Павло став був обережним до тієї міри, що навіть своїм учням тільки тоді дозволяв передавати далі науку Ап. Павла, коли вони чули її при кількох свідках, — мовляв: коли перекрутить його вчення хтось один, то може хтось другий (свідок) віправить те, що хтось інший перекрутив. „О, Тимофію, бережи це, що тобі передане (Ап. Павлом), відвертаючись від негідного пустослів'я і суперечностей, що неправдиво названі „знанням”. (Тим. 1. 20). „А що чув ти від мене при багатьох свідках, це передай достовірним людям, які були здібні інших навчати” (ІІ Тим. II. 2). „Від негідних і бабських байок

відвертайтеся, а вправляйтеся в право-
вірності!” (І Тим. IV. 7). „Нехай нікто
vas не зводить своєю простомудрістю . . ,
вмішуючись у це, чого не бачив, безроз-
судно надуваючись своїм тілесним ро-
зумом” (Колос. II. 18).

Але ці напоминання й ця обережність
Ап. Павла, і його свідки, не спинили ли-
ха: люди далі перекручували науку Апос-
толів, творячи свої „байки”, і від себе
пушкали в переданні таке, чого вони не
бачили, і не могли бачити, бо такого не
було.

Але в Новому Заповіті проти пере-
кручування людьми Св. Письма й виду-
мок („людських переказів”), фальши-
во приписаних нібито авторитетам Цер-
кви, першим виступив Сам Ісус Христос,
кажучи: „. . . але намарне шанують Мене
(християни), коли навчають наук — за-
повідей людських. Бо ви, залишивши
Заповідь Божу, тримаєтесь людського
переказу”. І сказав їм: „Чи добре (це),
що ви зміняєте Заповідь Божу, щоб збе-
регти своє передання?” (Марк VII. 7-9).
„. . . усуваючи Слово Боже своїм передан-
ням, яке ви встановили, і чините багато
цьому подібного” (Марк VII. 13).

Скільки люди перекручували вчення
Апостолів, скільки навіть різні проповід-
ники під іменем Християнства голосили

всякого вчення, записуючи це на рахунок Апостолів (хоч Апостоли не говорили цього), видно з Послання Ап. Павла, — він пише так: „Дивуюся, що ви від покликавшого вас благодаттю Христовою (від Ап. Павла) так скоро переходите до іншого (перекрученого) „благовістя”, (хоч) іншого бути не може, а тільки є люди, які захищують вас і бажають перекрутити благовістя Христове. Але якщо б навіть ми (Апостоли), або Ангел з неба став благовістити вам не це, що ми благовістили вам, — нехай буде анафема! Як раніше ми сказали, і тепер ще говорю: хто благовістить вам не це, що ви прийняли (науку Нового Заповіту), — нехай буде анафема!” (Гал. I. 6-9). „Звіщаю вам, браття, що Євангелія, яку я благовістив (проповідував), є не людська, бо я прийняв її й навчився не від людини, а через откровіння Ісуса Христа” (Гал. I. 11-12).

Католицька Церква проголосила Рим „Апостольською Столицею”, а папу „Намісником Христа на землі”; вона ввела (1870 р.). Догмат про т. зв. „Непомильність Папи”; вона ввела (1950 р.) Догмат про т. зв. прийняття тіла Діви Марії на небо); вона має у своїй історії науку Св. Тому Аквінського — учителя т. зв. Св. Інквізиції, який „доказав”, що Св.

Письмо велить Церкві вбивати „єретиків” (Thomas Aquinas, *Summa Theologica*, розділ VII); вона заявила (на Трентському Соборі), що має право вирішувати канонічність, або не канонічність Писань кожного Апостола, хоч і знає, що Авторм цих Писань був Св. Дух почерез Апостолів; вона признала папі владу світського володаря, і т. д., і т. д. В усіх цих і в багатьох інших випадках Католицька Церква благовістить (голосить) не це, чого навчали Апостоли, бо ж цього немає в Новому Заповіті. І хоч Апостол Павло заявляє, що коли б навіть якийсь інший Апостол, або Ангел з неба навчав того, чого немає у Св. Письмі (у Старому й Новому Заповітах Біблії), то Христос не дозволяє приймати цього, — але, не зважаючи на це, Католицька Церква велить своїм вірним приймати це, чого немає у Св. Письмі.

На Трентському Соборі 1546 р., скликаному за одобренням і під покровом світської людини (імператора), Католицька Церква прийняла (на IV сесії Собору) деякі старозавітні перекази (т. зв. „Апокрифічні старозавітні книги”), включивши їх до Старого Заповіту Біблії, хоч Отці Вселенської Церкви (цебто перед роз’єднанням у Церкві) на своїх Соборах не прийняли їх; і на цьому ж

таки Соборі (у Тренті) Католицька Церква видала Декрет про „Канонічні Писання”, силою якого ця Церква приймає „неписану традицію, що її прийняли апостоли з уст самого Христа, або від апостолів, подиктованою Св. Духом, що до нас дійшла, неначе до наших рук”.

1. Римо-католицька Церква перестала вважати авторитетними рукописи-оригінали Старого й Нового Заповітів єврейською і грецькою мовами, коли признає тільки переклад Св. Єроніма — переклад, що його звичайно називають „вульгата” (а цей переклад Біблії вперше зроблено на латинську мову при кінці IV століття, і він не точний).

2. Цей Декрет признає апокрифічні книги старозавітніх часів, — цебто, ці книги, яких жиди не признають канонічними.

3. До книг Св. Письма (цебто, розуміється, писаних книг) і до записаних апокрифів цей Декрет додає ще й неписану Традицію, як авторитетну для Римо-католицької Церкви.

4. Цей Декрет тільки духовним особам надає право вияснювати ці частини Св. Письма, що людям незрозумілі. Світська людина не має права, читаючи Св. Письмо, мати ту свідомість, що вона „розуміє” Св. Письмо; а тому що світській

людині не дано розуміти Св. Письмо, то вона не має права його читати, щоб таким способом уникнути самостійного думання про справи віри й моралі, бо це самостійне думання невідхильно веде до єресі.

5. Св. Письмо забороняється читати в публічних місцях (поза церквою); у таких випадках тільки декому дозволяється його читати. Папа — це одиноконайвищий вирішальний авторитет щодо пояснювання Св. Письма.

**
*

Св. Письмо Нового Заповіту — це все те, чого навчав Христос і Його Апостоли, надхнені Св. Духом. Книги Нового Заповіту — це початок і кінець новозавітного вчення Християнства.

Римська Церква своєю теорією про Ап. Петра, як „Намісника Христа в Римі”, поступила проти Св. Письма Нового Заповіту, отже під назвою „Християнство” вона в себе створила ніби окрему релігію, незалежну від Християнства.

Кінець I частини.

З М И С Т

Стор.

Слово від Редакції	I-IX
I. Дослівність і символізація	1
II. Апостол Петро	6
III. Ім'я „Симон”	8
IV. „Кифа-„Петро”	9
V. Христос осуждає Ап. Петра	14
VI. Метода розуміння Св. Письма на основі цілості тексту	17
VII. Апостоли — рівні	20
VIII. Хто між Апостолами „найбільший”?	24
IX. Хто перший збагнув і визнав істоту Христа?	34
X. Чи є свідчення Ап. Петра про припи- суваний йому авторитет?	38
XI. Ап. Петро про Ап. Павла	47
XII. У Посланнях Ап. Павла з Риму немає згадки про сповидне перебування Ап. Петра в Римі	59
XIII. Чи це „провіна” Ап. Павла?	75
XIV. Відношення інших Апостолів до Св. Петра	131
XV. Претенсії Риму у світлі Євангелії Св. Марка	140
XVI. Новий Заповіт про Рим	165
XVII. Легенда про Ап. Петра у світлі обставин його часу	188
XVIII. Св. Петро про Св. Павла	212
XIX. Адміністратор Церкви Апостольських часів	233

